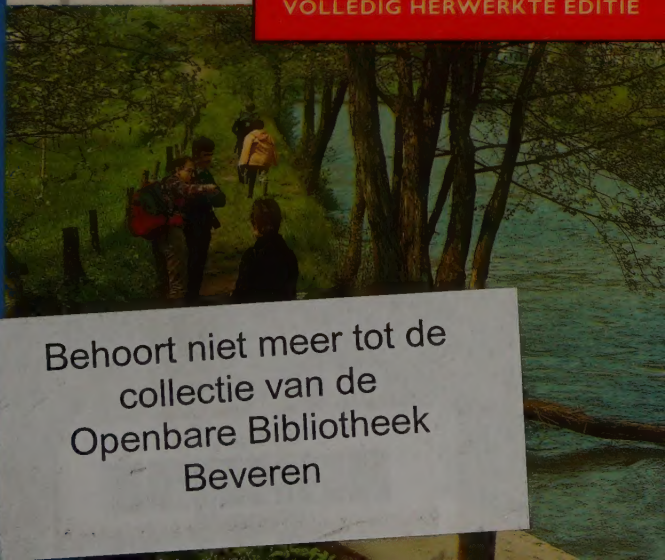

Wandelen langs Ardense rivieren

**30 ontdekkingsochten
doorheen de mooiste
Ardense valleien**

VOLLEDIG HERWERKTE EDITIE

Behoort niet meer tot de
collectie van de
Openbare Bibliotheek
Beveren

WANDELEN LANGS ARDENSE RIVIEREN

Julien van Remoortere

WANDELEN LANGS ARDENSE RIVIEREN

Gids voor 30 wandelingen

lannoo

Wandelen langs
Ardenne rivieren

WANDELEN LANGS ARDENNE RIVIEREN

De rivier is wettelijk

© Uitgeverij Lannoo nv, Tiel, 1999

Omslagontwerp Studio Lannoo

Omslagfoto Hilde van Remoortere

Kaarten Dirk Billen en Peer De Maeyer

D/1999/45/15 - ISBN 90 209 3627 1 - NUGI 472

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie,
microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

Gezet, gedrukt en gebonden bij

Drukkerij Lannoo nv, Tiel

Inhoud

De Ardense rivieren	7
Overzichtskaart van alle wandelingen	12-13

1	Membach (Grisardkruis): Gileppe (stuwmeer) en Ruisseau du Trou Malbrouck (7 km)	15
2	Ternell: Getzbach (11 km)	19
3	Solwaster: Statte (8 km)	25
4	Hockai: Hoëgne (10 km)	29
5	Hockai: Ru de Targnon (8 km)	33
6	Longfaye: Bayehon en Ruisseau du Pouhon (8,5 km)	37
7	Walk: Warche (7 km)	43
8	Bütgenbach: Warche (stuwmeer) en Holzwarche (15 km)	47
9	Moulin du Ruy: Roannay, Ruisseau de Deneu en Ruisseau de Borgoumont (6,5 km)	53
10	Mürringen: Holzwarche (7,5 km)	57
11	Lorcé: Ri de la Belle Fohalle, Amblève en Ruisseau de Fagne Nâze (8,5 km)	61
12	Hünningen: Warche, bronnen en bronbeekjes (7,5 km)	67
13	Buchholz: Frankenbach en bronbeekjes (6,5 km)	71
14	Ligneuville: Boven-Amblève (14 km)	75
15	Durbuy: Midden-Ourthe (7 km)	79
16	Trou de Bra: Lienne (10 km)	85
17	Pont de Villettes: Lienne (13 km)	89
18	Labuissière: Samber en Hantes (6,5 km)	95

19	Neidingen: Braunlauf en Hasselbach (8 km)	99
20	Falmignoul: Ruisseau de Ranle en Maas (7,5 km)	103
21	Falmagne: Lesse (10 km)	109
22	Rochefort: Biran, Ruisseau de Behotte en Lomme (14 km)	113
23	Bure: Lomme (7 km)	119
24	Resteigne: Lesse (8 km)	123
25	Nismes: Zwarte Water en Viroin (8,5 km)	129
26	Saint-Hubert (Fourneau Saint-Michel): Masblette (13,5 km)	133
27	Lesse: Lesse (16,5 km)	137
28	Frahan: Semois en Ruisseau du Moulin Joly (7 km)	143
29	Sainte-Cécile: Semois (8 km)	147
30	Chassepierre: Semois (15,5 km)	151

De Ardense rivieren

BRONNENLAND

De Ardennen zijn een echt bronnenland. Het volstaat even een paar topografische kaarten van dit gebied te bekijken, om vast te stellen dat de Ardennen als het ware bezaaid zijn met honderden, ja zelfs duizenden bronnen. Dat is niet verwonderlijk, er valt hier immers meer regen dan in de rest van het land. In de Ardennen zijn er ongeveer 250 regendagen, terwijl bijvoorbeeld West-Vlaanderen en de Limburgse Kempen er 'slechts' circa 205 tot 210 per jaar tellen. Een deel van de regen dringt in de bodem, maar stuit vroeg of laat op een ondoordringbare laag, waarna het water horizontaal verder stroomt. Indien de ondoordringbare laag in een heuvelflank ligt, dan zal het water altijd naar buiten vloeien. Op de flank, net boven de ondoordringbare laag, ontstaat aldus een bron.

Het water van alle bronnen zoekt zich een weg naar een lager niveau. Bronwatertjes vloeien samen, groeien uit tot beekjes, en verderop tot riviertjes. Uiteindelijk zien we al die duizenden sijpelende, druppende, klokkende bronnetjes als het ware een zeer ingewikkeld en dicht net van waterloopjes spannen over het hele gebied.

De Ardennen, een land van waterloopjes? Inderdaad ook dát.

ONBEVAARBAAR

De hoogste 'toppen' van de Ardennen reiken tot 700 meter. Het dal van de Maas, de uiteindelijke bestemming van praktisch alle waterloopjes en riviertjes die op de hoogten ontspringen, ligt bij het binnenkomen in België van deze rivier op nauwelijks 100 meter boven de zeespiegel en wordt geleidelijk aan nog lager naarmate de Maas dichterbij de stad Luik komt. Dit betekent dat het water van de hoogste Ardennen tot 600 meter moet 'af dalen'. En als u weet dat de bronnen die het verste van de Maas verwijderd zijn, hemelsbreed niet verder dan circa 80 km van die rivier liggen, dan kunt u zich gemakkelijk voorstellen, dat alle Ardense waterlopen een groot verval hebben en daardoor onbevaarbaar zijn. Dat is uiteraard ook een deel van hun charme.

Voor de volledigheid dient hier aan te worden toegevoegd dat het meeste regenwater onmiddellijk afvloeit. De rots waarop dit water valt, is immers hard en meestal ondoordringbaar. Dit heeft tot gevolg dat het regime van de Ardense rivieren erg onregelmatig is. Na een forse bui kan een riviertje duidelijk veel geweldiger gaan stromen; als de bui eenmaal is overgetrokken, zal het debiet zichtbaar afnemen.

SCHILDERACHTIG

Wat is fraaier en romantischer dan een helder waterloopje, dat als het ware trede voor trede 'afdaalt' van een grillig gevormde rotstrap, daarbij ingekapseld door een weelderige plantengroei?

Dit beeld geldt gelukkig nog voor de kleinere Ardense riviertjes, de zijriviertjes en bijbeekjes van de grotere. Men moet het 'kleine grut' wel gaan opzoeken te midden van een vaak ruige natuur, soms diep in de wouden. Maar dat is, althans voor natuurminnaars, een pluspunt te meer.

Het schoonste water vindt men waarschijnlijk in de Hoge Venen, het dak van de Ardennen, waar de metersdikke turflaag een reusachtige filter en een enorm waterreservoir is. Honderd gram droge turf – restanten van afgestorven veenmos – kunnen 1000 à 2000 gram water vasthouden. In de Hoge Venen ontspringen tal van riviertjes, waarvan het water weliswaar lichtjes zuur, maar best drinkbaar is. Men zou van riviertjes diep in de Ardense bossen eveneens mogen verwachten dat ze volkomen schoon en onbedorven zijn, maar helaas, de sporen van vervuiling zijn al jaren zichtbaar: het overdadige gebruik van kunstmeststoffen, onkruid- en insectenverdelgers en allerlei wasmiddelen is in tal van 'geheime' bronnen en bronnetjes vast te stellen. Hier moet paal en perk aan worden gesteld.

GROOT EN KLEIN GRUT

Zoals gezegd behoren alle Ardense riviertjes tot het bekken van de Maas, behalve enkele waterloopjes in het uiterste oosten van de Ardennen, waar bijvoorbeeld de Our en de Sûre uiteindelijk via de Moezel naar de Rijn zullen stromen.

Grotere rivieren zijn:

- de Maas, die in het zuiden van de provincie Namen België binnenkomt en daar, tot in de provinciehoofdstad, een schilderachtige rivier is;
- de Semois, die in Aarlen ontspringt en voorbij Florenville een echt Ardense rivier wordt;
- de Ourthe, de rivier van Noord-Luxemburg en Zuid-Luik, met als bijrivieren de Amel/Amblève en de Vesder;
- de Lesse, wild en schilderachtig, met als voornaamste zijrivier de Lomme.

Uiteraard hebben we in deze gids ruime aandacht besteed aan het kleinere grut: waterloopjes die hun bronnen hebben in de Hoge Venen – bijvoorbeeld Getzbach, Gileppe, Statte, Hoëgne, Bayehon – en toeristisch praktisch onbekende beken zoals Braunlauf, Hasselbach, Masblette, Frankenbach, Biran en nog andere Ru's of Ruisseau's.

WANDELEN LANGS ARDENSE RIVIEREN

☛ De 30 in deze gids opgenomen wandelcircuits werden zorgvuldig uitgestippeld en wel zó dat de rivier en de riviertjes die in de titel van de wandeling worden vermeld, ruim aandacht krijgen.

☛ Er valt uiteraard bij elke wandeling wat te stijgen en te dalen – enkele malen vrij stevig zelfs – maar kom, de Ardennen zijn lang de Alpen niet. Wie volkomen vlakke wandelparcours wil, komt in deze gids hoegenaamd niet aan zijn trekken.

☛ Na een droge periode kan in de meeste gevallen gewoon schoeisel volstaan, dat wil zeggen de wandelschoenen die u het liefste draagt. Houd er wel rekening mee dat hoge hakken op de kronkelpaadjes langs de waterlopen volstrekt uit den boze zijn.

In het voorjaar of na een lange regenperiode is het helemaal niet onmogelijk dat sommige Ardense rivieren buiten hun oevers treden. De paden langs de beddingen kunnen dan overspoeld worden en er in ieder geval erg slijkerig bij liggen. Rubberlaarzen zijn dan aan te raden.

☛ Wanneer u, diep in de wouden, wild wilt observeren – herten, reeën, everzwijnen, vossen, dassen en de vele vogelsoorten – dan moet u geen kleren met schreeuwende kleuren dragen. En wie roepend en lachend langs de rivieren trekt, krijgt gegarandeerd nooit wild in het vizier. Dus de stilte bewaren en een beetje gecamoufleerd wandelen.

Vergeet u ook niet dat het wild niet mag worden verstoord. Het is normaal dat u zich in het grote 'dierentehuis' gedraagt als gast. Honden moeten altijd aangelijnd blijven. Trouwens, in natuurreservaten worden geen honden toegelaten, aangelijnd of niet.

☛ Het grootste gevaar waar de wandelaar in de Ardennen aan blootstaat, zijn de honden. Allereerst de loslopende exemplaren, een enkele keer verwilderde. Maar ook boerderijhonden kunnen de argeloze voorbijganger soms de stuipen op het lijf jagen. Hét middel bij uitstek om een agressieve hond van u af te houden is een *Dazzzer*-apparaat. De hoge tonen die zo'n apparaat uitzendt, kan de mens niet horen. Ze zijn echter wel heel onaangenaam voor een hond, zodat die het meteen op een lopen zet. Zo'n apparaatje weegt slechts 125 g en werkt op batterijen. Het kost (prijs 1998) 1995 fr en is te koop in de gespecialiseerde buitensportzaak; invoerder is 'Base Camp', Bevelsteenweg 20, 2260 Nijlen, tel. 03/481 76 76.

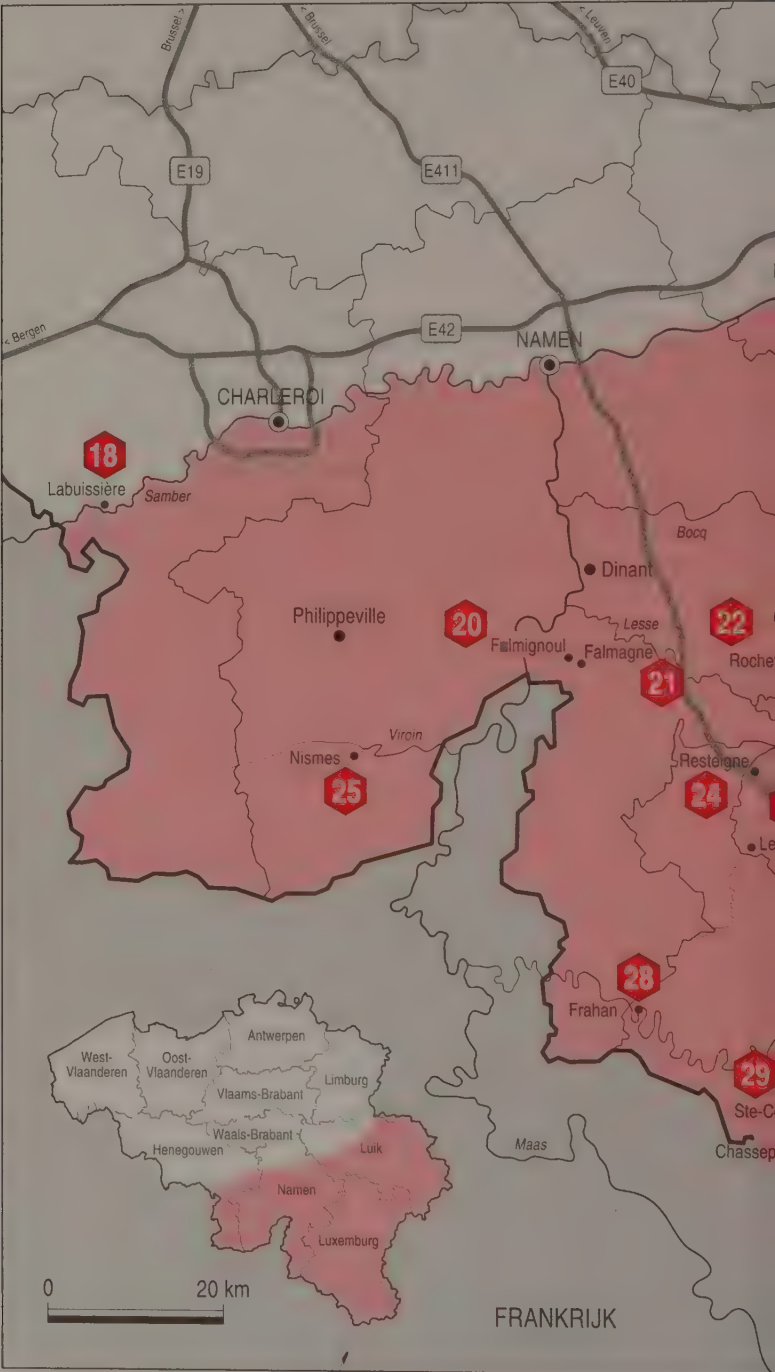
Beschikt u niet over een *Dazzzer*-apparaat, dan kunt u een agressieve hond alleen maar van u afhouden door hem te imponeren. Dus in géén geval wegrennen, maar resoluut op de hond afgaan, hem toebrullen en hem streng terugwijzen naar zijn erf. In veel gevallen zal de hond geschrokken gehoorzamen. Maar als hij u dan tóch aanvalt? Dan zit er niets anders op dan hem met een stok te slaan, een schop te verkopen of zand in zijn ogen te strooien.

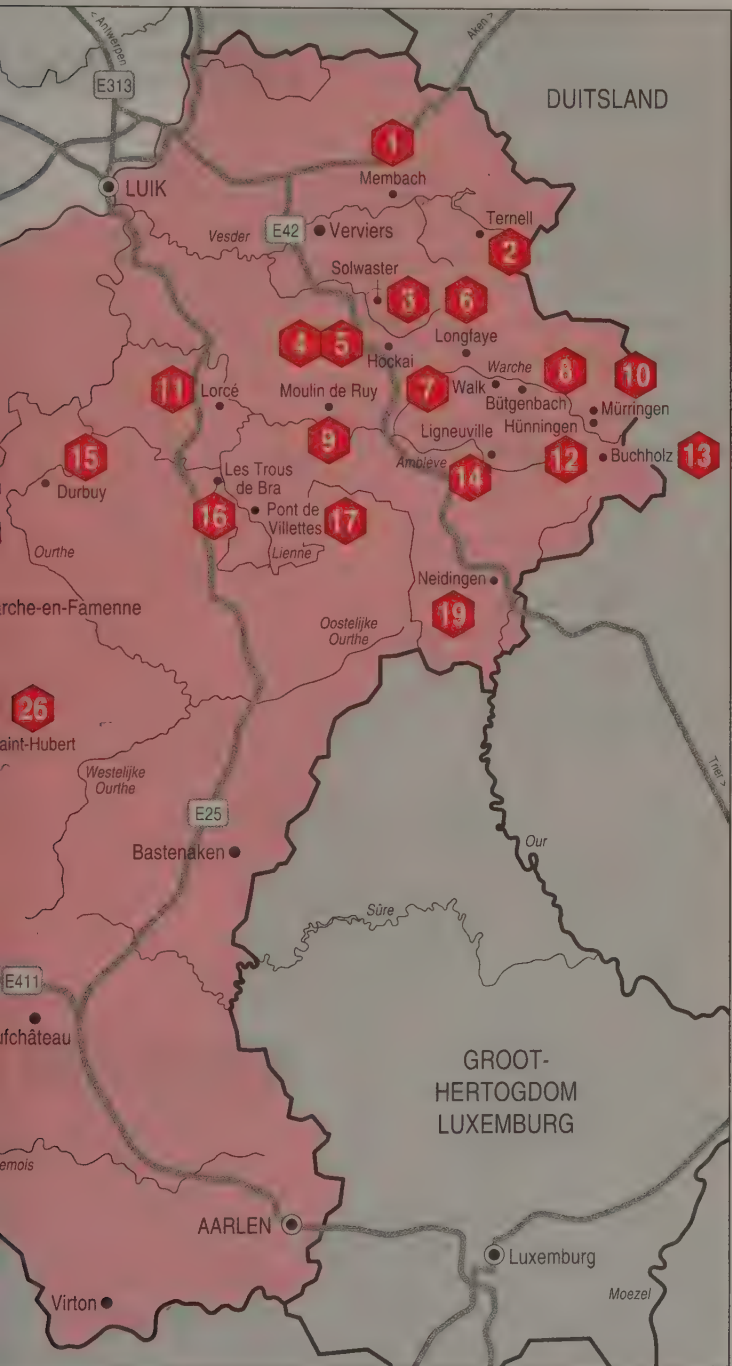
☛ Nog een gevaar, maar gemakkelijk te vermijden: de jagers. De jacht-

periode duurt van half september tot ongeveer half januari. Maar het is wel zo dat de jagers bij de ingang van een bos een bericht moeten aanplakken betreffende de dagen van de drijfjacht. Op die dagen kunt u het bos *niet* in. Verder mag u, tijdens het jachtseizoen, over het algemeen de bossen niet betreden tussen 17 (soms 16) uur en 7 uur, 's avonds en 's nachts dus.

☛ Een goede flora – een handboek betreffende wilde planten – mee uit wandelen nemen is erg handig, want langs de Ardense rivieren groeien meer planten, kruiden en wilde bloemen dan u wellicht vermoedt. Bewonder ze, fotografeer of teken ze, maar pluk ze niet. Lang voor u thuiskomt, zullen de bloemen verwelkt zijn en bovendien: waar zijn ze fraaier dan waar ze thuishoren, namelijk in de volle natuur? Overigens zijn er helaas nogal wat bedreigde plantensoorten.

☛ Natuurlijk is het overheerlijk om op een warme zomerdag eens pootje te baden in een Ardens beekje of riviertje. Daar is in principe niets op tegen. Alleen moet u erover waken dat geen afval in het water terechtkomt. Picknicken bij het kabbelende water: oké, maar verstandige, sportieve wandelaars nemen hun afval ook weer mee. Als iedereen dat doet, dan is in ieder geval de aanblik van onze fraaiste waterlopen gered.

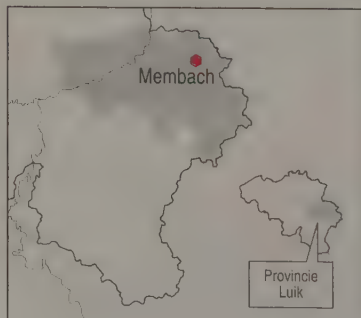
0 500 meter

Lengte wandeling

7 km

MEMBACH

Legende

1. Grisardkruis
2. 'Chêne du Rendez-vous'
3. Stuwmeer van de Gileppe
4. Over bijbeekje van de Gileppe
5. Schuilhut
6. Oude turbines
7. Veel kwartsietblokken
8. Oude paal

1 Membach (Grisardkruis)

AFSTAND Iets meer dan 7 km.

BEWEGWIJZERING In het eerste deel van de wandeling zijn de hectometerpaaljes langs de weg een goed hulpmiddel. Verderop volgt u heel even de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad Æ (Ardennen-Eifel) en daarna, langs het stuwmeer, een wandelweg die aanvankelijk gemarkeerd is met rode, groene en gele cirkeltjes, geschilderd op bomen en rotsen, en op het laatst alleen nog met rode.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 43/5-6, schaal 1/25.000 uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut kan tijdens de wandeling goede diensten bewijzen.

AARD VAN DE WEGEN Op 500 tot 600 m na verharde wegen, die ook door nogal wat fietsers worden gebruikt. De eerste 1800 m van de wandeling volgt u in feite de N620, een over het algemeen rustige verkeersweg die door het Westelijke Hertogenwoud snijdt. De genoemde 500 tot 600 m zijn onverhard en geheel ongeschikt voor kinderwagens of rolstoelen. Voor wandelaars die goed ter been zijn, levert dit parcours geen enkel probleem op. Gewone wandelschoenen volstaan.

PARKEREN Zoals gezegd loopt de N620 door het Hertogenwoud, even ten zuidwesten van Eupen. Tussen de hectometerpaaltjes 7,1 en 7,2 – maar dichterbij dit laatste – staat het fraaie Grisardkruis. In de omgeving van het kruispunt van boswegen aldaar kunt u de auto wel een poos aan zijn lot overlaten, hier of daar in een berm.

VERTREKPUNT Het **Grisardkruis** (1) staat tussen twee sparren en draagt, in Oud-Frans, een inschrift, dat duidelijk maakt dat ene Theodor Grisard, bij leven boswachter, op die plek het tijdelijke met het eeuwige verwisselde op 27 januari 1750. Als u voor dit kruis staat – gezicht ernaartoe – dan moet u naar links de lichtjes stijgende N620 volgen, in noordwestelijke richting dus.

☛ Het 12.000 hectare grote Hertogenwoud is doorsneden van tal van riviertjes en beken. Sommige ervan zijn afgedamd en vormen twee belangrijke stuwmeren: het meer van Eupen en het meer van de Gileppe. De Gileppe is in feite een kleine waterloop die ontspringt aan de noordelijke rand van de Hoge Venen. Op 1 november 1875 was de stuwdam voltooid, maar een eeuw later bleek de

capaciteit van het stuwmeer (13,26 miljoen kubieke meter) onvoldoende. Tussen 1967 en 1971 werd de stuwdam verhoogd, zodat het meer nu 26,4 miljoen kubieke meter kan inhouden. De hele plek wordt beheerst door een fraaie, 77,6 m hoge toren. In het meer zelf staan twee ronde, fotogenieke wateropvangtorens en op de dammuur verrijst een gigantische stenen leeuw, 13,5 m hoog en 300 ton zwaar.

DE WANDELING

VIA EEN VERDWENEN DIKKE EIK NAAR HET STUWMEER

U wandelt, een beetje op en neer, door het indrukwekkende, gemengde woud, met aanvankelijk veel jonge berk, maar verderop voert de beuk de hoofdtoon. Veiligheidshalve loopt u het beste links van de weg.

In het bladloze jaargetijde kunt u, tussen de hectometerpaaltjes 6,7 en 6,8, links vooruit al een glimp van het stuwmeer zien.

U trekt zich van zijwegen helemaal niets aan en zo'n kilometer ver op uw weg bereikt u het kruispunt bij de 'Dicke Eiche' (= Dikke Eik), beter bekend als 'Chêne du Rendez-vous' (2) (= eik van de afspraak). De dikke eik blijkt verdwenen, maar wel staat hier een fraai houten informatiebord met daarop de diverse wandelroutes door de omgeving.

Hier blijft u gewoon rechtdoor de N620 volgen, tot net voorbij hectometerpaaltje 5,4, waar u de eerste weg links inslaat, achter een vuilnisbak, een rustbank en een slagboom. Deze Allée de Petit Lys (= Kleine-Lelielaan) is volkomen verkeersvrij en slechts halfverhard. Hier volgt u hooguit 200 m lang de wit-rode tekens van het Grote-Routepad, want bij het bereiken van een dwarsweg gaat dit pad de weg naar links in en u blijft de Allée de Petit Lys rechtdoor volgen. Hij is nu onverhard en daalt snel tussen sparren.

Nog eens 400 m verderop bereikt u een verharde dwarsweg, bij een bordje 'Réserve d'eau potable' (= voorraad drinkwater) met een aantal verbodsbepalingen – niet roeien, niet zwemmen, niet het water bevuilden en dergelijke. De weg is de Route de la Gileppe, de oeverweg langs het stuwmeer.

LANGS HET STUWMEER VAN DE GILEPPE

Het meer (3) ligt vóór u licht te blinken tussen het groen. U moet de weg naar links ingaan en u volgt hem zo'n 3 km lang, zonder u iets aan te trekken van zijwegen. Hij is gemarkeerd met rode, groene en gele cirkeltjes. Aan uw rechterhand wachten u talrijke doorkijkjes naar het water.

Nog vóór de eerste scherpe bocht naar rechts – de weg is erg kronkelig – loopt een **bijbeekje van de Gileppe** (4) onder de weg door;

het heeft zijn bronnetje nabij de 'Dikke Eik'. Links op de helling groeit veel blauwe bosbes, maar ook een aantal monumentale eiken zal zeker uw aandacht trekken.

Verderop krijgt u het grote meer beter te zien; het is daar door slechts een dubbele rij bomen van u gescheiden. De weg slingert zich in een grote bocht rond een relatief diepe inham en in die bocht passeert u links een verharde weg – dit is de Allée de Grand Lys, die zich van de Route de la Gileppe afsplitst.

De Route de la Gileppe is nu nog alleen met rode cirkeltjes gemarkeerd en loopt langs machtige, buitengewoon hoge sparren. In een knik van de weg staat een **schuilhutje** (5), voorzien van een vuilnisbak. Even verderop kunt u rechts, in de verte, de uitkijktoren bij de stuwdam ontdekken, een eerste maal nog deels verborgen door het groen, maar daarna heel duidelijk, met erbij een van de ronde wateropvangtorens.

In de bermen torenen geregeld nog indrukwekkende eiken op en links ontdekt u ook bosjes struikheide.

Het meer versmalt zienderogen en dringt dieper het woud in, tot waar de Gileppe nog maar een bescheiden Ardense rivier is – zo ver gaat deze tocht echter niet.

De Route de la Gileppe buigt een laatste maal haaks naar links af en loopt nu langs een smalle inham van het meer. Aan het eind ervan ziet u, aan de overkant van het water, een soort grote, betonnen glijbaan en erboven een klein gebouw met rioolmonden. In dat bouwsel staan **turbines** (6), die echter geen elektriciteit meer produceren. Als het water van een zijbeekje van de Gileppe erdoorheen stroomt, wordt het via de rioolmonden naar buiten geperst in een enorme straal, die zich via de glijbaan in het meer stort.

Net vóór u een dwarsweg bereikt – bij een natuurstenen gebouwtje van de watervoorzieningsmaatschappij – maakt u kennis met de Ruisseau du Trou Malbrouck (= rivier van het gat van Malbroek). Dit zijriviertje van de Gileppe heeft zijn bronnen in de diepe bossen ten oosten van het Grisardkruis. Het klatert door een bedding vol stenen onder de weg door en even verderop het meer in.

STIJGEND TERUG NAAR HET GRISARDKRUIS

U moet de genoemde dwarsweg naar links inslaan – hier ontbreekt elke markering – en u moet dan meteen vrij stevig stijgen: van 300 m boven de zeespiegel (bij de oever van het meer) naar 400 m (bij het Grisardkruis). Het woud is hier hoofdzakelijk met sparren bevolkt.

Links, even verderop in het woud, wringt de Ruisseau du Trou Malbrouck zich in alle mogelijke fotogenieke bochten. Een aantal van zijn bijbeekjes vloeit onder uw weg door. U ontdekt hier ook opmerkelijk veel **kwartsietblokken** (7). Pakweg 15.000 jaar geleden

was het nog zo koud dat de bodem van het gebied dat u nu bewandelt voortdurend bevroren bleef; dit verschijnsel heet permafrost. Alleen in de zomer ontdooide het bovenste laagje van de bodem. Het smeltwater kon echter onmogelijk wegzakken en vormde met de klei, afkomstig van verweerde leisteen, een brij die van de hellingen schoof en grote hoeveelheden puin meevoerde, onder andere de vele kwartsietblokken.

Goed een kilometer voorbij het meer bereikt u nogmaals een dwarsweg, de Vieille (oude) Route de Trou Malbrouck. U slaat deze naar links in. Na 100 m kruist u een bijbeekje van de Ruisseau du Trou Malbrouck, nog eens 100 m verderop de Ruisseau zelf. De beide beekjes verschillen uiterlijk maar weinig.

Aan het eind van de weg, pakweg 25 m vóór een wit-rode slagboom, ontdekt u in de berm een steenoude weg- of mijl- of grenspaal (8); de tijd heeft alle inschriften weggesleten.

Voorbij de slagboom bereikt u het wegenkruispunt, waar deze wandeling begon.

2 Ternell

AFSTAND 11 km.

BEWEGWIJZERING Enkele wegwijzers en op bomen geschilderde gele en witte cirkeltjes – het werk van de boswachters van het Hertogenwoud – zijn handig bij het volgen van de juiste weg. Bij het oversteken van de Getzbach en in het middendeel van de wandeling volgt u de wit-rode markering van het Grote-Routepad Æ (Ardennen-Eifel). Dit GR-pad slingert zo'n 240 km lang door de fraaiste delen van de Ardennen, om dan bij Monschau de Duitse Eifel binnen te dringen.

KAARTMATERIAAL De topografische kaarten 43/7-8 en 43/5-6, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, kunnen nuttig zijn bij het volgen van het parcours.

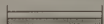
AARD VAN DE WEGEN In het eerste deel (circa 3 km) van de wandeling loopt u op geasfalteerde boswegen. Deze mogen alleen door de boswachters en de bosbouwers worden bereden. Daarna volgt een stuk onverhard bos- en veenpad, uitlopend op een 2 km lange, onverharde brandgang langs het veengebied Kutenhart. Vervolgens gaat het een eind (circa 600 m) door een soort uitgedroogde beekbedding, waarna u circa 4 km verharde bosweg onder de voeten krijgt. De laatste kilometer bewandelt u zo'n 400 m onverhard bospad, om dan te besluiten met pakweg 600 m verharde weg. Uiteraard is deze wandeling ongeschikt voor kinderwagens en rolstoelen.

PARKEREN Bij het boswachtershuis Ternell – nu ook café en zelfs natuurmuseum en natuurvormingscentrum – langs de N67, ongeveer halverwege tussen Eupen en de Duitse grens bij Mützenich. Daar bevindt zich, rechts van de weg als u van Eupen komt, een vrij grote parkeerplaats.

VERTREKPUNT U steekt vanaf de parkeerplaats voorzichtig de N67 via het zebrapad over en u gaat een geasfalteerde bosweg in, tussen (links vooraan) een driedubbele wegwijzer: 'Talsperre-Barrage' / 'Getzbach' / 'Neu-Hattlich' en (rechts) een brandweerloods van de boswachterij.

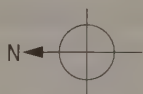
☛ Het Hertogenwoud, een van de grootste en tevens fraaiste wouden van de Ardennen, ligt helemaal in het oosten van de provincie Luik, tussen Eupen en de Duitse grens. In het noordelijke deel ervan kabbelt het stuwmeer van Eupen. Dit wordt gevoed door twee rivie-

0 500 meter

Lengte wandeling

11 km

TERNELL

Legende

1. Rustbank
2. Volgende rustbank
3. Schwarzbach
4. Afslag naar Eupener Graben
5. Informatieboom
6. Kutenhart
7. Informatiebord
8. Volgend informatiebord
9. Bruggetje over Getzbach
10. Kleine dam

ren: de Vesder en de minder bekende Getzbach. Deze laatste ontspringt in de hoogveengebieden langs de weg Eupen-Mützenich, richting Duitse grens. De Getzbach is een erg schilderachtig riviertje en dat is vooral te merken aan zijn benedenloop, het doel van deze wandeling.

DE WANDELING

LANGS DE GETZBACH NAAR KUTENHART

De brede, geasfalteerde bosweg, die dus haaks op de verkeersweg staat, is omzoomd met enorme sparren. Hier en daar ontdekt u een spichtige beuk. De weg stijgt licht het grootse Hertogenwoud in, dat niet minder dan 12.000 ha volwassen hout rijk is. De historie van het woud is nauw verweven met die van de hertogen van Limburg, die het ooit als privé-jachtterrein in hun bezit hadden. Van daar dus de naam. Het grootste deel ervan is tegenwoordig begroeid met naaldhout, vooral spar. Wat het loofhout betreft vormen winterik en berk prachtige populaties. Het woud wordt bewoond door groot wild, zoals edelhert, ree en everzwijn. Kleinere zoogdieren zijn onder andere vos, marter en das. En natuurlijk is ook het grote vogelenkoor van de partij.

Goed een halve kilometer diep in het woud bereikt u, bij een **rustbank** (1), een kruispunt van boswegen. Hier blijft u de hoofdweg volgen; die buigt naar rechts af en daalt lichtjes.

Verderop komt u in meer open gebied terecht en aan uw linkerhand kijkt u uit over de beboste heuvelruggen.

Zo'n 1100 m na de start komt u bij een volgend kruispunt. Hier volgt u – bij alweer een **rustbank** (2), een vuilnisbak en een zeshoekig bordje 'Fietsweg' – de naar rechts lopende weg, dus de richting aangegeven door de wegwijzer 'Neu-Hattlich'.

Aan uw linkerhand, maar diep – en vooralsnog onzichtbaar – in de beboste kloof, kabbelt de Getzbach, op weg naar het stuwmeer van Eupen, hemelsbreed 6 km ten noordwesten van deze plek. Er verschijnen meer en meer loofbomen in het landschap, vooral aan uw rechterhand.

Via heel wat bochtenwerk leidt de weg steeds dichterbij de Getzbach, die u spoedig hoort bruisen en wat verderop te zien krijgt. Het is een romantisch waterloopje met groot verval en een bedding vol rotsblokken. Volop genieten dus van het aantrekkelijke natuurschoon dat het dal van de Getzbach te bieden heeft. Een van haar bijbeekjes, de **Schwarzbach** (3), kruist van rechts uw weg en vormt een erg fotogeniek watervalletje.

U blijft, te rekenen vanaf de wegwijzer 'Neu-Hattlich', zo'n 2,1 km lang de Getzbach volgen. U passeert in dit stuk weg wel de **afslag naar rechts naar de Eupener Graben** (4), een kilometerslange afwa-

teringssloot. Uiteindelijk komt u, even voorbij die afslag, uit bij een dwarsweg met rustbank en een vuilnisbak en daar moet u linksaf. U passeert een fraaie **informatieboom** (5) en u volgt hier ook de wit-rode tekens van het Grote-Routepad Æ (Ardennen-Eifel) Noord. Vervolgens moet u de Getzbach oversteken.

EEN PRACHTIG NATUURRESERVAAT

En dan betreedt u **Kutenhart** (6), bij een bordje met de naam van het prachtige hoogveengebied. Het is overigens een deel van het natuurreservaat Hoge Venen. U kijkt er uit over een weidse vlakte met een overvloed van mossen en grassen, uiterst waterrijk en met een geheel eigen flora en fauna.

U blijft rechtdoor gaan tot aan een grote brandgang en een **informatiebord** (7). Hier gaat het Grote-Routepad naar links en u volgt het langs de zuidelijke rand van Kutenhart. Links achter golft het landschap op naar de Baraque Michel.

Aan uw linkerhand, helemaal in de diepte en weer eens totaal onzichtbaar, kabbelt de Getzbach, maar straks hebt u nog gelegenheid te over om het riviertje te bewonderen.

Waar de brandgang lichtjes naar rechts afbuigt, wacht u, recht vooruit, een uitzicht over de hoogten ten noorden van Eupen.

Merkt u ook de talrijke kwartsietblokken, vaak half weggezonken in de drassige, turfrijke bodem? Zo'n 15.000 jaar geleden was het hier nog zo koud, dat de bodem voortdurend bevroren bleef; dit verschijnsel heet permafrost. Alleen in de zomer ontdooide het bovenste laagje van de bodem. Het smeltwater kon echter onmogelijk wegzakken en vormde met de klei, afkomstig van verweerde leisteen, een brij die van de hellingen schoof en grote hoeveelheden puin meevoerde, onder andere soms enorme blokken kwartsiet. U wandelt hier dus door een landschap, gelittekend door de Würmijs-tijd.

STROOMAFWAARTS DE GETZBACH

De brandgang eindigt bij **alweer een informatiebord** (8), op een hoek van het veengebied. U wipt over de sloot en u blijft rechtdoor de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad trouw volgen. De dalende weg is een soort uitgedroogde beekbedding en kronkelt door een dicht beukenbos. Hij komt, zo'n 600 m verderop, uit bij een houten **bruggetje over de Getzbach** (9). U steekt het riviertje niet over, en u blijft het op zijn rechteroever volgen. De brede bosweg stijgt lichtjes.

Na weer eens 600 m blijft u, bij een stevige brug over de Getzbach, gewoon rechtdoor lopen, met nog steeds het riviertje aan uw linkerhand.

Van nu af aan kunt u genieten van fraaie uitzichten over de bene-

denloop van de Getzbach, waarin u geregeld stroomversnellingen kunt ontdekken.

Verderop versmalt de bosweg en zo'n 1,3 km voorbij de stevige brug komt u uit bij een **kleine dam (10)** met een bruggetje over de waterloop. Dit keer steekt u de Getzbach wél over. Even verderop komt u terecht op een asfaltweg en die moet u naar links in.

TERUG NAAR TERNELL

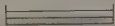
Vanaf hier volgt u dus de Getzbach stroomopwaarts. U krijgt het riviertje echter vooralsnog niet te zien, want het houdt zich verborgen achter een woudgordel.

De weg stijgt licht door een prachtig gemengd bos.

Na circa 1,1 km splitst zich naar links een weg af – verderop gaat die via de stevige brug over de Getzbach – maar u blijft gewoon recht-door wandelen.

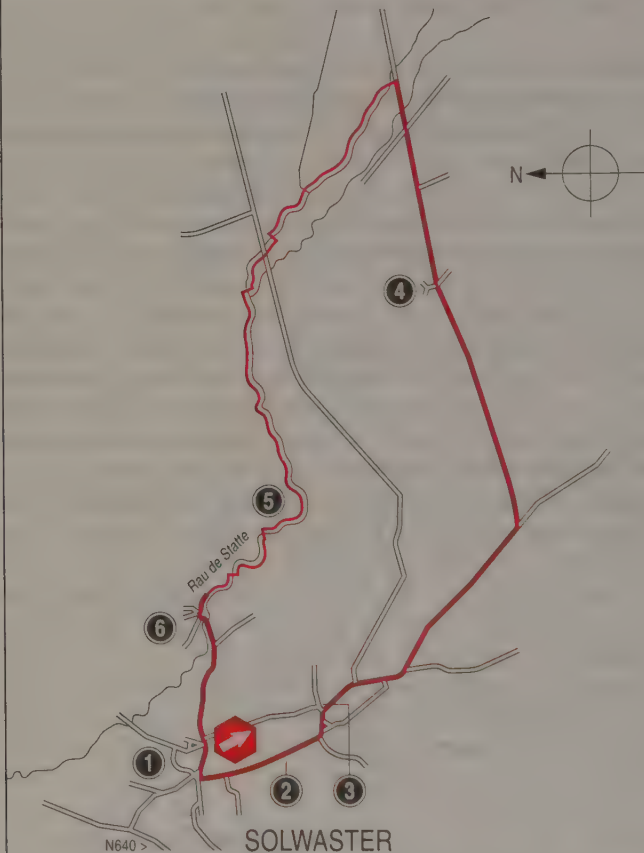
Nog 1 km verder moet u even goed uitkijken. Links van de weg staat een houten wegwijzer 'Getzbachtal'; hij wijst naar het houten bruggetje over het riviertje. Op dit punt moet u haaks rechtsaf de asfaltweg verlaten, een vrij stevig stijgend bospad in. U blijft recht-door gaan en uiteindelijk bereikt u, bij een rustbank, de brede, verharde weg uit het begin van de wandeling. Hij leidt naar de N67 en naar de parkeerplaats aan de overkant van die weg. Daar wordt de wandelcirkel gesloten.

0 500 meter

Lengte wandeling

Ongeveer 8 km

Legende

1. Dorpskom
2. Lourdesgrot
3. Calvarie
4. Engels monument
5. Bilisserots
6. Chafour

3 Solwaster

AFSTAND 8 km.

BEWEGWIJZERING U krijgt heel even de wit-rode streepjes van het Grote-Routepad 5 (Hoek van Holland - Azuren Kust) te zien, maar van een eigenlijke routeaanduiding is geen sprake. Onderweg ziet u wel allerlei routetekens van plaatselijke wandelingen, maar die maken het allemaal nodeloos ingewikkeld. U kunt ze het beste negeren.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 50/1-2, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, is een handig hulpmiddel om de wandeling af te stappen.

AARD VAN DE WEGEN De eerste helft van de wandeling en het laatste stuk ervan volgt u verharde wegen. Daar hoeft u dus geen problemen te verwachten. In het middendeel bewandelt u een nergens duidelijk gemarkeerd bospad langs de Statte, smal, soms vrij ruw, nu eens stijgend, dan weer dalend en bij regenweer hier en daar erg modderig. Wat schoeisel betreft trekt u bij voorkeur rubberlaarzen aan, zodat u zonder problemen de Statte over kunt steken waar u het nodig acht. In volle zomertijd kan dat uiteraard ook blootsvoets. Kinderwagens en rolstoelen kunnen niet mee.

PARKEREN In de woonkern van Solwaster, bij voorkeur zo dicht mogelijk bij het kerkje of het kleuterdagverblijf.

VERTREKPUNT U stelt zich op bij de kerkdeur en keert die de rug toe. U moet nu de straat naar rechts ingaan.

☛ Solwaster is een vestzakdorpje, zo'n 6 km ten westen van de Baraque Michel. Het wordt aan alle kanten omgeven door grote naaldwouden waardoor kleine rivieren, die ontspringen in het oostelijker gelegen hoogveengebied, zich kronkelend een weg banen. Een daarvan is de Statte, een bijriviertje van de Hoëgne. Deze beek ontspringt aan de westelijke voet van de Baraque Michel en is hooguit 10 km lang. Maar dat doet niets af aan haar schilderachtigheid.

DE WANDELING

EEN COULISSELANDSCHAP

U wandelt aanvankelijk door een deel van de **woonkern van Solwaster** (1), met veel huizen van natuursteen en bedekt met leien. De

straat stijgt licht maar vrij lang, tot voorbij het verkeersbord met de doorgestreepte plaatsnaam van Solwaster en een **Lourdesgrot** (2).

Na zo'n 600 m moet u, bij een driesprong, met de hoofdweg mee naar links. Even verderop passeert u, bij een kruispunt, een **calvarie** (3) en daar moet u met de hoofdweg mee naar rechts, langs talrijke weiden en door een aantrekkelijk coulisselandschap.

Circa 250 m verderop splitst zich naar links een weg af, maar u blijft rechtdoor gaan.

Weer 250 m verder, bij een Y-vormige wegsplitsing, blijft u gewoon op de hoofdweg – in feite gaat u rechtdoor. Het eerstvolgende weggetje links en het eerste weggetje rechts passeert u gewoon – bij het laatste weggetje staat een kruisbeeld. Zo'n 35 m verderop verlaat u de hoofdweg en slaat u, langs de bosrand, een weg in waar alleen plaatselijk verkeer mag komen. Hier bevindt u zich bij de 'Trois Hêtres' (= 'Drie Beuken'), die op deze plek achtereenvolgens in 1943, 1949 en 1954 werden geplant ter herinnering aan drie bekende en ooit onafscheidelijke bewoners van het veen: Alphonse Petit (†1942), Louis Pirard (†1948) en Jean Wisimus (†1953).

DOOR HET WOUD NAAR DE STATTE

U passeert een wit-rode slagboom en meteen trekt u het enorme woud in, vooral bevolkt met naaldbomen. Verderop verschijnt ook hier en daar een beuk in het landschap.

Na zo'n 1100 m over deze bosweg komt u bij het '**Monument Anglais**' (= **Engels monument**) (4), een kwartsietblok met een bronzen gedenkplaat. Het werd in 1945 opgericht ter herinnering aan zeven Engelse vliegeniers, die op deze plek neerstortten op 29 juni 1943. U ontdekt er ook nog een aantal wrakstukken van het onfortuinlijke vliegtuig.

U volgt verder de pijlrechte asfaltweg, dwars door het bos, en zo'n 450 m voorbij het Engelse monument kruist u een brede dwarsweg en 300 m verderop nog een.

DE KRONKELWEG LANGS DE RIVIER

Weer 300 m verder steekt u 20 m vóór een houten kruis rechts de Statte over. Het riviertje is hier nog maar net een beek breed. Net erover moet u haaks linksaf het bos ingaan en de Statte zo goed mogelijk blijven volgen op zijn rechteroever, dus stroomafwaarts en met het riviertje aan uw linkerhand.

Verderop kunt u het pittoreske riviertje, waarvan de bedding letterlijk bezaaid ligt met zwerfstenen van kwartsiet, naar keuze ook op zijn linkeroever volgen, naargelang het voor u het makkelijkste uitkomt. Om u heen groeien en groenen duizenden sparren.

Na een poos wordt het nauwelijks zichtbare paadje een echt pad. Circa 1 kilometer diep in het bos – en daar doet u langer over dan u

zou denken – komt u uit bij een asfaltweg, bij de ‘Pont de la Fontaine des Chasseurs’ (= Brug van de Jagersbron). U steekt deze brug gewoon over om de Statte verder te volgen, op een oever naar keuze. Als u voor de linkeroever kiest, zult u merken dat het pad een eind verderop versmalt en dermate woest en onbegaanbaar wordt, dat u verplicht bent over te stappen naar de rechteroever.

Het pad loopt nu eens dicht bij het riviertje, dan weer hoog erboven, maar het uitzicht is overal bijzonder fraai, tenminste wanneer u van ruig natuurschoon houdt. In het waterloopje ontdekt u fotogenieke series stroomversnellingen en kleine watervallen, bijvoorbeeld de ‘Cascades des Nutons’ (= Kabouterwatervallen).

LANGS EEN PRACHTIGE ROTSPARIJ TERUG NAAR AF

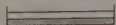
Na nog eens ruim een kilometer ploeteren bereikt u de ook al prachtige **Bilisserots** (5). De naam ‘Bilisse’ zou Keltische wortels hebben: ‘bil’ betekent ‘steil, puntig of vooruitstekend’. De rotspartij rijst meer dan 20 m boven de Statte uit, met een helling van nagenoeg 80 graden. Ze bestaat uit hard kwartsiet en dat gesteente is duidelijk minder verweerd dan de omliggende leisteenlagen.

Op deze plek kruist u het Grote-Routepad 5, maar u blijft gewoon de Statte volgen, nog steeds op een oever naar keuze. In het zomerseizoen is het riviertje zonder problemen doorwaadbaar. U kunt op een bepaalde plek zelfs gebruikmaken van een houten bruggetje, in 1987 over de Statte gebouwd door een scoutinggroep.

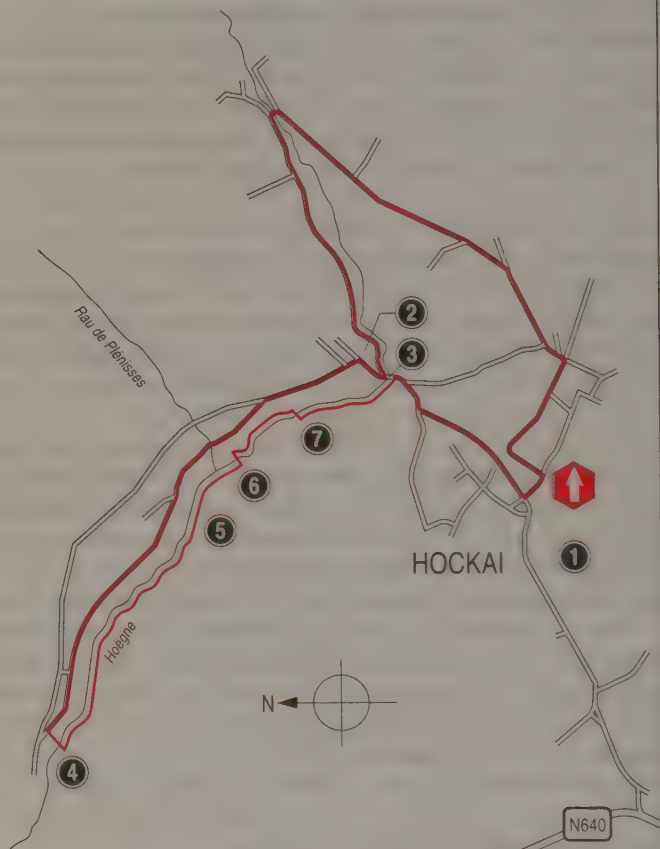
Ongeveer een kilometer voorbij de Bilisserots duikt u op uit het bos, op de plek **Chafour** (6). Rechts, op de hoek, staat een kruisbeeld in het groen. U volgt hier de lichtjes stijgende asfaltweg naar links en u steekt, via een bruggetje, een laatste maal de Statte over. Hemelsbreed 1,7 km naar het noordwesten zal hij samenvloeien met de Hoëgne.

U bereikt al spoedig de eerste huizen van Solwaster en kunt reeds in de verte de kerktoren zien. 750 m verderop zet u een punt achter deze bijzonder aantrekkelijke wandeling.

0 500 meter

Lengte wandeling

10 km

Legende

1. Kerk en dorpskom
2. Paviljoen Vècquë
3. Pont du Centenaire
4. Leopold II-watervalletjes
5. Passerelle du Belvédère
6. Passerelle des Forestiers
7. Passerelle des Cascatelles

4 Hockai

AFSTAND 10 km.

BEWEGWIJZERING Geen, behalve het stuk vanaf de Cascades Léopold II tot aan de Pont du Centenaire, dus het deel van de wandeling, stroomafwaarts van Hockai. Dit stuk is gemarkeerd met de wit-rode streepjes van het Grote-Routepad 5. Het wandelparcours is zelfs zonder bewegwijzering heel makkelijk te volgen.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 50/1-2 (schaal 1/25.000), uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, kan altijd nuttig zijn voor onderweg.

AARD VAN DE WEGEN Circa 3,5 km in het begin van de wandeling krijgt u asfaltweg onder de wandelschoenen. Voor het overige is het onverharde bosweg en een ruw, maar prachtig kronkelpad langs de Hoëgne. Helemaal op het laatst volgt u nog een stuk van de bedding van de gewezen spoorlijn Sart-Hockai.

Deze wandeling is ongeschikt voor kinderwagens en rolstoelen.

PARKEREN Zo mogelijk bij of in de onmiddellijke omgeving van het kerkje van Hockai.

VERTREKPUNT U houdt het kerkje van Hockai aan uw rechterhand en volgt de klimmende straat, richting Xhoffraix. De wegwijzer staat bij de spiegel en telefooncel, op de hoek van de straat.

Hockai is een klein, volkomen landelijk dorp aan de rand van de Hoge Venen, hemelsbreed 8 km ten oosten van Spa en 7 km ten zuidwesten van de Botrange, het hoogste punt van de Ardennen. Even ten noorden van het dorp zoekt de Hoëgne (uitgesproken als Unje), de bekendste Hoge-Venenrivier, zijn kronkelige weg door het dichtbeboste landschap. Een wandelgebied dat fraai is in alle jaargetijden.

DE WANDELING

DE DAALWEG NAAR DE HOËGNE

U loopt aanvankelijk door de kleine woonkern (1), waarin u enkele erg fraaie hoeven kunt bewonderen.

De straat buigt spoedig naar rechts af en zo'n 700 m voorbij de kerk, net achter het laatste huis van Hockai, moet u de verkeersweg naar links verlaten. Hier volgt u heel even het Grote-Routepad 5 (let

op de aanduiding op de betonnen verlichtingspaal, aan het begin van de weg rechts). U passeert onmiddellijk een eerste weg rechts. Even verderop buigt het GR-pad af via de eerste weg links. U blijft echter rechtdoor lopen en kunt meteen genieten van een prachtig uitzicht, links over de dichtbeboste vallei van de Hoëgne. Dit dal gaat u zo dadelijk verkennen.

De weg daalt langzaam. Aan uw linkerhand ligt een stukje veengrond. Bij de eerste Y-vormige wegsplitsing kiest u de geasfalteerde weg naar links, die in een enorm naaldbos verdwijnt. Pakweg 1300 m verderop buigt de hoofdweg naar links af en meteen steekt u de Hoëgne over. Rechts naast het bruggetje staat een kruis ter herinnering aan Grégoire Serstevens en Louis Marquet.

HET PAD NAAR DE BELVÈDÈRE

Over de brug moet u direct linksaf. De Hoëgne kabbelt nu onmiddellijk aan uw linkerhand. Het devies luidt hier: steeds rechtdoor de vallei van de Hoëgne volgen en zo dicht mogelijk bij het romantische riviertje blijven. U trekt zich dus helemaal niets aan van de zijwegen die zich naar rechts afsplitsen.

U moet door een grote, open plek – waar het bos gekapt werd – en verderop wandelt u nog een eind door een dicht bos en heel dicht bij de onwaarschijnlijk schilderachtige Hoëgne. Het pad komt uit vlak bij de **Pont du Centenaire** (3). Deze Eeuwfeestbrug is een lelijk, betonnen geval, in 1930 over de rivier gebouwd naar aanleiding van de honderdste verjaardag van België. U steekt de brug niet over. Ter hoogte ervan moet u haaks rechtsaf in de richting van de schuilhut 'Vècquée'. De **Vècquée** (2) (= Bisschopsweg), waarvan de voornaamste tak bij deze hut begint (en die u niet zult volgen), is een van de oudste wegen door het gebied van de Hoge Venen. Hij werd al in 1569 vermeld. Sommigen menen dat hij al ten tijde van de Romeinen bestond, anderen houden het op de periode na 670, toen de grenzen tussen het prinsbisdom Luik en de abdij van Stavelot-Malmedy werden afgebakend. De Vècquée volgde over zijn hele lengte de zuidelijke grens van het prinsbisdom Luik.

Bij de schuilhut moet u haaks linksaf, een privé-weg in, die kan worden afgesloten met een slagboom. U wandelt nu door een groots naaldbos met af en toe aan uw linkerhand doorkijkjes naar de Hoëgne. Pakweg 600 m voorbij de Eeuwfeestbrug gaat u, bij een wegsplitsing, naar links een aardeweg in – dit is in feite de eerste weg links – en u daalt nu snel af naar de Hoëgne. Daarbij steekt u de Ruisseau de Plènisses over, een bijbeekje van de Hoëgne.

Weer 600 m verderop bereikt u alweer de Belvédère, een kleine schuilhut en tevens een prachtig uitzichtpunt met heel in de diepte de Hoëgne; hier liefst de kinderen aan de hand houden, want de afgrond is steil en diep.

DE WEG VAN DE WATERVALLETJES

En vervolgens zowat 1,5 km voortdurend dalen. U bereikt de hoofdweg weer, maar net ervóór moet u linksaf en via trapjes daalt u nu redelijk steil en in zigzag af tot helemaal beneden bij de Hoëgne. U steekt het riviertje over via een bruggetje. Op die plek kunt u de **Leopold II-watervalletjes** (4) bewonderen; het water stort zich hier in een 5 m diepe kuil, uitgehold in het gesteente. Aan een rots is een herdenkingsplaat bevestigd voor Léonard Legras, promotor van de Hoëgnewandelingen.

Over het bruggetje moet u dadelijk linksaf en u volgt nu het Grote-Routepad 5, dat heel dicht bij de rivier loopt en er praktisch iedere bocht van volgt. Op deze plek staat overigens schuilhutje nummer 3, waar u eventueel kunt picknicken of gewoon wat kunt uitblazen. Het devies luidt nu: het GR-pad volgen, dus via de oever van de Hoëgne dit prachtige pittoreske riviertje stroomopwaarts volgen, een feest!

Zo'n 1,7 km verderop passeert u de '**Passerelle du Belvédère**' (5) (passerelle = bruggetje), ter hoogte van het uitzichtpunt van zo-even. Circa 350 m verderop ligt over de Hoëgne de '**Passerelle des Forestiers**' (6) (= Boswachtersbruggetje) en dit moet u oversteken, u kunt trouwens niet anders. Maar dadelijk aan de overkant moet u rechtsaf het GR-pad verder volgen, met de Hoëgne nu aan uw rechterhand. Op dit stuk wachten u enkele stevige, maar niet al te lange klimpartijtjes.

En 400 m verderop moet u alweer de Hoëgne oversteken, dit keer via de '**Passerelle des CascatellTMs**' (7) (= Watervalletjesbruggetje). Eenmaal eroverheen slaat u links af, want u blijft uiteraard langs de Hoëgne lopen.

EEN OUDE SPOORBAAN VOL KRUIDEN

Nog geen 500 m verderop staat u weer bij de Eeuwfeestbrug, waar u naar rechts de rijweg volgt, al dadelijk stevig stijgend want u verlaat nu het diep ingesneden dal van de Hoëgne.

Na zo'n 100 m gaat het GR-pad via de eerste weg links van u weg. Een eindje verderop bereikt u een brug over de gewezen spoorlijn. Op dat punt gaat u naar links en via een smal paadje daalt u snel af naar de bedding van de spoorbaan. Eenmaal beneden slaat u nog eens links af.

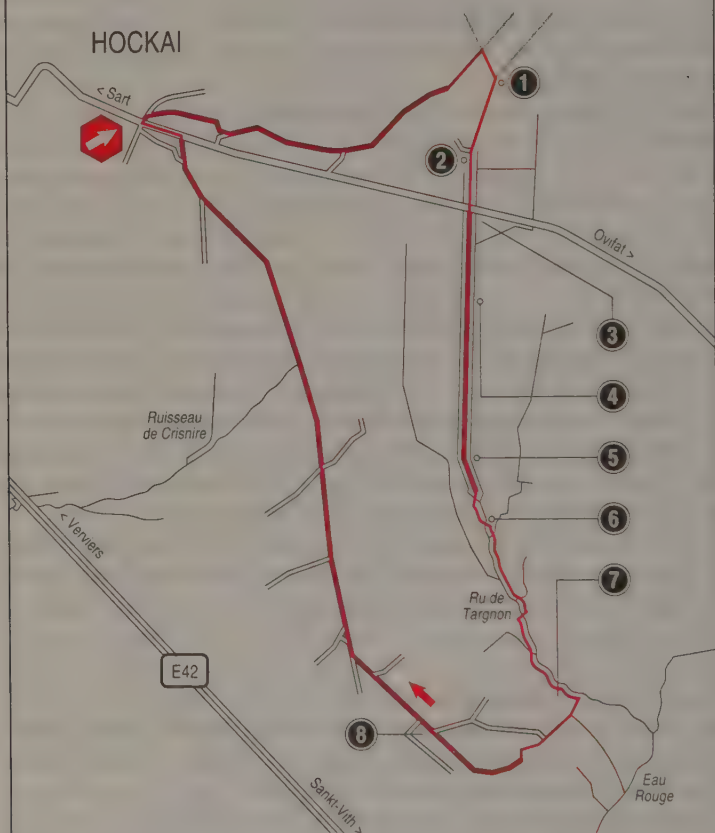
U volgt nu een eind de oude spoorbaan van Sart naar Hockai. De spoorstaven en dwarsliggers zijn verwijderd en mettertijd heeft zich hier een prachtige, uiterst rijke flora ontwikkeld.

Bij de volgende brug moet u naar boven. U steekt de brug naar links over. Meteen loopt u de woonkern van Hockai in en even verderop staat u weer bij het kerkje, waar dit prachtige tochtje begon.

0 500 meter

Lengte wandeling

8 km

Legende

1. Delvoie-kruis en grenspaal 147
2. Grenspaal 146
3. Dehottay-kruis
4. Grenspaal 145
5. Grenspaal 144
6. Grenspaal 143
7. Frédéric-monument
8. Boswachtershut

5 Hockai

AFSTAND 8 km.

BEWEGWIJZERING De eerste 1300 m. volgt u de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad 5. Dat is maar liefst 2320 km lang en verbindt de Noordzee (Europoort, Hoek van Holland) met de Azuren Kust (Nice). Ons pad loopt daarna zo'n 3 km lang samen met pad nr. 5 van Xhoffraix, aangegeven als XV (gele verf). Voor de rest zijn er geen aanduidingen.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 50/1-2 (schaal 1/25.000), uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, kan bij het volgen van het traject goede diensten bewijzen.

AARD VAN DE WEGEN De eerste 300 m krijgt u asfalt onder de schoenen, daarna een lange mengeling van onverharde – na regenweer soms erg modderige – en halfverharde boswegen en -paden. Langs de Ru de Targnon kan het ook al vrij smeugig zijn, maar de laatste 3 km is het een en al asfalt wat de klok slaat. Af en toe valt er vrij stevig, maar lang niet halsbrekend steil te stijgen. Kortom, een parcours dat voor iedereen geschikt is, behalve voor mensen met kinderwagens en rolstoelen.

PARKEREN Als u in de kleine woonkern van Hockai het kerkje aan uw rechterhand houdt en de richting Xhoffraix volgt, dan moet u al gauw met de weg mee naar rechts afbuigen. U passeert een aantal soms aardige hoevetjes en woonhuizen. Zo'n 650 m voorbij de kerk komt u bij het huis nr. 11. Welnu, direct daarna – links op de hoek staat een fraaie tweelingbeuk – moet u het zijstraatje naar links inrijden. Met wat goede wil kunnen daar een paar auto's worden geparkeerd.

VERTREKPUNT Wanneer u het genoemde zijstraatje verder ingaat, dan komt u meteen bij een Y-vormige wegsplitsing. U kiest de weg naar rechts – de rue des Stockês oftewel het Grote-Routepad 5 – licht stijgend langs buitenhuisjes en een meidoornhaag.

☛ Hockai is een klein, volkomen landelijk dorp aan de rand van de Hoge Venen, hemelsbreed 8 km ten oosten van Spa en 7 km ten zuidwesten van de Botrange, het hoogste punt van de Ardennen. In de diepe bossen ten zuidoosten van het dorp zoekt een aantal kleine, maar erg bevallige riviertjes zich een kronkelweg naar lager

gelegen land, onder andere de Ru du Trô Maret, de Eau Rouge en de Ru de Targnon. waarvan u het grootste, tevens erg schilderachtig deel van de loop gaat volgen.

DE WANDELING

SPARREN EN MONUMENTALE BEUKEN

Voorbij het laatste huisje in de rue des Stockês slingert het te volgen parcours zich via een onverharde, grazige weg langs lijsterbes, geoorde wilg, vlier en veel blauwe bosbes.

Zo'n 300 m verderop bereikt u een geasfalteerde dwarsweg, die u naar links inslaat (GR-pad blijven volgen), langs nog wat bewoning. Maar spoedig wordt de weg weer onverhard. Hij gaat een jong beukenbos in, maar verderop eist ook de fijnspar zijn plaats op in het bos.

500 m voorbij de dwarsweg van zo-even, bereikt u een ander exemplaar: ook hier moet u linksaf en op het GR-pad blijven. De weg snijdt breed door het bos, maar hij kan er ongelofelijk modderig bij liggen.

Bij een smal stukje veengrond (links) blijft u nog steeds de wit-rode aanwijzingen van het GR-pad volgen en nu ook een wit-rode pijl. De weg versmalt tot een pad, dat eerst naar links afbuigt en direct daarop weer naar rechts. Om u heen groeien duizenden sparren. Aan de randen van het bos schiet struikheide op. De talrijke kwartsietblokken, die her en der verspreid liggen, hebt u uiteraard ook al lang opgemerkt. Ze werden hier zo'n 15.000 jaar geleden neergelegd door modderstromen.

Pakweg 150 m voorbij de strook veengrond bereikt u een zijweg rechts, die gemarkeerd is met een gele XV. Deze weg moet u ingaan; het Grote-Routepad loopt op dit punt rechtdoor. U moet meteen vrij stevig stijgen, langs een monumentale beuk met wel een dozijn stammen.

Weer eens 150 m verder kunt u nog een veelstammige beuk bewonderen – dit keer een met 'slechts' 5 stammen. Onder zijn brede kroon staat de achtkantige **grenspaal 147 (1)** van de oude grens Pruisen-België, en een kruis dat de Vrienden van het Veengebied daar hebben opgericht ter herinnering aan René Delvoie, een verdienstelijk lid van die natuurvereniging.

VAN DE ENE GRENSPAAL NAAR DE ANDERE

U blijft nu trouw de aanduidingen XV volgen en het pad groeit spoedig uit tot een halfverharde weg tussen sparren, met in de bermen en langs de bosrand veel struikheide en blauwe bosbes.

350 m voorbij grenspaal 147 krijgt u **paal 146 (2)** te zien, gemerkt met een B (België) en P (Pruisen).

250 m verderop bereikt u de verkeersweg Hockai-Xhoffraix, met aan uw rechterhand het plaatsnaambord van Francorchamps en aan de overkant van de weg het eenvoudige **Dehottay-kruis** (3). U steekt de weg over (nog steeds XV volgen) en langs een slagboom volgt u nu een pijlrechte weg, die vóór de Eerste Wereldoorlog de grens vormde tussen Pruisen (links) en België (rechts). Ook hier kunt u nog enkele grenspalen ontdekken, onder andere **nr. 145** (4) (althans nog een stuk ervan) en **nr. 144** (5) (waar de weg naar links begint af te buigen). Zo'n 100 m verderop kruist de weg een slootje: de Ru de Targnon, erg pril maar toch al schilderachtig kabbelend over zijn bed vol stenen. Even verderop passeert u **grenspaal 143** (6).

De Ru de Targnon zoekt nu zijn weg door drassig gebied, maar hij wordt gestaag wat forser.

HET FRAAISTE DEEL VAN HET PARCOURS

Wanneer u XV blijft volgen dan moet u op een bepaald moment het riviertje oversteken en dit wordt het meest pittoreske deel van de wandeling: het meanderende waterloopje, gevat in een groene gordel van blauwe bosbes, onder groepen jonge wintereiken, een plaatje!

U passeert in dit deel van de wandeling ook een schuilhut, met als opschrift 'Eau Rouge'. Dat is een riviertje waar de Ru de Targnon enkele honderden meters verderop mee samenvloeit. Maar zo ver moet u niet gaan, want even voorbij de schuilhut ziet u, op de rechteroever van de Targnon, een circa 7 m hoge rotspartij optorenen. Pakweg 30 m vóór deze rots moet u het riviertje oversteken en dan naar links het oeverpad volgen. Jawel, u hebt dus het wandelpad XV verlaten; dat loopt overigens verder door naar het dal van de Eau Rouge.

Op de achterkant van de rotspartij hebben de Vrienden van het Veen (Les Amis de la Fagne) een koperen plaat aangebracht, ter ere van hun verdienstelijk lid **Léon Frédéric** (7) (1851-1935).

Hierna verwijderd het pad zich van de Ru de Targnon en even verderop bereikt u een brede dwarsweg, die u naar rechts in moet gaan. U verlaat nu de vallei van de Targnon en moet dus enigszins stijgen (matig). U passeert, te midden van alle fijnsparren, een 'eilandje' eik en grove den.

Verderop komt u uit bij een brede weg, uitgehakt in het woud om er een hoogspanningslijn uit te zetten. Hier merkt u goed hoe natuurschendend dit wel is. U moet rechtsaf, langs veel geoorde wilg en wat brem en struikheide.

U passeert de eerste weg rechts en links een **boswachtershut** (8). En vanaf nu krijgt u alleen nog asfalt onder uw schoenen. U moet nog een halve kilometer lang vrij stevig stijgen, tot de weg naar rechts afbuigt. En dan volgt het wellicht rustigste deel van de wandeling:

gewoon maar rechtdoor gaan, langs oneindig veel fijnsparren. Tot slot komt u bij een slagboom het bos uit en meteen bereikt u de verkeersweg Hockai-Xhoffraix, die u naar links ingaat. Minder dan 200 m verderop is de wandellus gesloten.

Longfaye

AFSTAND 8,5 km.

BEWEGWIJZERING Het parcours is volledig – en overvloedig – gemarkeerd: deels met de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Route-pad 56 (het 156 km lange pad van de Oostkantons, het Duitstalige deel van België); deels met de in gele verf aangebrachte tekens van de plaatselijke wandelingen R11, XII, XVI, R9, M8, M9, XVIII en M6 (waarbij M staat voor Malmedy, R voor Robertville en X voor Xhoffraix). Ook zult u onderweg een aantal wandelbomen passeren: fraaie, houten wegwijzers met uitsluitend wandelaanduidingen. Onmogelijk om hier de verkeerde weg in te slaan, zelfs al zou u het willen.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 50/1-2 (schaal 1/25.000), uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, kan altijd nuttig zijn voor onderweg.

AARD VAN DE WEGEN De eerste en de laatste kilometer loopt u over asfaltweg, namelijk in het gehucht Longfaye en de onmiddellijke omgeving daarvan. Voor het overige een lange mengeling van half-verharde, brede boswegen en onverharde, smalle kronkelpaadjes. Het traject is niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Bij nat weer bent u het beste af met rubberlaarzen; in elk geval moet u schoeisel dragen met profielzolen.

PARKEREN In de onmiddellijke omgeving van de kapel van Longfaye.

VERTREKPUUNT U houdt de kapel van Longfaye aan uw rechterhand en u volgt de verkeersweg, richting Ovifat. De weg is gemarkeerd met wit-rode GR-tekens en met gele R11-aanduidingen.

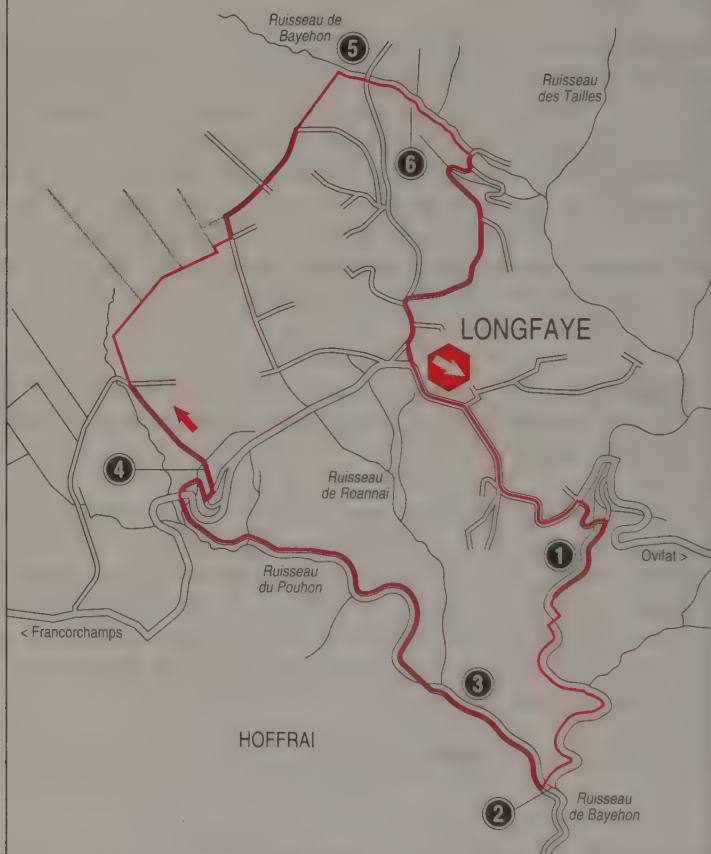
☛ Even ten zuiden van de Botrange – het hoogste punt van België – kronkelt zich een erg schilderachtige weg door de beboste heuvels. Hij verbindt de N68 (Eupen-Malmedy) via Xhoffraix en Ovifat met de N676 (Mont Rigi-Robertville). Ongeveer halverwege tussen Xhoffraix en Ovifat komt u in Longfaye terecht, een gehucht met een aantal boerderijen, vakantiewoningen, weiden en bossen, en met als voornaamste bezienswaardigheid: de droompanorama's van de valleien van de Warche en de Bayehon.

0 500 meter

Lengte wandeling

8,5 km

Legende

1. Voormalige watermolen op de Bayehon
2. Samenvloeiing Bayehon-Pouhon
3. Keltisch kamp
4. Slagboom
5. Jeneverbesstruiken
6. Oude eik

DE WANDELING

NAAR EN LANGS DE BAYEHON

U wandelt om te beginnen door een deel van Longfaye. Links en rechts ontdekt u nog wel wat voor de streek karakteristieke panden: woonhuizen en hoevetjes met gevels van streeksteen en met bakstenen omlijstingen van deuren en ramen. De weg heet hier Route du Bayehon en hij daalt matig af naar de vallei van het genoemde riviertje.

U passeert links de Chemin de la Bicoque en rechts de Chemin des Noûlis, en vervolgens het verkeersbord met de doorgestreepte plaatsnaam van Longfaye. De tekens langs de weg zijn nu: GR56, R11 en XII.

Verderop daalt u een stuk steviger af naar de Bayehonvallei, vlak vóór u. Recht vooruit ontdekt u ook het kerktorentje van Ovifat, helemaal op een hoogte. U merkt hier pas goed hoe diep het riviertje het landschap heeft ingesneden.

Helemaal beneden gaat de weg via een brug over de Bayehon en dan moet u direct de eerste weg rechts in, gemerkt met XVI; u volgt daarbij ook nog de pijl 'Moulin du Bayehon'. Het waterloopje kabbelt nu in de diepte aan uw rechterzijde.

Eerst passeert u nog wat 'toeristische infrastructuur': visvijvers en de toegang tot de 'Moulin de Bayehon' (1), ooit een watermolenbedrijf. Hier staat ook de eerste wandelboom op uw weg. U volgt de pijlen R9, XVI, GR56 en XII.

Links druipt het water van de rotsen. In de lente staat hier massaal goudveil te bloeien, een prachtig plantje dat een echte bronnenminnaar is.

Hoe dieper in de vallei, hoe fraaier het natuurschoon dat u omringt. Kijkt u maar eens naar de bemoste rotspartijen aan uw linkerhand. En rechts kabbelt de Bayehon zangerig naar zijn ontmoeting met de Ruisseau du Pouhon. Maar eerst moet u nog een aantal malen de Bayehon oversteken via een voetgangersbruggetje. Na het vierde bruggetje – dus bij de **samenvloeiing** (2) – moet u de eerste weg rechts ingaan. Van de wandelboom aldaar volgt u de pijlen Xhof-fraix en Longfaye, XVI en M8. Het GR-pad 56 hebt u (voorlopig) verlaten; in het laatste deel van de wandeling pikt u het weer op.

DE VALLEI VAN DE RUISSEAU DU POUHON

Rechts in de diepte vloeit de Ruisseau du Pouhon, een minder dan 3 km lang zijbeekje van de Bayehon. Het ontspringt in het vroegere veengebied Thirifays, dat helaas bebost werd. 'Pouhons' (van het Waalse 'poûhi' = putten) zijn bronnen met ijzer-, koolzuurgas- en/of zwavelwaterstofhoudend water. De 'pouhons' maken nog steeds de rijkdom en de internationale faam van Spa uit (in het Engels en het

Russisch betekent 'Spa' kuuroord), maar ook heel wat veenvalleien zijn 'pouhons' rijk, onder meer die van de Midden-Bayehon, de Roer, de Sporbach, de Trô Maret en de Eau Rouge.

Dit alles doet niets af aan de schoonheid van de Ruisseau du Pouhon, in de diepte aan uw rechterhand.

De weg stijgt matig en na circa 500 m bereikt u een bruggetje. U steekt dat over en vervolgt uw weg langs de andere oever van de Ruisseau du Pouhon (zie de wandelboompijlen Trois-Hêtres, XII, XVI en M8). Die plek wordt 'Chession' genoemd en er zou daar ooit een **Keltisch kamp** (3) zijn geweest. Nu vloeit er alleen nog het veenriviertje de Ruisseau de Roannai samen met de Ruisseau du Pouhon. De laatste neemt een steeds duidelijkere roestrode kleur aan en versmalt tegelijkertijd.

De weg kronkelt door grootse sparrenbossen. Pakweg 700 m voorbij 'Chession' steekt u het bruggetje over het waterloopje niet over; wel volgt u rechtdoor de pijlen van de wandelboom M9 Trois-Hêtres en XVI Vieux Chêne. Dit doet u ook bij het bereiken van de volgende wandelboom.

Dan maakt het bos aan uw rechterhand plaats voor glooiende weiden.

DE PRACHTWEG NAAR DE VIEUX-CHÊNE

U bereikt al stijgend de verkeersweg Xhoffraix-Longfaye-Ovifat. U gaat deze weg naar rechts in (wandelboom Vieux-Chêne VI, Trois-Hêtres M8, Xhoffraix XVIII), maar nauwelijks 25 m verderop moet u de weg naar links verlaten en via een smal, stijgend pad duikt u weer onder in het bos. U wordt er begroet door jonge beuk, winter-eik, geoorde wilg, lijsterbes en berk.

U komt uit bij een kruispuntje van boswegen (dicht bij de verkeersweg). Daar moet u scherp naar links, op een **rood-witte slagboom** (4) af. Verderop passeert u links hakhout – vooral beuk – dat stilaan naar middelhout evolueert.

Bij een kruispunt van boswegen passeert u de eerste weg rechts en bij de Y-vormige wegsplitsing, even verderop, kiest u de weg naar rechts (wandelboom pijlen Vieux-Chêne - Botrange XVI en Trois-Hêtres M8). U loopt nu via een soort brandgang door een sparrenbos, die weldra naar rechts afbuigt en matig stijgt.

Zo'n 600 m voorbij de Y-vormige wegsplitsing bereikt u een grote dwarsweg. Hier moet u linksaf (let op dezelfde pijlen als die van de wandelboom van zo-even). Wat verderop buigt de brede bosweg eerst naar rechts en dan weer naar links af, om dan uit te komen bij de volgende wandelboom met rustbank. Op dit punt gaat de M8 (Trois-Hêtres) naar links, maar u blijft gewoon rechtdoor lopen en volgt de pijl 'Vallée du Bayehon' en XVI.

Verderop wacht u rechts een prachtig uitzicht met in de verte het kerkje van Ovifat.

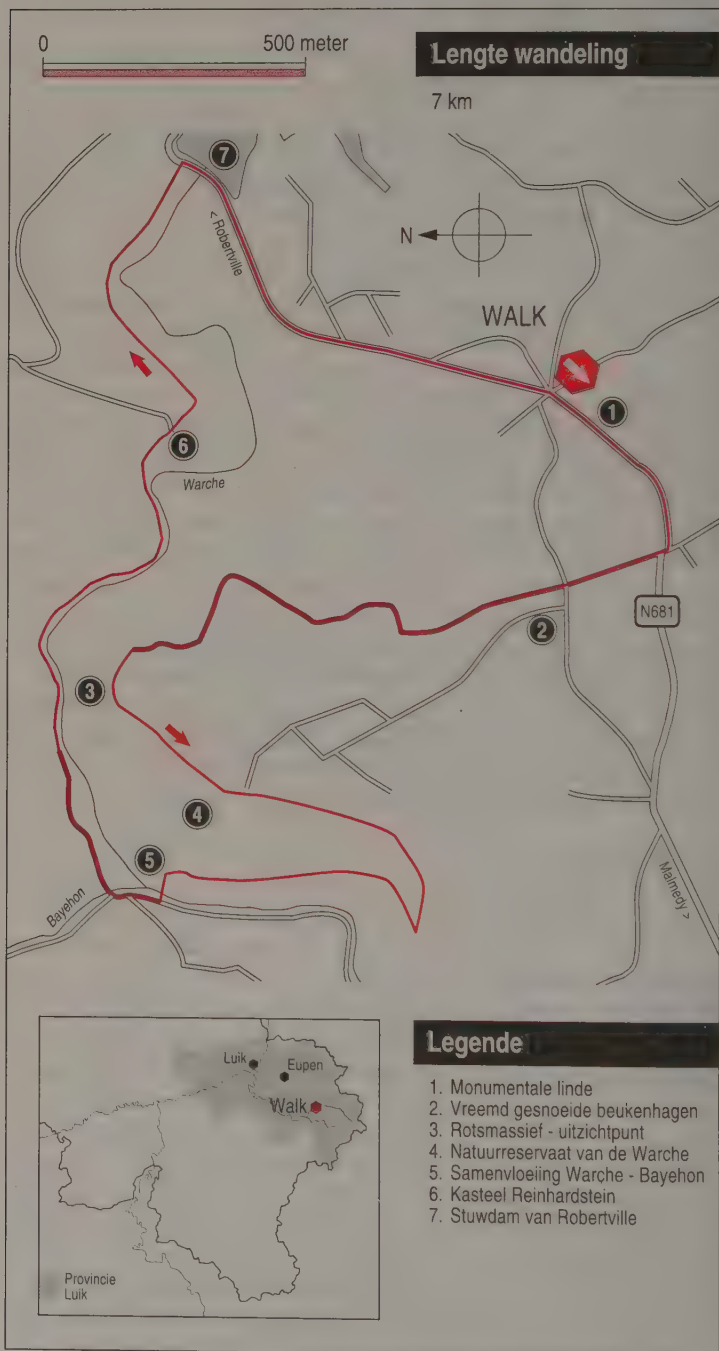
U passeert de eerste brandgang links en vervolgens kijkt u aan uw rechterhand uit over een bijzonder schilderachtig stuk veenland. De brandgang die u volgt, daalt stevig af naar de Bayehon. Deze bereikt u via en langs honderden kwartsietblokken. Vóór u, aan de overkant van de Bayehon, groeien enkele **jeneverbesstruiken** (5). Die zijn hier bepaald zeldzaam en dus terecht beschermd.

U moet nu rechtsaf: wandelboompijlen Vallée du Bayehon (Cascade), M6 en XVI én het Grote-Routepad 56. Het pad loopt tussen de alweer pittoreske Bayehon en een paradijselijk veengebied met eikjes, blauwe bosbes (alom), lijsterbes, geoorde wilg en berk.

Wat verderop staat ook een eerbiedwaardige, zichtbaar oeroude eik: de bekende **'Vieux Chêne'** (6).

Vervolgens bereikt u een brede dwarsweg en een picknicktafel. Hier moet u rechtsaf en via een rood-witte afsluitboom verlaat u het gemeentewoud van Malmedy. Aan uw linkerhand strekt zich een schilderachtig landschap uit met beboste heuvels. Bij een weide duikt de kerktoeren van Ovifat weer eens op. U komt uit bij een verharde weg: de Chemin du Vieux-Chêne. U gaat hem naar links in (let op de GR-tekens) en u blijft hem volgen tot in Longfaye. Onderweg krijgt u nog prachtige beuken en beukenhagen te zien – de grote hagen heten 'avrûles'. U pikt ook nog wandeling R11 op.

Bij een kruispunt in het centrum van Longfaye gaat u linksaf (let op de GR-tekens) en nu gaat het bergaf. Circa 50 m verderop passeert u een kruisbeeld in een 'avrûle' en meteen staat u bij de kapel uit 1952, waar deze prachtige wandeling begon.

7 Walk

AFSTAND Circa 7 km.

BEWEGWIJZERING U volgt delen van de plaatselijke wandelingen R4, M1 en R10 (aanduidingen in gele verf) en ook van wandelpaden aangegeven met rode of gele rechthoekjes en/of groene ruitjes. Bovendien zijn er, vooral in het laatste deel van de wandeling, de wit-rode streepjes van het Grote-Routepad 56, het Pad van de Oostkantons, dat 156 km lang is en Eupen via Ovifat, de burcht Reinhardstein, Bütgenbach, Schönberg, Burg Reuland, Sankt-Vith en Recht met Malmedy verbindt en vandaar terug naar de burcht Reinhardstein loopt.

Om het allemaal zo duidelijk mogelijk te houden vermelden we in de beschrijving van de wandeling alleen de tekens, die essentieel zijn voor het volgen van het parcours.

KAARTMATERIAAL Kaart 50/7-8, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN In het gehucht Walk zelf en van de stuwdam van Robertville tot het eindpunt loopt u over het asfalt van de N681, die Malmedy verbindt met Robertville. In het toeristisch seizoen kan het er vrij druk zijn.

Maar voor het overgrote deel van de wandeling krijgt u een mengeling van veld- en boswegen en smalle slingerpaadjes voorgeschoteld die ongeschikt zijn voor kinderwagens en rolstoelen. Gezien de soms bijzonder steile hellingen is het een parcours voor geoefende wandelaars.

PARKEREN U kunt de auto parkeren in de omgeving van het fraaie kerkje van Walk, waarvan de toren praktisch geheel schuilgaat onder de kruin van een bijzonder hoge en **prachtige linde** (1), een waar natuurmonument. De linde is vooral bekend als vrijheidsboom op dorpspleinen, als laan- en als leiboom. Op boerenerven werden vroeger altijd twee linden geplant. Kroon en blad van deze boom zijn steeds hartvormig. Van de langgesteelde en met een vleugelblad vergroeide bloempjes wordt de overbekende lindethee getrokken.

VERTREKPUNT U stelt zich op tussen de toren van het kerkje, die u aan uw rechterhand houdt, en de grote linde aan uw linkerhand. U loopt naar de verkeersweg N681 en u slaat deze naar links in, waarbij u R4 volgt en de wit-rode verfstreepjes van het GR-pad 56.

Walk is een gehucht langs de N681, die Malmedy met Robertville verbindt. Iets ten noorden van de dorpskern slingert de Warche door een dichtbebost dal. Vlak bij de samenloop van deze rivier met de Bayehon bevindt zich het natuurreservaat van de Warche. Het bestaat uit woeste loof- en naaldbossen en heeft een grote diversiteit van microbiotopen met, als logisch gevolg, een even grote verscheidenheid van planten. U vindt er vlak bij elkaar alle plantenfamilies van de Ardennen, zoals bergcentaurie, weidebergvlas, plataanbladige boterbloem, valkruid, gewone troskers, ruwe iep en verschillende varensoorten. Een droom voor groene meisjes en jongens!

DE WANDELING

TOT OVER UW OREN IN HET GROEN

U wandelt door een deel van het rustige plekje Walk, waar de meeste huizen, zoals het hier gebruikelijk is, in natuursteen zijn opgetrokken.

Zo'n 350 m verderop buigt het GR-pad bij een kruispunt naar links af (maar nog geen kilometer verderop komt u er weer op terecht). U slaat rechts (R4) een landweggetje in en bent meteen weg uit het gehucht en het verkeer. Het weggetje loopt door een droom van een landschap, langs soms **vreemd gesnoeide beukenhagen** (2) en onder fraaie beukenrijen. Een volwassen beuk telt ongeveer 80.000 blaadjes. Deze verdampen op een zomerdag een paar honderd liter water, dat eerst door de wortels uit de grond is gehaald en daarna met een snelheid van 32 m per uur naar boven wordt getransporteerd. Om al dat vocht te verzamelen moet een beuk zijn wortels in een groot gebied onder de grond verspreiden. Als u de boom op zijn kop zou zetten, zou u merken dat zijn wortels minstens evenveel ruimte innemen als zijn kruin.

De bermen staan vol bloemen en kruiden, zoals brem, dagkoekoeksbloem, zwarte rapunzel, adderwortel, veelbloemige salomonszegel, grote muur en kleine ereprijs.

In het landschap ontdekt u verderop, aan de overzijde van het dal van de Warche, het kerkje van Ovifat en rechts ervan de groene kerkstorenspits van Sourbrodt.

Bij het nu volgende kruispuntje gaat de rode-rechthoekjeswandeling naar links, maar u blijft rechtdoor lopen (R4).

Na zo'n 900 m bereikt u de bosrand. Daar verlaat u de wandeling R4 en volgt u links opnieuw de wit-rode tekens van het GR-pad 56 (ook XVII, R10 en groen ruitje). U daalt nu vrij steil af door een sparrenbos.

HET NATUURRESERVAAT VAN DE WARCHE

Daarna wacht u een prachtig berken-eikenbos, met een dik tapijt van blauwe bosbes. Meteen wandelt u het **natuurreservaat van de Warche** (4) in, een vrij woest gebied waarin de rivieren de Warche en de Bayehon diepe valleien hebben uitgesneden.

Het weggetje voert over **de top van een forse rotsformatie** (3). Daar kunt u genieten van een fraai uitzicht over het dichtbeboste dal waarin u moet afdalen. Aan de overzijde van het dal kunt u het spitse kerktorentje van Xhoffraix ontdekken en heel in de verte de hoge kam van de Hoge Venen, het 'dak' van België. Vanaf de top blijft u het GR-pad volgen, naar links.

Zo'n 350 m voorbij de hoge rots splitst de weg zich naar links in een aantal takken, maar u kunt om het even welke weg volgen, want ze komen toch allemaal weer samen. Wat verderop komt u uit in een bocht van een bredere dwarsweg, die u rechtdoor in moet gaan (GR-pad en groen ruitje).

Na weer eens een halve kilometer dalen gaan, bij een kruispunt van boswegen, het GR-pad, het groene ruitje en de wandeling XVII linksaf, maar u moet met R10, M1 en nu ook het geel rechthoekje mee naar rechts. En nu volgt een op-en-neer-weggetje, maar u daalt, langs een helling vol rotsblokken, net wat meer dan u stijgt, zodat u geleidelijk lager komt. Spoedig is links het gekabbel van de Warche te horen, maar u krijgt de rivier nog niet te zien. Eerst moet u nog een steil pad afdalen, nog steeds door een deel van het natuurreservaat.

MET DE WARCHE AAN UW ZIJ

Uiteindelijk komt u uit bij de Warche. Bij een groep enorme douglassparren buigt het pad naar links af en even verderop kunt u de rivier oversteken via een boomstambruggetje. U komt terecht op een brede bosweg, die u naar rechts inslaat. U volgt dus de pijl 'Robertville R10/Xhoffraix M8' van de wandelboom.

Even verderop bereikt u bij een kruispunt van boswegen en een schuilhut de **samenvloeiing van de Bayehon** (die komt er van links aan) **en de Warche** (5). U moet nu de Bayehon iets voor de samenvloeiing oversteken en even verderop, bij een Y-vormige wegsplitsing, de rechter weg (pijl 'Reinhardstein' van de wandelboom) kiezen, een brede en stijgende bosweg die de Warche trouw volgt. U blijft nog zo'n 900 m langs de rivier lopen. R8, R9, R10, het GR-pad, de pijl 'Reinhardstein/Barrage' (stuwdam) en nu ook weer groen ruitje zijn richtinggevend. U loopt hier door een fantastisch fraai rivierlandschap met zeer steile, beboste rotswanden, waar hier en daar wat water afdruipt tussen de mossen. Kijk echter ook goed naar het pad, want dat zit stikvol boomwortels.

Vervolgens moet u, bij de volgende wandelboom, naar links de

Warche verlaten. Het gaat meteen steil de hoogte in door een sparrenbos (pijl 'Château de Reinhardstein', R8, R9, R10 en het GR-pad, plus nog een stuk of wat rechthoekjes en ruitjes). Iets verderop buigt de weg, na een zigzagstrook, naar rechts af en dus blijft u in feite de loop van de Warche volgen, maar dan wel op een hoger niveau.

DE HOOGSTGELEGEN BURCHT VAN HET LAND

Het bosweggetje voert langs mysterieus uitzierende rotsen, als het ware 'verpakt' in mossen en varens, en komt ten slotte uit in de onmiddellijke omgeving van het prachtig gerestaureerde **Reinhardstein** (6), met 500 m de hoogstgelegen burcht van België, van oorsprong 14de-eeuws en volledig gerestaureerd op basis van 17de-eeuwse documenten.

U steekt de weg naar de burcht over en vervolgens een bijbeekje van de Warche (boombruggetje). Daarna moet u een steil pad in (R8, R9, R10, GR-pad) dat tussen twee kleine rotswanden door loopt. Vlak erna slaat u een dwarsweggetje naar links in (GR-pad). Nu volgt het laatste stuk bos van deze wandeling. Rechts voor u kunt u spoedig **de stuwdam van Robertville** (7) ontdekken: gebouwd in 1928, 182 m lang, 55 m hoog en 38 m dik aan de basis. Daar wordt het water van de Warche dus opgehouden en het vormt er een 63 ha groot meer, dat Malmedy van drinkwater voorziet en de hydro-elektrische centrale van Bevercé laat draaien.

U blijft rechtdoor het GR-pad volgen, nog wat stijgend. Uiteindelijk verlaat u het bos langs een wit-rode slagboom en bij een informatiebord loopt u rechts de dammuur over.

Tot slot volgt u de verkeersweg N681 rechtdoor (GR-pad) en sluit u de wandelcirkel bij de grote linde van Walk.

Bütgenbach

AFSTAND 15 km.

BEWEGWIJZERING De hele zuidelijke meeroever is een stuk van het wit-rood bewegwijzerde Grote-Routepad 56, het pad van de Oostkantons. Dan volgt een vrij lang stuk zonder bewegwijzering, maar bij Wirtzfeld kunt u opnieuw een stukje GR-pad in, tot bij het meer. De noordelijke oever is niet bewegwijzerd.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 50/7-8, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, kan als extra leidraad goede diensten bewijzen.

AARD VAN DE WEGEN Op de zuidelijke meeroever wandelt u afwisselend over onverharde en asfaltwegen. Vervolgens, langs Rocherath en door Wirtzfeld, is het allemaal asfalt wat u onder uw wandelschoenen krijgt. De noordelijke oever is een grote mengeling van smalle en bredere paden en weggetjes, maar uitsluitend onverhard, en die zijn helaas ongeschikt voor kinderwagens en rolstoelen.

PARKEREN In Bütgenbach volgt u de bordjes met een stuwdamsymbool en/of de pijlen 'Talsperre'. Ze loodsen u naar het dorpje Berg. Net voorbij het witte plaatsnaambord ervan, in de straat die An der Lei heet, krijgt u rechts de ongewone stuwdam en het meer te zien. U kunt de auto in die straat achterlaten.

VERTREKPUUNT Heel eenvoudig: u zet de wandeling in door in de genoemde straat de **stuwdam** (1) over te steken. U krijgt volop de gelegenheid om de bogen van de dam van nabij te bekijken.

☛ De rivier de Warche werd bij Bütgenbach afgedamd en vormt daar nu een langgerekt, inhammenrijk meer, dat ook nog wordt gevoed door de erg schilderachtige Holzwarche. Grote delen van de oevers van dat riviertje vormen een uniek natuureservaat. Over de hoogten die al dat water beheersen liggen enkele dorpen verspreid, te midden van glooiende weiden, omzoomd met ontelbare meidoornhagen. Voeg daarbij nog wat stroken bos aan de oevers van het meer en u hebt meteen alle ingrediënten voor een van de aantrekkelijkste wandelingen die u in dat deel van de Oostkantons kunt maken.

0 500 meter

Lengte wandeling

15 km

Legende

1. Stuwdam Bütgenbach
2. Station Vennbahn Bütgenbach
3. Worriken
4. Slagboom en informatiebord
5. Vallei van de Warche
6. Vallei van de Holzwarche
7. Natuurreservaat van de Holzwarche
8. Gehucht Krinkel
9. Vallei van de Wirtzbach
10. Wirtzfeld
11. Holzwarche vloeit in het stuwmeer
12. Strand

DE WANDELING

LANGS DE ZUIDELIJKE OEVER VAN HET STUWMEER

Over de stuwdam slaat u links af, langs beuken en paardekastanjes. U passeert een teruglopende rechter zijweg, evenals een trappenweggetje, en even verderop kiest u bij een Y-vormige wegsplitsing bij een kruis de linkse, laagste weg, dus zo dicht mogelijk bij het meer. Van nu af aan is de route, de hele zuidelijke meeroever lang, gemarkeerd met de wit-rode tekens van het Grote-Routepad 56.

Het pad gaat op en neer langs een steile, vrij ruige berm (rechts) en verderop tussen een camping (links) en een spoorweg, de Vennbahn, waarvan u het **station Bütgenbach** (2) passeert. Daar staat links een wandelboom en u volgt de 'Wanderweg rund um den See, 11 km'.

Bij het enorme **sport- en recreatiecentrum Worriken** (3) komt u uit bij een brede asfaltweg, die u rechtdoor volgt. U passeert een linker zijweg naar 'See Panorama' en u loopt langs de uitgebreide Worriken-infrastructuur, de eindeloze parkeerterreinen en een terrassen-camping.

Voorbij de kampeerterreinen kiest u bij een Y-vormige wegsplitsing de rechter weg (in feite blijft u rechtdoor gaan) en verlaat u de laatste parkeerplaats via een rood-witte slagboom, dalend langs een woonblok.

Vervolgens buigt het GR-pad naar rechts af, loopt het langs een bosrand en gaat het meteen over een zijarm van het meer. Daarna moet u scherp linksaf en volgt u weer de meeroever, met rechts een sparrenbos. Wat verderop loopt het pad even het bos in, steekt daar een paar kleine beekbeddingen over en keert daarna terug naar de bosrand, met uitzicht over het versmallend meer. Uiteindelijk moet u dan toch de bredere weg in, die al geruime tijd parallel loopt aan uw pad.

Na een kort stukje asfalt daalt het GR-pad weer af tot bij een zijarm van het meer. Door riet en struikgewas loopt u naar een **wit-rode slagboom en een informatiebord** (4). Daar slaat u de geasfalteerde weg naar links in; vanaf de brug is de plek te zien waar de Warche het meer voedt, althans bij lage waterstand.

NAAR HET HOOGSTGELEGEN DORP VAN HET LAND

Over de brug verlaat u het GR-pad: het gaat linksaf, maar u volgt rechts de stijgende asfaltweg, verderop tussen sparren. Rechts kunt u soms, in doorkijkjes, het **dal van de Warche** (5) zien.

Bij een kruispunt even voor een kruis en een rustbank slaat u rechts af. Links in het dal krijgt u Wirtzfeld te zien, met zijn witte huizen en blauwgrijze daken een karakteristiek dorp van de Oostkantons. Spoedig komt links de kerk van Rocherath in zicht, met 650 m het

hoogstgelegen dorp van België. Terloops: de stuwdam ligt zo'n 100 m lager.

Nog wat hogerop krijgt u pal rechts nu ook het dorp Büllingen te zien, met ervoor het dal van de Warche.

Er volgen weer een paar kruispunten. Bij het eerste loopt u de brede dwarsweg naar rechts in, nog even wat stijgend. Bij het daaropvolgende blijft u rechtdoor lopen en verlaat u dus de hoofdweg naar Büllingen.

Links vooruit is Rocherath al een stuk duidelijker te zien, met ervoor het **dal van de Holzwarche (6)**.

Bij een voorrangsweg, de N658, slaat u links af (pijl 'Rocherath'). De weg daalt en steekt de Holzwarche over bij een informatiebord over het **natuureservaat (7)**.

Langs het kruis ter herinnering aan Jürgen Heinrichs verlaat u stijgend het valleitje. Bij de eerste huizen blijft u rechtdoor wandelen, zachtjes omhoog langs het **plaatsnaambord van 'Krinkelt' (8)**, een gehucht van Rocherath.

U blijft rechtdoor lopen tot bij een kruispunt, waar u scherp linksaf de pijlen 'Wirtzfeld' en 'Elsenborn' kunt volgen, langs alweer een kruisbeeld. U moet even nog wat stijgen tot voorbij het doorgestreepte plaatsnaambord van Krinkelt. Daarna kunt u volop genieten van een zeer weids panorama met recht voor u, heel in de verte, de toren van Bütgenbach, een heel stuk dichterbij Wirtzfeld en links de vallei van de Holzwarche.

U daalt af langs het herinneringskruis van Arnold Schroder.

U trekt zich niets aan van zijwegen en vanaf het pand nr. 125A kunt u weer het GR-pad 56 volgen, maar dan zijn het witte plaatsnaambord en de kerk van Wirtzfeld al in zicht. Rechts van u ligt het groene **valleitje van de Wirtzbach (9)**. De eigenlijke, langgerekte **woonkern van Wirtzfeld (10)** ligt op de andere oever van die beek.

Even voor de kerk moet u rechts een smal asfaltweggetje inslaan, langs het huis nr. 121. U passeert het fraaie heiligdom en het kerkhof dus rechts, stevig dalend naar een dwarsweg (met rechts een groot stenen kruis als monument voor de gesneuvelden), die u rechts inslaat. Over de Wirtzbach en langs een informatiebord van de VVV loopt u naar het volgende kruispunt. Volg daar, linksaf, de pijl 'Bütgenbach'. Bij de nu volgende Y-vormige wegsplitsing moet u rechtsaf en loopt u dus niet langer de richting Bütgenbach uit. In een bocht van de weg steekt u de Hinterbach over.

Volgend kruispunt (met kruis en rustbank onder linden): rechtdoor en klimmen maar.

Ter hoogte van het pand nr. 27 slaat u links af en daalt u onder beuken en essen. En zo staat u dan weer bij de Holzwarche. Opgelet evenwel: u mag ze niet oversteken! Rechts voor de brug ziet u een rustbank en een vuilnisbak. Daar moet u, via een nauwe doorgang,

een onverhard weggetje langs een sparrenbos ingaan. U hebt dus weer eens het GR-pad verlaten, definitief dit keer.

De Holzwarché kronkelt links door een prachtige brok natuurschoon. Voorbij een tweede nauwe doorgang moet u wat stijgen langs een helling vol brem en met links een uitkijk over het dalletje van de Holzwarché. Vervolgens daalt u sterk, steekt u een bronbeekje over en volgt u een kronkelpad onder sparren. Daarna kunt u, in een open stuk, zien hoe de **Holzwarché uitmondt in het stuwmeer (11)**.

DE NOORDELIJKE OEVER VAN HET MEER

Zo bent u weer bij het stuwmeer aanbeland en nu gaat u de noordelijke oever ervan volgen, wat op en neer, nu eens dicht bij het water, dan er weer een eindje van verwijderd, maar voortdurend volop in het groen.

Voorbij een bronbeekje, dat u kruist over een houten brug, komen op de andere oever Worriken en de kerk van Bütgenbach in zicht.

Nog verderop loopt u om een kleine inham heen, waar u de Hartbach oversteekt. Soms is het niet helemaal duidelijk welke weg of pad u moet volgen, maar blijf in dat geval zo dicht mogelijk bij het meer.

U passeert een grote rechter zijweg en u loopt rechtdoor langs de achterkant van een blokhut, waar in het zomerseizoen toegangstickets tot **het strand (12)** worden verkocht.

Bij een groepje huizen loopt u nog eens om een kleine inham heen en daarna krijgt u spoedig de stuwdam te zien.

Er volgt nog een laatste kleine inham – rechts boven ziet u al de huizen van Berg – u kruist een laatste beekje en meteen slaat u links af (blijf dus bij het meer en trek u van zijpaden niets aan). Tot slot komt u stijgend uit in An der Lei.

0 500 meter

Lengte wandeling

6,5 km

Legende

1. Picknickplaats
2. Neuf moulin
3. Monumentale eik en es
4. Dorp Roanne
5. Dorp Borgoumont
6. Houten kruis
7. Huizen
8. Holle weg

9 Moulin du Ruy

AFSTAND 6,5 km.

BEWEGWIJZERING De eerste 4,5 km lang volgt u de met blauwe pijlen aangegeven plaatselijke wandeling nr. 6. Voor het overige geen routeaanduiding.

KAARTMATERIAAL Handig kan zijn: de topografische kaart 49/7-8 (schaal 1/25.000), uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN De eerste 1,5 km, de laatste 200 m en ook in de onmiddellijke omgeving van het dorp Borgoumont volgt u asfaltwegen. Voor het overige is het allemaal halfverharde landweg en onverhard bospad en bosweg wat de klok slaat. Om weg te komen uit de vallei van de Roannay dient er stevig te worden gestegen: zo'n 85 m hoogteverschil overwinnen over een afstand van circa 800 m, maar dat is niet halsbrekend voor een wandelaar die goed ter been is. De boswegen en -paden zijn ongeschikt voor rolstoelen en kinderwagens. Ze kunnen er na een regenperiode bepaald slijkerig bij liggen; toch zijn rubberlaarzen niet echt nodig.

PARKEREN Dit is mogelijk vóór het bakstenen kerkje, met ervoor een rustbank tussen twee heel pastorale linden en een bijzonder fraaie Ardense langgevelhoeve (huis nr. 58). Het kerkje zelf is, ook wat het interieur betreft, niet echt een bezienswaardigheid, in tegenstelling tot talrijke panden in het schattige dorp.

VERTREKPUNT U keert de kerkdeur de rug toe en u gaat de geasfalteerde straat naar links in. Heel even verderop moet u de eerste straat links ingaan. Meteen volgt u het blauwe wandelparcours nr. 6 (let op de blauwe pijl).

☛ Even ten noorden van de bekende watervallen van Coe splitst zich naar rechts een landelijke weg af van de N633, de belangrijke verkeersweg langs de Amblève. De bedoelde afsplitsing volgt vrij trouw de prachtige vallei van de Roannay, praktisch tot aan haar oorsprong, in de directe omgeving van Francorchamps. In het dal en op de omringende, zwaar beboste heuvelflanken hebben zich kleine dorpen genesteld. Deze zijn verrassend rijk aan fraaie panden en kleine hoeven, vaak met schilderachtige gevels in vakwerkbouw. Moulin du Ruy is er een van en lang niet het minst mooie.

DE WANDELING

DE PRACHT VAN DE ROANNAY

Aan uw rechterhand ruist de Ruisseau de Deneu. Dit riviertje gaat waarachtig onder het huisje met huisnummer 2 door, om dan even verderop samen te vloeien met de Roannay. Deze laatste zullen we nu ongeveer 1,5 km gaan volgen. Intussen hebt u uiteraard aandacht voor de fraaie vakwerkgevel van het pand met huisnummer 3, aan uw linkerhand.

De Roannay – zelf een zijriviertje van de Amblève – is hier schilderachtig overschaduw met onder andere es, vlier en esdoorn.

U bent bijna direct uit de woonkern weg en u passeert een paar ouderwetse hoogstamboomgaarden, evenals het fraaie huis met huisnummer 13.

Wat verderop, langs de oever van de Roannay, is een perfect toegeruste **picknickplaats** (1) aangelegd; u kunt er zelfs naar hartenlust barbecuen.

De grootste aandacht zal wel naar het stralend mooie, rustige landschap om u heen gaan.

Zo'n 500 m verderop ligt er een bruggetje over de Roannay, maar u blijft gewoon rechtdoor gaan. Circa 300 m verderop, bij de **Neuf Moulin** (2) (= Nieuwe Molen) met huisnummer 17 moet u het klaterende waterloopje wel oversteken. Op de andere oever slaat u meteen links af. De Roannay stroelt nu aan uw linkerhand en is ook hier bepaald schilderachtig. Rechts welven beboste heuvels op – straks loopt u kriskras door al dat uitbundige groen – met ervoor de ene weide na de andere.

DE MOOIE RUISSEAU DE BORGOMONT

Zo'n 800 m voorbij de Neuf Moulin steekt u de Ruisseau de Borgoumont over, een bijbeekje van de Roannay; u krijgt het straks nog wel meer te zien. Even verderop moet u haaks rechtsaf, een stijgend, halfverhard landweggetje in, tussen hagen en hakhout, dus weg van de Roannay. Langs dit weggetje torenen een **monumentale eik** en een **dito es** (3) op.

300 m verderop loopt u weer dicht bij de Ruisseau de Borgoumont, die u nu een eindje stroomopwaarts volgt, door een bijzonder aantrekkelijk parklandschap met weiden, boompartijen en meidoornhagen. Aan uw rechterhand kabbelt het beekje afwisselend door weiden en een naaldbosje.

Al die pracht neemt niet weg dat u voortdurend hoogte moet winnen. Waar het weggetje afbuigt van de Ruisseau de Borgoumont moet u even achteromkijken: rechts achter ligt op een helling het **dorpje Roanne** (4) te zonnen – als er tenminste zon is!

Na 600 m stijgwerk moet u een geasfalteerde dwarsweg naar rechts

volgen – in feite blijft u rechtdoor gaan. En u moet nog hogerop, tot bij de eerste huizen (ook hier vakwerkbouw) van **Borgoumont** (5). Bij het eerste kruispunt moet u rechtsaf en gaat u de dalende weg in, links naast huisnummer 34. Het pand met huisnummer 35 is het bekijken waard. Aan uw rechterhand ontplooit zich een heerlijk landschap.

U steekt even verderop een laatste keer de Ruisseau de Borgoumont over en het nu onverharde weggetje buigt naar rechts af. 200 m verderop moet u haaks linksaf, langs een **houten kruis** (6). Pal rechts, aan de overzijde van de vallei, krijgt u nog eens Roanne in zicht en links ervan het kerkhof van het gehucht Moustier. De doden genieten hier van een weids uitzicht.

De wandelweg wordt overschaduwd door eik, hazelaar, kers, beuk, berk, spar en meidoorn.

Voorbij het bos loopt u pakweg 200 m lang tussen weiden. Waar het bos weer begint aan uw linkerhand moet u haaks linksaf, stevig stijgend tussen sparren. Hier kunt u zich niet meer laten leiden door routetekens. 125 m verderop buigt de weg naar links af, het gaat nu minder steil de hoogte in. Na nog eens 200 m passeert u rechts een kleine weide, waarna u 125 m verderop een dwarsweg bereikt. Op dit punt slaat u haaks rechts af. U stijgt nog steeds, met links een weide vóór **enkele huizen** (7).

UITBUNDIG NATUURSCHOON

Het devies luidt nu: circa 1200 m rechtdoor lopen zonder u iets aan te trekken van zijwegen of -paden. U zult dan uiteindelijk uitkomen bij een dwarsweg. Maar intussen kunt u volop genieten van het uitbundige natuurschoon langs de weg. Deze versmalt voorbij de weiden tot pad en duikt een gemengd bos in. In het bos kiest u bij een Y-vormige wegsplitsing de rechter weg (in feite gaat u rechtdoor), die praktisch vlak loopt. U loopt door veel naaldhout, maar ook loofbomen ontbreken niet. Nu eens zijn het jonge opstanden, dan weer kaprijke of nagenoeg kaprijke. Het weggetje is soms wat breder, dan weer eerder een pad. Kortom, aan afwisseling geen gebrek. Na zo'n 1100 m buigt het weggetje bijna haaks naar links af en stijgt, om dan 100 m verderop, vóór dicht loofhout, uit te komen bij de aangekondigde dwarsweg. Deze moet u naar rechts volgen, stevig dalend over een als het ware in de rotsbodem uitgeschraapte weg.

U blijft de hoofdweg 500 m lang rechtdoor volgen. Hij wordt verderop half en zelfs **helemaal hol** (8), met een massa mossen en blauwe bosbesstruikjes in de berm. Allemaal erg prachtig, jawel, maar na een natte periode ligt het weggetje er bepaald modderig bij.

Na circa 500 m daalwerk bent u zogoed als 'beneden' en bereikt u een kruispuntje, waar u haaks rechtsaf moet, door een donkere bos-

strook. Ook hier wordt de weg soms half en geheel hol.

Maar dan laat u weldra het bos achter u. Rechts vooruit krijgt u het kerkje van Moulin du Ruy te zien. U blijft de dalende hoofdweg volgen, die tussen hagen naar het dorpje loopt.

U komt uit bij een geasfalteerde dwarsweg, u passeert een aantal fraaie panden en u kruist dan een laatste maal de Roannay – bij de fraaie 'Ferme (hoeve) de Roannay'. U steekt ook nog eens de Ruisseau de Deneu over en even verderop sluit u de wandelcirkel.

10 Mürringen

AFSTAND 7,5 km.

BEWEGWIJZERING U volgt delen van de wandelingen 31 en 32 van het wandelnet van de 'Belgische Nordeifel'. Deze worden aangegeven met cijfers in gele verf en wit-gele pijlen en, op een aantal kruispunten, ook met gele pijltjes met zwarte punt, het cijfer van de wandeling en de vermelding 'Belgische Nordeifel'.

Het stuk langs de Holzwarche is ook gemarkeerd met de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad 56, het Pad van de Oostkantons.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 50/7-8 (schaal 1/25.000), uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN De eerste 1800 m volgt u asfaltwegen, daarna ongeveer een kilometer halfverharde weg. Het middendeel, langs de Holzwarche, is niet verhard en kan er bij nat weer slijkerig bij liggen. Niet geschikt voor rolstoelen en kinderwagens. De wandeling eindigt met iets meer dan 2 km asfalt. Wie goed ter been is, heeft niets te vrezen en kan volstaan met gewone wandelschoenen.

PARKEREN In de omgeving van het neogotische kerkje, met gevels van streeksteen en een met leien bedekte toren. Langs een zijgevel kunt u oude grafkruisen bewonderen.

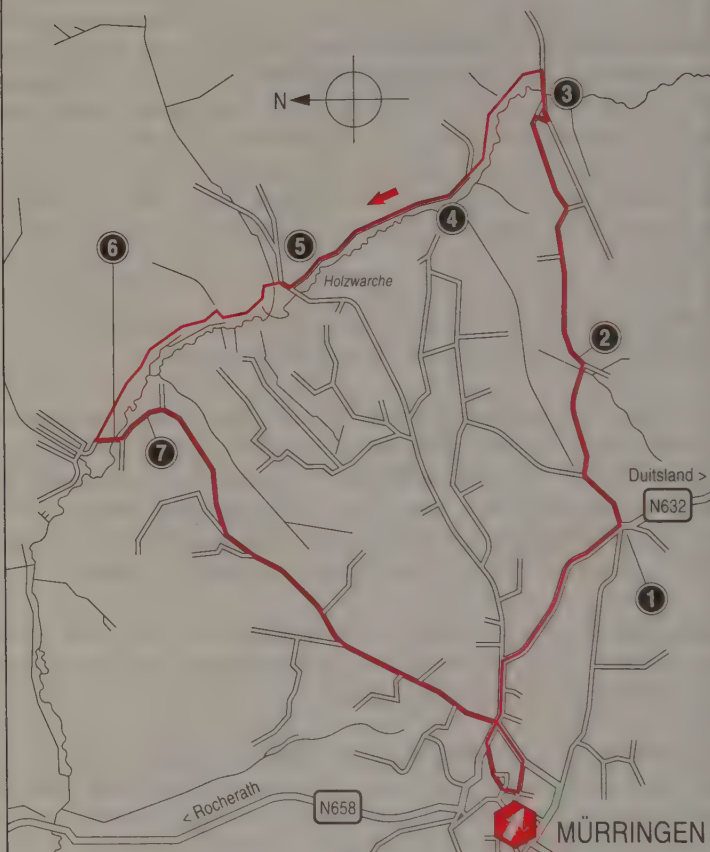
VERTREKPUNT U stelt zich op bij de kerkdeur en u keert deze de rug toe. Vóór u ligt een kruispunt en daar moet u linksaf de straat in, rechts naast huisnummer 113 (het oude nummer 116 is ook nog te zien). Even verderop, tegenover huisnummer 120, moet u de dwarsstraat naar links ingaan.

☛ Mürringen ligt in het uiterste oosten van de provincie Luik, tegen de Duitse grens aan. Het is een van de hoogstgelegen dorpen van België: de kerk ligt ongeveer 650 m boven de zeespiegel. Het dorp wordt helemaal omringd door glooiende weiden. Een paar kilometer naar het oosten, naar de Duitse grens toe, strekken zich enorme bossen uit, vooral bevolkt met naaldbomen. Bij de rand van het woud kronkelt de Holzwarche zich noordwestwaarts, op weg naar haar samenvloeiing met de afgedamde Warche, dus in het meer van Bütgenbach.

0 500 meter

Lengte wandeling

7,5 km

Legende

1. Kruisbeeld onder berken
2. Bijbeekje Holzwarche
3. Brug over Holzwarche
4. 'Dikke Boom'
5. Verlaten steengroeve
6. Brug over Holzwarche
7. Panorama vallei Holzwarche

DE WANDELING

HET WEIDELAND BIJ MÜRRINGEN

U wandelt door een deel van het dorp, met kleine boerderijen en woonhuizen waarvan de gevels in de zomer vaak met bloemen zijn versierd.

U passeert de eerste straat rechts.

Bij het volgende kruispunt moet u rechtsaf, in de richting van de pijl 'Losheimergraben'. U ontdekt hier het eerste routeteken: een geel-witte pijl en het cijfer 32 in gele verf.

Nog geen 200 m verderop slaat u de eerste straat rechts in (pijl 'Losheimergraben'); u verlaat dus wandeling nr. 32.

De huizen worden schaarser en overal verschijnen nu de glooiende, hooggelegen weiden, het voor de streek karakteristieke landschap. Helaas zwermt echter ook de Mürringse nieuwbouw hier uit via lelijke lintbebouwing.

Achter het verkeersbord met de doorgestreepte plaatsnaam van Mürringen en het laatste huis komt u uit bij een vijfsprong, bij een **kruisbeeld onder berken** (1). Hier moet u haaks linksaf, stijgend langs een meidoornhaag, maar weldra langzaam afdalend naar het grote woud toe.

250 m verderop wacht u een Y-vormige wegsplitsing en daar kiest u de rechter weg. Het is nu spoedig gedaan met het asfalt. De weg wordt halfverhard, direct nadat hij een **bijbeekje van de Holzwarche** (2) kruist. Overal om u heen bevinden zich talrijke bronnen, verborgen in de plooiën van het land. Overigens krijgt u al snel de vallei van de Holzwarche te zien. Dat is namelijk de smalle strook net vóór het bos, een prachtig gezicht.

Na 600 m halfverharde weg gaat u naar links bij een Y-vormige wegsplitsing. U komt steeds dichterbij het woud.

WANDELEN LANGS DE HOLZWARCHÉ

De weg buigt haaks naar rechts af en bijna meteen komt u op een asfaltweg terecht. U slaat er links af en een eindje verderop **kruist u voor de eerste keer de Holzwarche** (3). Uit het eerste weggetje rechts dat u passeert, komt het Grote-Routepad 56 er aan. U volgt het rechtdoor, langs geoorde wilgen en bremstruiken.

Bij het volgende kruispunt van boswegen slaat u het eerste weggetje links in. Het loopt duidelijk terug en is gemarkeerd als GR-pad en wandeling 32. Het onverharde weggetje kronkelt tussen de vallei van de Holzwarche en het bos. In de lente kunt u links van u honderden dotterbloemen bewonderen. Het riviertje zelf is vooralsnog door al het overdadige groen nauwelijks te zien. Verderop krijgt u een beter overzicht over de smalle vallei, die daarna weer verborgen wordt achter een strook fijnspar.

Na zo'n 600 m over het bosweggetje steekt u een open plek recht door over en wat verderop verrijst de '**Dicker Baum**' (4), een enorme, zichtbaar stokoude beuk met drie dikke stammen. Een daarvan wordt ondersteund, zeg maar: een boom met een kruk. Tussen twee van die stammen staat een kapelletje voor Onze-Lieve-Vrouw van het Woud. Erachter is de Holzwarche goed te zien.

Verderop krijgt u een nog beter uitzicht over de vallei: een paradijselijk gezicht, met als achtergronddecor de fraai glooiende weiden.

Bij een **verlaten steengroeve** (5) komt u op asfalt terecht. Hier even rechtsaf, maar al dadelijk moet u voorbij een rustbank linksaf, dus verder de vallei van de Holzwarche volgen. Die is hier nog even mooi als daarnet.

TERUG NAAR MÜRRINGEN

Na ruim 2 km de vallei te hebben bewonderd, komt u uit bij een grote dwarsweg. Het GR-pad gaat rechtsaf, maar u gaat linksaf, dus adieu woud en adieu **Holzwarche, die u een laatste maal kruist** (6).

U krijgt meteen asfalt onder de voeten en u ziet dat u wandeling 31 volgt. Weg van een rivier betekent dat u meteen aan de klim kunt, echter niet erg steil. Aan uw linkerhand krijgt u nog een allerlaatste maal een **panoramisch overzicht van de Holzwarchevallei** (7), daarna loopt u door een glooiend gebied vol weiden.

Hier luidt het devies: steeds rechtuit de asfaltweg volgen.

Voorbij het plaatsnaambord van Mürringen wandelt u de woonkern in en bereikt u het kruispunt uit het begin van de wandeling. U neemt hier nu de eerste straat rechts en 100 m verderop, bij een heiligenbeeld, moet u linksaf. Maar dan loopt u praktisch al in de schaduw van de kerktoren.

11 Lorcé

AFSTAND 8,5 km.

BEWEGWIJZERING De eerste 3 km en de laatste 2,3 km wordt u geleid door de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad 578. Dat is het zogenoemde Liennepad, dat 110 km lang is en Remouchamps met Gouvy verbindt. Voor het overige – langs de Amblève en de Ruisseau de Fagne Nâze – is het parcours niet aangegeven.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 49/7-8, schaal 1/25.000, uitgegeven doot het Geografisch Nationaal Instituut.

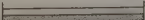
AARD VAN DE WEGEN U volgt in hoofdzaak brede, meestal halfverharde boswegen. Langs de Amblève wordt het een iets minder dan een kilometer lang, avontuurlijk en soms moeilijk begaanbaar pad, vlak langs de rivier. In de laatste 2 km van het parcours zitten enkele honderden meters asfalt. Om weg te raken uit de vallei van de Amblève dient er stevig en lang gestegen te worden: van 180 naar 420 m en dat vergt een flinke inspanning. U moet voor deze wandeling goed ter been zijn. Bovendien kunt u ze niet maken bij hoge waterstand, wanneer het pad langs de Amblève onderloopt. Bij droog weer kunnen gewone wandelschoenen volstaan. U hebt waarschijnlijk al begrepen dat kinderwagens en rolstoelen niet mee kunnen.

PARKEREN Lorcé bereikt u het beste door in Luik de pijlen 'Ardenes' te volgen. U komt dan vanzelf terecht op de E25. U kiest uitrit 47 en volgt daarna de pijl 'Lorcé'. Al heel vlug passeert u het plaatsnaambord van Lorcé. Pakweg 50 m verderop bevindt zich, links van de weg, de plek die 'Vieux-Chêne' (Oude eik) wordt genoemd. Overigens groeien hier tegenwoordig 3 jonge eiken. Daar kunt u de auto kwijt bij de rood-witte afsluitboom met een bordje 'privé', maar wandelaars mogen het bos wel in.

VERTREKPUNT U gaat op de plek 'Vieux-Chêne' (1) langs de afsluitboom het bos in en u volgt meteen de wit-rode routeaanduiding van het Grote-Routepad 578.

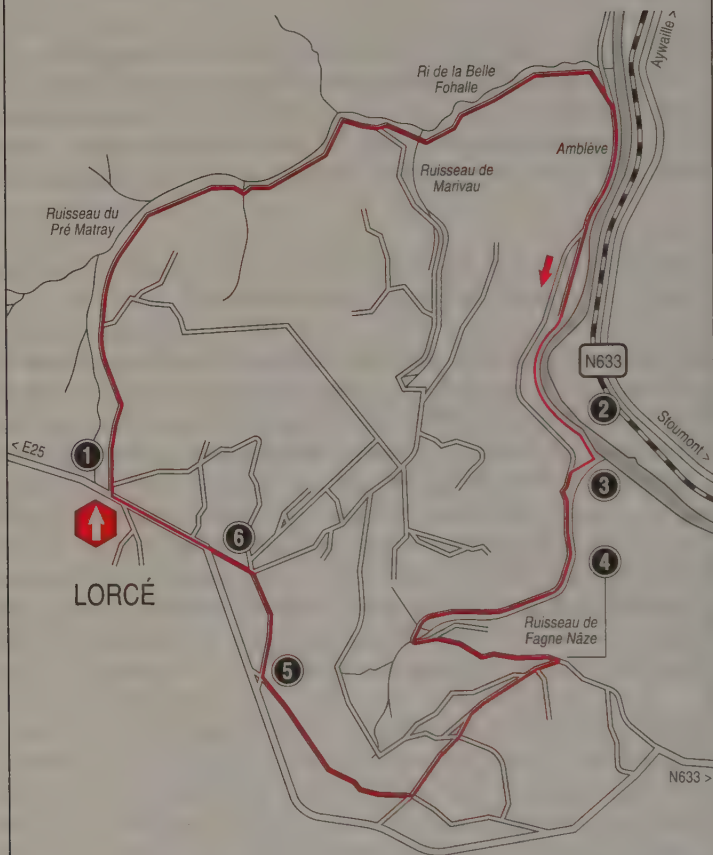
☛ Lorcé is een Ardens dorp in de prachtige, 'wilde' hoek tussen de rivieren de Amblève en de Lienne, hemelsbreed 7 km ten zuiden van het om zijn fraaie grotten bekende Remouchamps. Het ligt op de hoogten, die de linkeroever van de Amblève beheersen, te midden

0 500 meter

Lengte wandeling

8,5 km

Legende

1. 'Vieux-Chêne'
2. Boerderij 'de Fagne Nâze'
3. Waterzuiveringsstation
4. Rustbank
5. Materiaalhut
6. Bonaparte-bomen

van uitgestrekte bossen, waarin nagenoeg onbekende riviertjes en beekjes ontspringen en schuimend hun weg zoeken naar de Amblève, bijvoorbeeld de Ri de la Belle Fohalle en de Ruisseau de Fagne Nâze.

DE WANDELING

HET VALLEITJE VAN DE RI DE LA BELLE FOHALLE

De halfverharde bosweg daalt stevig tussen duizenden sparren. Ergens aan uw linkerhand, diep in het groen, bevindt zich een van de bronnetjes van de Ri de la Belle Fohalle. Waar de weg iets naar links afbuigt, wordt het water ervan opgevangen in een kleine vijver. Deze is echter als het ware bedolven onder het groen.

In het bos verschijnt nu ook loofhout – eik en beuk – vooral dan in het dalletje van de Ri de la Belle Fohalle. U zult het dalletje volgen tot praktisch bij de samenvloeiing van het beekje met de Amblève. En dalen maar! Vergeet u voorlopig dat u dit straks weer allemaal moet opklimmen.

Onder de sparren groeien vaak tapijten van mossen en blauwe bosbes. Langs de wegboorden schieten fraaie adelaarsvarens op.

Maar vergeet u niet uit te kijken naar de Ri de la Belle Fohalle. Die ziet u spoedig links in de diepte blinken tussen de sparren. En u komt er steeds dichterbij naarmate u dieper afdaalt. Op den duur kabbelt het beekje links vlak langs uw pad. U kunt dan goed zien hoe schilderachtig het wel is.

Zo'n 2 km verderop passeert u rechts een brede bosweg. U blijft uiteraard rechtdoor de wit-rode tekens van het GR-pad volgen. Even verderop komt de Ruisseau de Marivau er van rechts aan. Dit beekje gaat onder de weg door en verliest zich in de Ri de la Belle Fohalle. Om u heen groeit steeds meer loofhout en daarin gaat de Fohalle spoedig helemaal schuil. U kunt het waterloopje nu alleen nog horen.

Waar de Fohalle weer tevoorschijn komt, gaat het Grote-Routepad naar links; straks volgt u er nog wel een stuk van. Maar intussen blijft u rechtdoor gaan, dalend tot bijna tegen de Amblève aan, om dan met de hoofdweg mee naar rechts af te buigen.

WANDELEN LANGS DE AMBLÈVE

De vlakke weg volgt de grotere rivier, die zich van haar fraaiste kant toont, met een massa kwartsietblokken in haar bedding en eilandjes, begroeid met bomen, groot hoefblad, kruiden en grassen. Dat levert buitengewoon pittoreske taferelen op. Wat jammer dat hier het rustige gekabbel van de rivier soms overstemd wordt door het verkeerslawaai en het gedaver van een trein op de overliggende oever. Ja, de volmaaktheid zal wel niet van deze wereld zijn.

Zo'n 500 m verderop langs de Amblève splitst zich naar rechts een weg af, maar u blijft rechtdoor gaan, zo dicht mogelijk langs het water. De weg versmalt tot een nauw pad, op en neer, soms rakelings langs de Amblève, en hier en daar versperd door een rotsblok of een deel van een omgewaaide boom; het wordt soms wel even klauteren. Bij niet te hoge waterstand kunt u het pad blijven volgen tot bij de 'Ferme de Fagne Nâze' (2). Deze hoeve ligt aan de overkant van de rivier. Een voetgangersbrug verbindt de 'ferme' met de oever waar u zich nu bevindt en waar een **waterzuiveringsstation** (3) in werking is.

DOOR BOS EN VELD

Op dit punt moet u haaks rechtsaf via stapstenen de Ruisseau de Fagne Nâze oversteken en vervolgens rechtdoor een snel stijgende, onverharde bosweg ingaan, met onmiddellijk aan uw rechterhand het prachtige bijbeekje van de Amblève, overschaduwde door spar, eik en beuk.

Bij de eerstvolgende wegsplitsing blijft u gewoon rechtdoor gaan, minder snel stijgend nu.

De Ruisseau de Fagne Nâze versmalt zienderogen en kronkelt door een echt sprookjesbos.

U passeert de eerstvolgende, scherp teruglopende weg links.

Daarna moet u weer wat steviger stijgen. De weg versmalt en het riviertje duikt rechts steeds dieper weg in de kloof die het in de loop van vele eeuwen heeft uitgesleten in de rotsen.

Weer iets verderop bereikt u een dwarsweg en die moet u naar links inslaan. U bent nu definitief weg van de Ruisseau de Fagne Nâze, waarvan het gekabbel weldra niet meer te horen is.

Door een gemengd bos wandelt u naar de bosrand, minder dan een halve kilometer ten noordwesten van de kerk van Lorcé. De woonkern van dit dorp ligt echter niet op uw weg. Vóór een huis en een **rustbank** (4) gaat u een geasfalteerde dwarsweg naar rechts in en hier ontmoet u meteen ook weer de wit-rode tekens van het Grote-Routepad. Deze blijft u tot bij de 'Vieux-Chêne' volgen, vooralsnog stevig stijgend.

U passeert (rechts) een oud boerderijtje – tegenwoordig een buitenhuisje – en (links) een weg die het bos ingaat.

De asfaltweg kronkelt door een uitloper van het grote woud. U ziet veel spar, maar ook wat eik en lijsterbes.

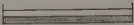
Eenmaal buiten het bos kijkt u aan uw rechterhand uit over glooiende weiden.

Bij het eerste kruispuntje moet u van het asfalt af: u slaat rechts een onverharde veldweg in, die door de weiden loopt en met aan uw linkerhand een houtwal. Verderop moet er nogmaals wat hoogte worden gewonnen langs machtig veel brem – heerlijk mooi in de bloei-

tijd. Het weggetje leidt tot tegen de verkeersweg aan. Dan moet u, net voorbij een **houten materiaalhut** (5), rechtsaf, zoals aangegeven door het GR-pad.

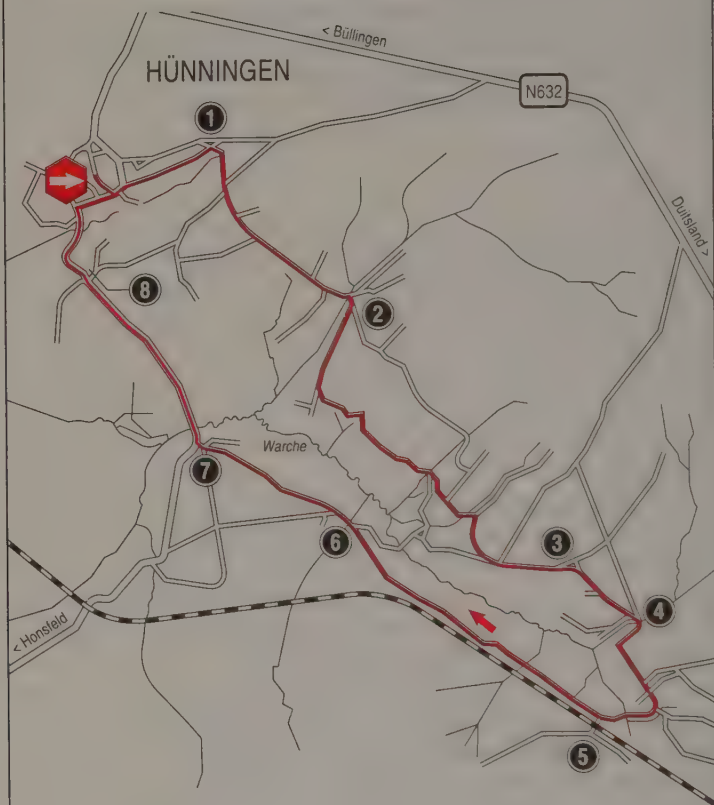
Pakweg 350 m verderop bereikt u, op de plek die 'Arbres Bonaparte' (**Bonaparte-bomen**) (6) heet, een halfverharde dwarsweg die u naar links moet volgen. Hij komt 200 m verderop uit bij de geasfalteerde verkeersweg en die volgt u rechtdoor tot aan het begin- en eindpunt van deze wandeling.

0 500 meter

Lengte wandeling

7,5 km

Legende

1. Kruis onder grote beuk
2. Kapel op kleine hoogte
3. Driehoekig kruispunt
4. Moerasje
5. Spoorbrug
6. Slagboom
7. Kruisbeeld en rustbank
8. Kapel

12 Hünningen

AFSTAND 7,5 km.

BEWEGWIJZERING De eerste helft van de wandeling volgt u een stuk van wandeling 22 van het grote wandelwegennet van de 'Belgische Nordeifel'. Deze wandelwegen zijn aangegeven door middel van gele pijltjes met een zwarte punt en met de tekst 'Belg. Nordeifel' en het nummer van de wandeling. Ook worden nog geel-witte pijlen en cijfers in gele verf gebruikt. In het middenstuk komen daar de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad 56 bij, het pad van de Oostkantons. Het laatste stuk van het wandelparcours behoort tot wandeling 26 van de 'Nordeifel'.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 50/7-8 (schaal 1/25.000), uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, kan nuttig zijn bij het volgen van het wandelparcours.

AARD VAN DE WEGEN Pakweg de eerste en de laatste kilometer – in de onmiddellijke omgeving van Hünningen dus – loopt u over asfaltwegen. In het bos krijgt u veelal onverharde wegen onder de voeten, behalve dan een stukje asfalt in de omgeving van het station van Losheimergraben. En wanneer u definitief het bos achter u laat, volgen nog 600 m halfverharde weg. Allemaal goed begaanbaar, maar ongeschikt voor kinderwagens en rolstoelen.

PARKEREN U moet de auto achterlaten in de omgeving van het neogotische kerkje van Hünningen. Het kerkje heeft niets speciaals te bieden, behalve een rij oude grafkruisen.

VERTREKPUNT In de straat waarin zich de toegang tot de kerk bevindt, stelt u zich zó op, dat u de zijgevel van het heiligdom aan uw linkerhand hebt en een boerderijtje (huisnummer 126) met een pe-relaar aan de gevel aan uw rechterhand.

☛ Hünningen is een gehucht even ten zuidoosten van Büllingen, in het 'verre' oosten van de provincie Luik en aan de noorderrand van het Natuurpark Hoge Venen-Eifel. De woonkern ligt zo'n 630 m boven de zeespiegel en daarmee is Hünningen een van de hoogstgelegen dorpjes van België. Het wordt omgeven door glooiende weiden, maar die zijn in het oosten en zuidoosten omzoomd door diepe wouden die een eind tot in Duitsland reiken. En tussen en in al dat

groen ontspringen tal van bronnetjes, die het ontstaan geven aan een van de fraaiste riviertjes van de Ardennen: de Warche.

DE WANDELING

DOOR DE HÜNNINGSE WOONKERN NAAR HET WARCHEDAL

Aan het eind van de straat waarin u de wandeling begint, staat rechts op de hoek een gebouw dat het jaartal 1696 draagt. Het is echter zo gemoderniseerd dat het niet mooi meer is.

U moet er linksaf. U passeert verderop de eerste straat links, kortom, u volgt de pijl 'Losheimergraben' en onder die pijl ziet u het eerste routeteken nr. 22. Lichtjes stijgend gaat het door de stille, schone dorpskom, met nog veel groen tussen de huizen, onder andere alleenstaande, soms stokoude beuken. Toch ontdekt u ook links en rechts wat verval: oude boerderijtjes, bewoond door bejaarde mensen. De vraag is echter hoelang nog?

Bij het eerste kruispunt, bij **een kruis onder een grote beuk (1)**, slaat u rechts af (let op pijltje 22), dus voorlopig de richting Honsfeld uit. Nog geen 200 m verderop, bij het eerstvolgende kruispunt, blijft u rechtdoor gaan, dus niet langer meer naar Honsfeld.

Dalend passeert u het verkeersbord met de doorgestreepte plaatsnaam van Hünningen. Vóór u strekt zich het groene Warchedal uit. Het is aan de overzijde rijk bebost.

VAN HET ENE BRONNETJE NAAR HET ANDERE

Zo'n 400 m voorbij het laatste kruispunt ontspringt in de weide aan uw rechterhand een bronnetje. Het voedt de nog erg prille Warche. Het is niet goed zichtbaar en dus moeilijk om het precies te situeren. Ziet u wel de prachtige beukenrij langs de weg?

In het diepste deel van het dal bereikt u een kruispunt bij de bosrand, vóór **een kapel op een kleine hoogte (2)**. U kruist er een bronbeekje van de Warche en u slaat vervolgens rechts af. Minder dan 25 m verderop gaat u het eerste onverharde weggetje rechts in. Het volgt een eind de bosrand en tussen de fijnsparren in kijkt u uit over een weide. Door de weide spoedt het bronbeekje zich op weg naar de eigenlijke Warche. U volgt hier nog steeds wandeling nr. 22, maar dan wel tegen de richting in; de wandelpijltjes wijzen dus terug.

Bij de eerstvolgende Y-vormige wegsplitsing kiest u de (hoofd)weg naar links.

Waar deze weg vrij scherp naar rechts afbuigt, kunt u, bij enkele beuken, rechts van de weg een bronnetje ontdekken.

U blijft de hoofdweg gewoon rechtdoor volgen tot u, zo'n 600 m voorbij het bronnetje, terechtkomt bij **een driehoekig kruispunt (3)**. In het midden ligt een driehoekig, oneffen grasplein met enkele

bomen eromheen. Hier verlaat u wandeling 22 naar rechts, maar meteen volgt u de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad 56.

300 m verderop, waar de weg praktisch haaks rechts afbuigt, steekt u de nog erg prille Warche over; links bevindt zich een soort **moe-rasje** (4).

Wat verderop wandelt u door een 'eiland' beukenbos, een helder licht te midden van al die duizenden sparren. En dan bereikt u een geasfalteerde dwarsweg, die u naar rechts volgt – in feite blijft u gewoon rechtdoor gaan. U zit nog steeds op het GR-pad en ook op wandeling 26 (weliswaar tegen de richting in).

DE PRILLE PRACHT VAN DE WARCHE

U kruist weer een bijbeekje van de Warche en wat verderop komt u uit bij een **spoorwegviaduct** (5) en een vrij hoge spoorberm, nabij het station van Losheimergraben. Het station is echter opgeheven. Het GR-pad loopt onder het viaduct door, maar u moet vóór de berm rechtsaf. Langs een slagboom gaat u een onverharde bosweg in, met aan uw linkerhand de spoorberm en rechts oneindig veel fijnsparren. Ruim 100 m diep in het bos kronkelt de Warche zich evenwijdig met uw weg door het groen.

U blijft zo'n 1200 m rechtdoor door het bos gaan (wandeling 26 tegen de richting in volgen). Bij de bosrand komt u uit bij een **slagboom** (6) en een dwarsweg, die u naar links inslaat. En u steekt nog maar eens een bijbeekje van de Warche over.

Heel even verderop blijft u, bij een kruispunt van landwegen, rechtdoor lopen, over een halfverharde weg nu. In de weide aan uw rechterhand baant de Warche zich via honderd en één kronkels zich een weg naar lagergelegen land. Rechts vooruit krijgt u al de kerktoren van Hünningen in het vizier.

Lichtjes stijgend door het weidse landschap gaat het op het volgende kruispunt af. Bij een **kruisbeeld en een rustbank** (7) slaat u rechts af. Meteen loopt u weer over asphalt en bijna meteen steekt u de Warche over; zij is hier een sloot breed – of zullen we maar 'smal' zeggen?

In matig stijgende lijn gaat het op de Hünningense woonkern af. Links passeert u nog een fraaie beukenrij en even verderop, net vóór een zijweggetje, ontspringt het zoveelste bronnetje dat de Warche voedt.

Vorbij het plaatsnaambord van Hünningen bereikt u meteen de eerste huizen van het gehucht.

Bij het volgende kruispunt – met vrij **grote kapel** (8) rechts – blijft u rechtdoor lopen.

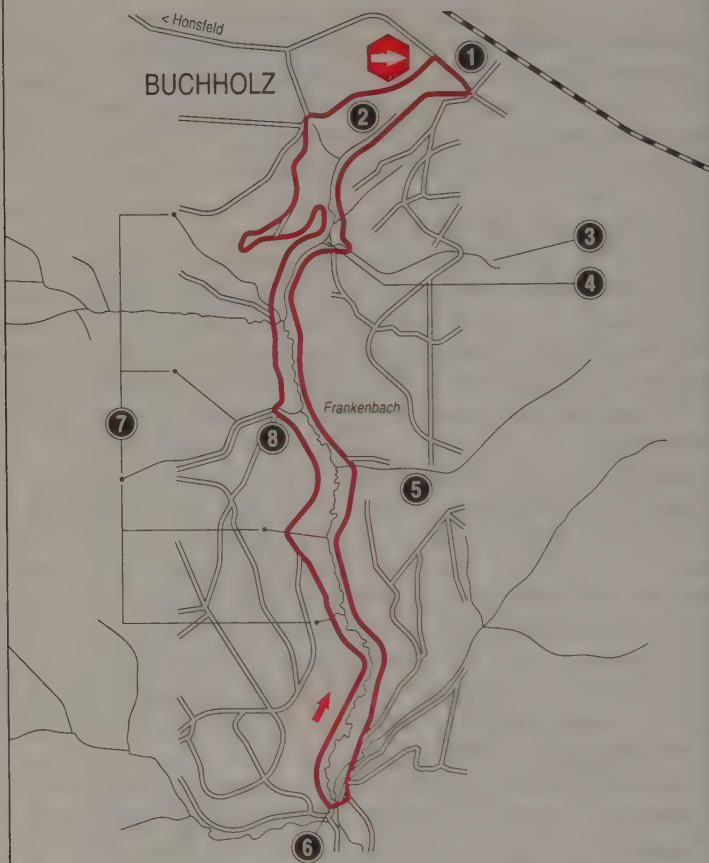
Tot slot kiest u de eerste straat rechts en vervolgens de tweede straat links en daar staat u meteen bij de kerk, waar deze aantrekkelijke wandeling begon.

0 500 meter

Lengte wandeling

6,5 km

Legende

1. Zagerij
2. Begin Frankenbach
3. Zijbeekje
4. Vijver
5. Zijbeekje
6. Brug over Frankenbach
7. Bronnetje
8. Schuilhut 'Frankenbach'

13 Buchholz

AFSTAND 6,5 km.

BEWEGWIJZERING Ongeveer de eerste helft van de wandeling volgt u de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad 56. Dit is het pad van de Oostkantons, dat 156 km lang is en door de fraaiste delen van Duitstalig België kronkelt. Het laatste deel van het parcours is heel even aangegeven met een zwart pijltje met erin een wit wandelaartje en een wit streepje. U volgt dan de plaatselijke witte wandeling. Maar u kunt, zelfs zonder routeaanduiding, bijna niet verkeerd lopen.

KAARTMATERIAAL De topografische kaarten 50/7-8 en 56/3-4, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN U begint met een stukje asfalt, daarna volgt u – tot waar u het GR-pad verlaat – een halfverharde en deels onverharde, brede bosweg, om af te sluiten met asfalt. In de tweede helft van de wandeling moet u van 520 m naar 610 m boven de zeespiegel, maar dat is in het geheel niet halsbrekend. Na een droge periode kunt u het wagen een lichte kinderwagen mee te nemen, maar méér kan echt niet. Gewone wandelschoenen volstaan.

PARKEREN Als u in Büllingen de N632 oostwaarts volgt, richting Duitse grens en Losheimergraben, dan kunt u, iets minder dan 7 km verderop, naar rechts de weg in naar Buchholz. 1700 m verderop rijdt u onder een voormalig spoorwegviaduct door, bij het vroegere station Losheimergraben. Ongeveer 100 m verder moet u linksaf en vervolgens de weg in, net voorbij het huis nr. 1. Aan het begin van die weg staat links een houten wegwijzer 'Buchholz' met een schuilhut-symbool. Wat verderop langs de weg bevindt zich rechts een picknickplek met grote schuilhut in een weide. Daarachter, bij de bosrand, kunt u de auto een poos achterlaten op de parkeerplaats.

VERTREKPUNT U gaat van de parkeerplaats terug naar de rijweg bij het huis nr. 1. U slaat de weg naar rechts in. Meteen zit u op het Grote-Routepad 56. 150 m verderop, voorbij een houtzagerij (1), slaat u de eerste weg rechts in (GR-pad).

 Buchholz (= beukenhout) is een gehucht in het zuidoosten van de provincie Luik, in het Natuurpark Hoge Venen-Eifel, dicht tegen

de Duitse grens aan. Het ligt hemelsbreed 6 km ten zuidoosten van Büllingen, waarvan het administratief een deel is. Buchholz is letterlijk omsingeld door grote wouden en het ligt precies op de waterscheidingslijn tussen het Maas- en het Rijnbekken. Al het water dat ten noorden van Buchholz valt, komt uiteindelijk via de Warche en de Amblève terecht in de Maas. Alles wat ten zuiden van het gehucht aan neerslag valt, gaat via een groot aantal beken naar de Our, vervolgens de Sûre en zo verder via de Moezel naar de Rijn.

DE WANDELING

EEN DOOR-EN-DOOR GROEN V-DAL

Aan het begin van de halfverharde weg die u bent ingegaan, staat een rustbank en even verderop passeert u een wit-rode afsluitboom, die meestal openstaat. Meteen gaat u nogal stevig aan het dalen door een groots sparrenbos.

Na zo'n 175 m over de bosweg buigt deze naar links af en daar begint dan, aan uw rechterhand, de **Frankenbach** (2), vooralsnog aarzelend, maar u zult de beek zien groeien, zeker wanneer 500 m verderop een bijbeekje haar komt voeden (op de plek waar de weg nog eens naar links afbuigt). Zoals gezegd komt al dat kabbelende water uiteindelijk in de Rijn terecht.

Het grazige V-dal van de Frankenbach wordt door loofbomen (beuken) overschaduwd, wat dan een frisgroene toets brengt in het donkergroene decor van het sparrenwoud.

Waar de weg in een grote bocht naar rechts afbuigt, komt u in meer open gebied terecht. In die bocht komt alweer een **zijbeekje** (3) aankabbelen en rechts wordt het water opgevangen in een **kleine, omheinde vijver** (4); de boswachterij beschikt zo over een watervoorraad bij eventuele bosbrand.

Aan uw rechterhand hoort u nu de al fors gegroeide Frankenbach kabbelen onder een zwaar plafond van sparrentakken. Het is wel interessant om geregeld even naar de beek uit te kijken: dit levert prachtige tafereeltjes op, vol groene meanders.

Pakweg 750 m voorbij het vijvertje loopt u langs een weide en aan het eind daarvan komt alweer een **bijbeekje** (5) aanvloeien. Verderop passeert u nu ook rechts een kleine weide en daar stroelt andermaal een bijbeekje onder de weg door naar de Frankenbach. Inderdaad, het wemelt in de omringende heuvels van de bronnetjes.

U blijft gewoon rechtdoor lopen tot u een geasfalteerde dwarsweg bereikt. Hier gaat het GR-pad naar links via een stijgende bosweg, maar u moet rechtsaf de verharde weg op. 50 m verderop slaat u rechts af, u kruist meteen de Frankenbach. Onder de **brug** (6) ziet u hoe een bijbeekje ermee samenvloeit.

Over de brug kiest u, bij een Y-vormige wegsplitsing, de rechter

weg, met aan het begin een zwart pijltje waarop een wit wandelaartje en een wit streepje te zien zijn. U volgt nu dus de 'witte' wandeling, langs een verlaten steengroeve. De Frankenbach zoekt aan uw rechterhand haar weg door een dalletje vol grassen, kruiden, kleine populieren en geoorde wilgen.

BRONBEEKJES, KRUIDEN EN WILDE BLOEMEN

En nu is het, voor de rest van de wandeling, stijgen geblazen, niet onmogelijk steil, maar op den duur gaat het toch even in de benen hangen. Langs uw weg – geasfalteerd tot bij het eindpunt – zult u een paar maal een visvijvertje passeren in zo'n omheind, onnozel privé-tuintje: u een beetje ergeren kan soms ook goed zijn voor de bloedsomloop. Maar kijkt u toch maar liever naar de bermen met talrijke bloeiende planten en kruiden: ooievaarsbek, salomonszegel, vleugeltjesbloem, zenegroen, grootbloemige muur, brem, kleeftkruid, blauwe bosbes enzovoort. En ja, kijkt u ook nog uit naar de Frankenbach? Ze gaat vaak schuil achter een massa groen en wordt uiteraard almaar dunner en smaller.

Aan uw linkerhand, soms nauwelijks enkele tientallen meters diep in het bos, ontspringt **het ene bronnetje na het andere** (7). Het water ervan loopt telkens onder de weg door naar de Frankenbach.

Na ongeveer 1 km asfaltweg passeert u links een brede, door een slagboom afgesloten weg. Rechts ligt een weide waarin de meanders van de Frankenbach flauw te zien zijn. Over de weide ontdekt u een stukje van de heenweg. Ongeveer een halve kilometer verderop bereikt u, links, de **schuilhut 'Frankenbach'** (8) en in de bocht op die plek stroelt het zoveelste bronbeekje. Het watertje ontspringt circa 700 m meer naar links. We zijn nog lang niet aan het eind wat de beekjes betreft; het heeft echter geen zin om ze allemaal op te schrijven.

U blijft rechtdoor de asfaltweg volgen, nu vrij stevig stijgend naar de volgende rustbank. Daar ontdekt u, rechts, het vijvertje (watervoorraad bij bosbrand) uit het begin van de wandeling.

Vervolgens moet u door twee haarspeldbochten, een naar links, een naar rechts, dwars door een groots sparrenwoud. Verderop worden de naaldbomen verdrongen door beuken – u nadert immers Buchholz. Het bos baadt nu in een heel ander licht, maar de kruidlaag is nagenoeg verdwenen.

U passeert een (openstaande) rood-witte slagboom en wat verderop een weg links; u buigt dus met de hoofdweg mee naar rechts.

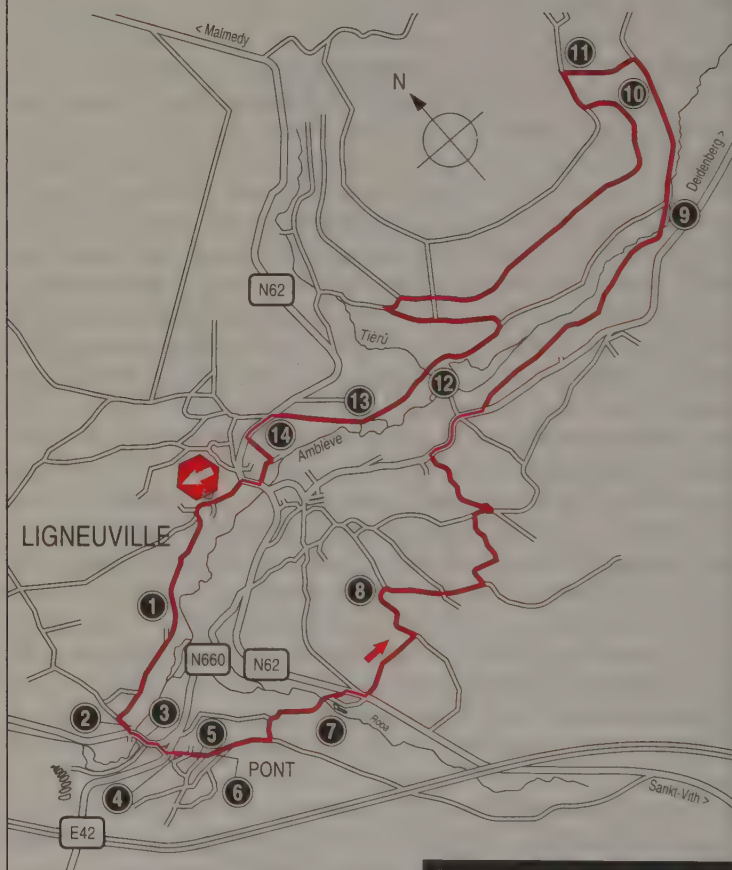
Een paar honderd meter verderop bent u terug bij de parkeerplaats, waar de wandeling begon.

0 500 meter

Lengte wandeling

14 km

Legende

1. Kruis Michel Thomas
2. Brug over Amblève
3. Kruis Raffaele Muraca
4. Sint-Donaaskapel
5. Kruis Aux Champs du Pain
6. Kruis Thier du Bac
7. Forellenvijvers
8. Hoeve met grote eik
9. Boomstambruggetje over Amblève
10. Alleenstaand pand
11. Thirimont
12. Bruggetje over de Tierru
13. Steengroeve
14. Graf Monsieur Hawarden

14 Ligneuville

AFSTAND 14 km.

BEWEGWIJZERING U volgt delen van de plaatselijke wandelpaden L4, L7, L5, L1 en L6. Soms loopt het te volgen parcours ook een eind samen met het Grote-Routepad 56, het pad van de Oostkantons, aangegeven met wit-rode verfstreepjes. Grote delen van het parcours zijn bovendien bewegwijzerd met de sinds 1996 officiële, zogezegd conventionele routebordjes (kruisjes, rechthoekjes, ruitjes...). Dat is echt wel van het goede te veel. In de beschrijving van de wandeling vermelden we alleen de echt nuttige tekens.

KAARTMATERIAAL Het wandelparcours is te volgen op de topografische kaart 50/5-6, evenals op de kaart 'A pied des Fagnes/ Aan de rand van de Venen', beide uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, schaal 1/25.000.

AARD VAN DE WEGEN In de eerste helft van de wandeling krijgt u praktisch voortdurend asfalt onder de wandelschoenen, en daar kunt u het nog wel wagen een rolstoel of kinderwagen mee te nemen. In het tweede deel, in het Wolfsbusch, volgt u echter onverharde wegen. Als u daar de Amblève hebt gekruist, wacht u bovendien een vrij lange en steile klim. Dat deel van het traject is dus absoluut ongeschikt voor kinderwagens of rolstoelen.

PARKEREN In de omgeving van de natuurstenen kerk van Ligneuville.

VERTREKPUNT In de hoofdstraat – de Grand'Rue – van Ligneuville houdt u de neoromaanse kerk aan uw rechterhand. U loopt even rechtdoor, maar nog voor het schilderachtige 'Hôtel du Moulin' moet u de eerste straat links ingaan, de rue de la Laiterie. U volgt, zoals u merkt, de wandelingen L3, L4 en M4 plus het GR-pad 56, alsook de wandelingen aangeduid met een geel en groen kruisje en een rood ruitje.

☛ In Ligneuville aarzelt het landschap nog tussen de zachte rondingen van de Oostkantons en de forsere hellingen van de echte Ardennen. De Amblève heeft er zich geduldig een weg door gezocht, weliswaar nog vrij bescheiden, maar toch al duidelijk aanwezig in het landschap. Haar loop volgen vanaf de hoogten bij het genoemde

stadje en tussendoor geregeld eens afdalen naar de rivier is een grandoze belevenis.

DE WANDELING

VAN LIGNEUVILLE NAAR PONT

De asfaltweg loopt al vlug de natuur in. Zo'n 300 m ver op uw weg kiest u, bij een eerste Y-vormige wegsplitsing, de linker weg. 20 m verderop herhaalt zich dat nog eens.

Meteen loopt u langs de rand van een fijnsparrenbos. Links wachten u fraaie uitzichten over de vallei van de Amblève.

Voorbij de sparren is uw weg rechts omzoomd met fraaie beuken.

In een eikenbosje nog wat verderop, waar de weg daalt, kabbelt de Amblève tot vlak bij het parcours. Rechts herinnert een **kruis** (1) uit 1908 aan de verdwijning van ene Michel Thomas.

Daarna bereikt u het grondgebied van het dorpje Pont.

SCHORTGROOT, MAAR DE MOEITE WAARD

U loopt langs veelal aangepaste hoevetjes en woonhuizen naar een dwarsweg, die u naar links inslaat, dalend naar een **brug over de Amblève** (2). Maar vooraleer u de rivier kruist, passeert u rechts een poortje uit 1806 en een straat die Borgueuse Hé heet.

Over de Amblève volgt u de Thier (= heuvel) d'Amblève; bij dat straatnaambordje staat een **kruis** (3) ter herinnering aan Raffaele Muraca, die daar in 1978 verongelukte.

Vervolgens moet u matig stijgen door een ander stuk van Pont. Maar u mag, bij een zeshoekig bordje van de toeristische autoroute 'Fagnes et Lacs' (de Venen- en Merenroute), de nu volgende straat rechts niet voorbijlopen: ze stijgt stevig en komt uit bij de N660. U kruist die voorrangsweg en u slaat dus de route Saint-Donat in. Meteen staat u bij de fotogenieke **Sint-Donaaskapel** (4) uit 1752. Voor de toegangsdeur staat een fraai stenen kruis uit 1836 tussen twee enorme eiken. Hier loopt het GR-pad naar rechts, weg van ons parcours. U blijft rechtdoor lopen, vrij stevig stijgend (L4 en L7).

VERRUKKELIJKE PANORAMA'S

Rechts passeert u achtereenvolgens de straat Aux Champs du Pain – met rechts op de hoek een **kruis** (5) – en de Thier du Bac, eveneens met **kruis** (6).

U blijft de Route Saint-Donat volgen tot bij het volgende kruispunt, waar u de Route du Rôba naar links inslaat (alleen nog L4).

De weg is omzoomd met berken en daalt snel af in het valleitje van de Rôba, een zijbeekje van de Amblève. 'Beneden' steekt u de Rôba over. Rechts blinken de **visvijvers** (7) van de Val du Rôba.

Vervolgens moet u weg uit de vallei, dus vrij stevig stijgen naar een

voorrangsweg, die u naar rechts volgt. Even verderop slaat u de tweede weg links in (L4 en L5), langs een bedrijf voor landbouwmachines. Achter uw rug wordt het uitzicht over de langgerekte, groene heuvels almaar machtiger.

Bij de nu volgende dwarsweg bent u L5 meteen kwijt: die gaat rechtsaf, maar u moet linksaf.

DOOR HET WOLFSBUSCH NAAR THIRIMONT

Bij het weer eens hoogste punt aanbeland, passeert u een **hoeve (8)**. Bij het kruispunt aldaar moet u rechtsaf en vanaf dan de L5 volgen. U loopt door een heel pastoraal weide- en bosland, met links het dal van de Amblève.

Zo'n 300 m verderop passeert u een weggetje links en nog eens goed 200 m verder moet u het nu volgende weggetje links inslaan, zigzag dalend door een aantrekkelijk weideland. Dit halfverharde stukje weg komt uit bij een geasfalteerde dwarsweg, die u naar rechts inslaat. Meteen zit u op wandeling L1. Even verderop slaat u de eerste weg links in, teruglopend en dalend onder eiken en beuken. Vervolgens slaat u een geasfalteerde dwarsweg naar rechts in (L1 en L6).

U passeert tweemaal een plaatsnaambord van Ligneuville en een rechter zijweg.

Net voor het bos – overwegend fijnspar – kiest u bij een y-vormige wegsplitsing de onverharde linkerweg (L6 en groen ruitje). Niet veel verderop wacht u alweer een Y-vormige wegsplitsing, en daar neemt u de rechtse, hoogste weg (groen ruitje) en loopt u licht stijgend langs sparren in alle maten.

Voorbij een slagboom krijgt u links, tussen de sparren, de Amblève te zien. Waar de weg wat daalt, kiest u bij een Y-vormige wegsplitsing de linker weg (groen ruitje) en spoedig wandelt u vlak bij de erg schilderachtige rivier: rotsige eilandjes, bemoste rotsblokken, kleine stroomversnellingen, overschaduwde door grote elzen.

U passeert twee rustbanken onder een rotsmuur en niet veel verderop splitst zich links een trappenweggetje af (groen ruitje, geel kruisje). Via een **boomstammenbruggetje (9)** steekt u de Amblève over. Wat stijgend komt u uit bij een bredere dwarsweg die u naar rechts volgt (geel kruisje). De Amblève vloeit dus nu aan uw rechterhand, met ervoor een natuurreservaat.

Via een rood-witte slagboom loopt u het bos uit, in het begin zacht klimmend tussen een weide en het rivierdal, maar spoedig wordt de weg een stuk steiler.

Bij een **alleenstaand pand (10)** is de weg weer geasfalteerd en moet u minder steil de hoogte in, langs een rij beuken.

Vervolgens slaat u de eerste weg links in (blauw rechthoekje), een prachtige eiken- en beukendreef. En zo bereikt u dan, klimmend, de

eerste huizen van het dorp **Thirimont** (11). Kijk eens achterom naar het adembenemende panorama van het Amblèvedal.

DOOR HET HAUTS-SARTS-BOS TERUG NAAR LIGNEUVILLE

Bij het hoogste punt van het parcours slaat u een geasfalteerde dwarsweg naar links in en daalt u af naar het Hauts-Sarts-bos. Bij een Y-vormige wegsplitsing bij de rand van het bos (en bij een rust-bank) kiest u de dalende linker weg (blauw ruitje). Bij een slagboom duikt u helemaal onder in een groot sparrenbos, met hier en daar wat loofhout en grove den.

U blijft rechtdoor lopen tot bij een grote, geasfalteerde dwarsweg, waar de wandeling met het blauwe ruitje naar rechts gaat. U moet echter linksaf, vrij snel dalend door een bocht. Maar nog voor de volgende bocht slaat u een sterk teruglopende, licht stijgende en onverharde weg in die door een dicht sparrenbos loopt. Pakweg 300 m verderop kruist u een dwarsweg. Daarna is het stevig dalen geblazen, en bij een eikenbestand buigt de weg eerst naar rechts af en daarna naar links. U komt uit bij een grote dwarsweg en die slaat u naar rechts in. Links, tussen de sparren, blinkt alweer de Amblève, die hier een serie vijvers vormt.

Via een slagboom loopt u het bos uit en merkt u dat u een groen ruitje volgt. Bij weiden steekt u via een boomstambruggetje een zijbeek van de Amblève over, **de Tierru** (12).

U passeert een verlaten **steengroeve** (13) en spoedig meldt zich de nieuwbouw aan. Links voor u, in het dal, bevindt zich een grote forellenkwekerij. De weg (Sous Wèratché) komt stijgend uit bij de N62, die u naar links inslaat. U loopt langs het kerkhof, met het **graf van Monsieur Hawarden** (14), een mysterieuze vrouw die steeds in mannenkleden liep en aan wie Filip de Pillecijn een novelle wijdde (als u het kerkhof bij de pijl ingaat, dan is het derde graf rechts dat van Hawarden).

Vervolgens slaat u de eerste straat links in (Pisciculture = viskwekerij). U daalt naar een dwarsweg, die u naar rechts volgt, langs een soort afvoerkanaal. Even verderop bereikt u andermaal de N62. Links bevindt zich de brug over de Amblève, rechts de kerk van Ligneuville.

15 Durbuy

AFSTAND Circa 7 km.

BEWEGWIJZERING De weg langs de Ourthe is al te overvloedig gemerkt met allerhande wandeltekens. Voor het beschreven parcours zijn alleen een paar pijlen 'Sentier touristique Durbuy-Barvaux' (toeristisch wandelpad) van nut. In het laatste derde van het traject volgt u ook nog een stuk van het wit-rood bewegwijzerde Grote-Routepad 57, het Ourthepad.

Verder zijn diverse wegwijzers en straatnaambordjes goede bakens langs het parcours. We vermelden ze wanneer ze echt nuttig zijn.

KAARTMATERIAAL Op de topografische kaart 55/1-2, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, kun je het beschreven parcours uitstekend volgen.

AARD VAN DE WEGEN Het wandelpad dat langs de Ourthe Durbuy met Barvaux verbindt, is grotendeels verhard en nagenoeg vlak. De terugweg via het dorpje Bohon is eveneens geasfalteerd, op een stuk bosweg na. Na een droge periode kunt u het wagen een lichte kinderwagen mee te nemen, maar sommige hellingen zijn behoorlijk steil (bv. om het Ourthedal te verlaten).

PARKEREN In het drukke centrum van Durbuy is er veel parkeergelegenheid, en dat is ook wel nodig, gezien de enorme aantallen bezoekers. Aan de talrijke horecazaken kunt u niet gratis parkeren, maar verderop, in de richting van de prachtig geplooid Falize-rots, hoeft u helemaal niets te betalen om er uw auto een poos achter te laten. Voor deze wandeling kunt u het beste 'Parking 3' kiezen.

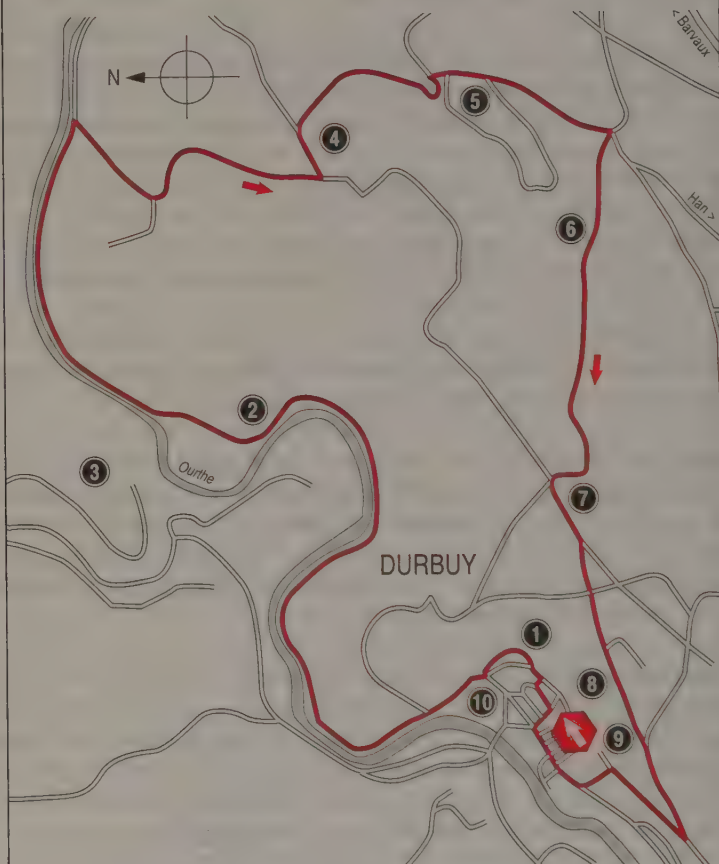
VERTREKPUNT Bij het begin van 'Parking 3' staat een pijl 'Chemin touristique Durbuy-Barvaux'. Daar wordt dus het startsein gegeven.

☛ Natuurlijk is Durbuy – zogenaamd het kleinste stadje ter wereld – wijd en zijd bekend, vooral als flaneerstadje. Een flink aantal bezoekers wil ook wel eens een stukje van de Ourthe zien, bijvoorbeeld langs het wandelpad naar Barvaux. Maar weinigen verkennen de hoogten die de vallei beheersen. In de nu volgende wandeling hebben we al die aspecten verenigd en het is een heerlijke, verfrissende kuiercocktail geworden.

0 500 meter

Lengte wandeling

7 km

Legende

1. Falize-rots
2. Ravenrots
3. Kerkje van Warre
4. Kapelletje van Bohon
5. Vakantiedorp
6. Skilift
7. Voetbalveld
8. Uitzichtpunt
9. Uitkijktoren (Belvédère)
10. Vieux-Durbuy

DE WANDELING

LANGS EEN PRACHTIG GEPLOOIDE ROTS NAAR HET OURTHEPAD

U loopt langs de prachtige oude muur uit 1725, die ooit de tuin van het recollectinnenklooster omsloot en die nu terecht de monumintenlijst siert. Rechts verrijst de **Falize-rots** (1), een van de fraaiste voorbeelden van geplooid (synclinale) rotsen van het land. Aan de voet ervan staat een rechthoekig bordje met de naam Barvaux erop, een richtingspijl en het silhouet van een wandelaar. Meteen zit u op het goede pad.

Aan uw linkerhand verrijzen de torens van het kasteel en de kerk en ziet u ook de brug over de Ourthe. U volgt de pijl 'Barvaux', tussen een camping (links) en een loofbos (rechts). De weg is aan uw rechterhand omzoomd met een rij linden, die als het ware een groene koepel over het pad spannen.

Voorbij de camping stijgt de weg licht onder hoge esdoorns.

Wat verderop moet u goed opletten. U bereikt een Y-vormige wegsplitsing, maar even ervoor moet u heel scherp linksaf een teruglopende weg ingaan, stevig dalend tussen de al genoemde camping en akkerland. Voor aan de weg staat een pijl 'Barvaux 6 km'. Zo loopt u tot tegen de Ourthe aan en daar volgt u rechts een betonweg waarlangs een picknicktafel staat.

Om u heen is het een en al natuurschoon. Langs de Ourthe groeien sierlijke wilgen en zwarte elzen. De overliggende oever is begroeid met loofbossen. Alleen een hoogspanningslijn komt de idylle even verstoren, maar kruipt dan spoedig een helling op.

KUIEREN DOOR EEN HEERLIJK RIVIERDAL

Waar de wandelweg wat stijgt, gaat hij onder eiken, haagbeuken en esdoorns door. De Ourthe krijgt u onder meer in doorkijkjes te zien, zo'n tien meter lager. De helling rechts heeft blijkbaar te lijden van erosie: het wortelgestel van een aantal bomen ligt er gedeeltelijk bloot.

Een paar rivierbochten verderop verrijzen aan uw rechterhand steile kalkrotsen: de **Ravenrots** (2), waarop u vaak klimmers aan het werk kunt zien. De wanden zijn trouwens voorzien van een aantal vaste haken en kleine opschriften duiden de diverse klimroutes aan.

Voorbij het rotsmassief verwidert het pad zich een poosje van de Ourthe, en tussen u en de rivier strekt zich een vlakke weide uit. Aan de overzijde verrijzen schitterend beboste heuvelruggen, met helemaal bovenop de kerk van het dorp Warre (3); een plaatje, vooral in de herfst.

Een paar honderd meter verderop loopt u alweer vlak langs de Ourthe en op die plek vallen beslist enkele forse eiken en beuken op.

Rechts eindigt het bos en maakt het plaats voor glooiende weiden. Links is de weg omzoomd met jonge essen. Daarachter, vlak bij het water, groeien wilgen en elzen.

PANORAMA'S 60 M BOVEN DE VALLEI

Bij een pijl 'Barvaux 4 km – Durbuy 3 km' slaat u rechts af en verlaat u dus het wandelpad langs de Ourthe. Aanvankelijk is het nog matig stijgen tussen veld en wei, maar spoedig kruipt de weg een flink stuk steiler de helling op. Rechts vooruit kunt u opnieuw het kerktorentje van Warre ontdekken.

Verderop slaat u een dwarsweg naar links in, nog steeds stijgend. De panorama's worden almaar weidser. Wat jammer dat de hoogspanningslijn het uitzicht zo lelijk doorstreept.

Als u ongeveer op gelijke hoogte met het kerkje van Warre bent gekomen, loopt u het miniatuurdorpje Bohon in, langs onder andere een oeroude es en veelal bakstenen woningen. Hier bevindt u zich ongeveer 60 m boven het Ourthedal. Voor de Ferme de l'Ecuyer – en dat is een kalkstenen pand – slaat u links af en volgt u de pijl 'Barvaux 3 km'.

U passeert een **wit kapelletje** (4). De te volgen hoofdweg buigt naar rechts af en gaat stijgend door een hoek van een loofbos. Rechts in de verte is heel Warre te zien. Door een linkse haarspeldbocht loopt u langs het **vakantiedorp** (5) 'Parc Hotel'. Net voorbij de omheining van dat domein moet u rechts een halfverharde weg ingaan, nog steeds hoogte winnend.

Verderop verdwijnt u in een gemengd bos, waarin u bij een kruispunt rechts afslaat. Hier volgt u, zoals u ziet, de wit-rode tekens van het GR-pad 57.

AFDALEN NAAR DURBUY

U wandelt langs bos en wei, maar al spoedig staat u een verrassing te wachten: u passeert waarachtig een skiweide, voorzien van een **skilift** (6) (met uitzicht op Bohon).

Even voorbij een **voetbalveld** (7) – en met voor u het Ourthedal – moet u links een geasfalteerde dwarsweg inslaan. Zo'n 150 m verderop loopt het GR-pad de eerste weg rechts in, de rue des Crêtes, en volgt daarbij de pijl 'Belvédère'. Na amper 100 m in die straat kruist u een dwarsweggetje en passeert u (links) de toegang tot de ambachtelijke confituurmakerij 'Saint-Amour', die bezocht kan worden.

U passeert de nu volgende weg links, maar zowat 50 m verderop slaat u, net voorbij een verkeersdrempel, haaks rechts af, een stevig dalend pad in dat via enkele trapjes naar een prachtig **uitzichtpunt** (8) voert. Heel Durbuy ligt er aan uw voeten: het fraaiste panorama van het stadje.

Daarna even op uw schreden terugkeren en de rue des Crêtes verder (naar rechts nu) volgen, langs de hoge 'Belvédère des Crêtes' (9) (uitkijktoren van de kammen; het bezoek is niet gratis, maar het uitzicht grandioos).

Aan het eind van de rue des Crêtes moet u de dalende (13%!) dwarsweg naar rechts ingaan. Bij het volgende kruispunt slaat u eveneens rechts af, nog steeds stevig dalend. Voor u ontdekt u het kasteel en de Falize-rots. U passeert het plaatsnaambord van Durbuy. Het eerste pand rechts is de villa 'Riant site' uit 1890, een merkwaardig voorbeeld van de bouwstijl uit die tijd.

HET MOOISTE VAN DURBUY

De weg buigt naar links af en komt uit bij de rue Comte Théodule d'Ursel, de hoofdstraat van het stadje, met talrijke winkels en eet-huisjes. Bij het grote parkeerterrein in het centrum blijft u rechtdoor lopen, een brug over en zo langs de schilderachtige 'Halle aux Blés', de oude graanhalle waar de pachters ooit hun belastingen moesten betalen in de vorm van tienden van de oogst. Tot voor kort was hier de VVV gehuisvest.

Nog even verderop slaat u rechts de rue Jean de Bohême in en meteen bevindt u zich in het bijzonder fraaie stadsdeel 'Vieux-Durbuy' (10), het oude Durbuy, met tal van prachtige bejaarde panden. U blijft rechtdoor lopen tot u links de rue des Récollectines in kunt slaan. Die straat pronkt met een fonteintje, een mannenfiguur op een bank (een sfeervol beeldhouwwerk) en gevels vol wilde wingerd, die in de herfst zo wondermooi verkleurt.

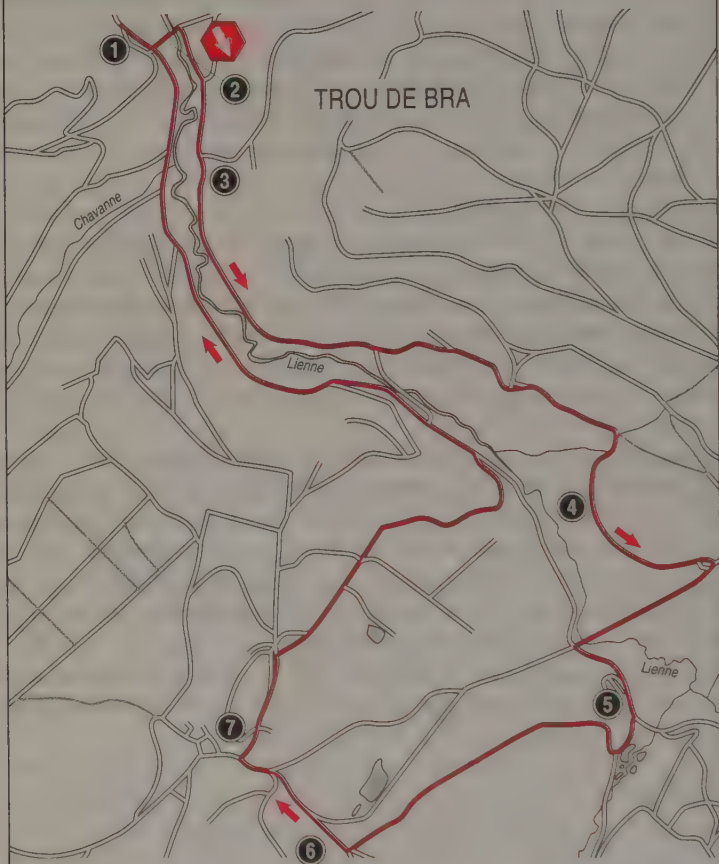
U kunt nog naar believen kuieren door de overige straatjes, maar om de wandeling te beëindigen slaat u het eerste straatje rechts in en een boogscheut verderop bereikt u 'Parking 3'.

0 500 meter

Lengte wandeling

10 km

Legende

1. Grote Lourdesgrot
2. Brug over de Lienne
3. Huis in vakwerkbouw
4. Grandioze uitzichten
5. Steengroeve
6. Picknickplek
7. Kasteel van Bra

16 Trou de Bra

AFSTAND 10 km.

BEWEGWIJZERING Het beschreven parcours is grotendeels bewegwijzerd. In het begin van de wandeling volgt u vanaf de brug over de Lienne enkele honderden meters lang de gele 'Mierdeux'-wandeling. Vervolgens, tot in de dorpskern van Bra, de wit-rode tekens van het Grote-Routepad 578, het Liennepad dat over 110 km Remouchamps via Lorcé, Chevron, Bra, Arbrefontaine en Lierneux met Gouvvy verbindt. Ten slotte kiest u dan in Bra de geel bewegwijzerde 'Lienne et Chavanne'-wandeling, die bijna tot in Trou de Bra leidt.

KAARTMATERIAAL Kaart 52/1-2, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut. Ook de 'Carte des Promenades', schaal 1/20.000 van de VVV La Haute Lienne in Lierneux kan aanvullend nuttig zijn, maar de geel aangeduide 'Promenade du Bois des Fanges' is deels verkeerd uitgestippeld op de kaart.

AARD VAN DE WEGEN Het te volgen parcours bestaat grotendeels uit onverharde bos- en veldwegen. In de dorpen krijgt u uiteraard asfalt onder de wandelschoenen. Een eind voor u de verkeersweg bij Les Villettes bereikt, moet u bergop, en verderop, vooraleer u Bra bereikt, eveneens, maar halsbrekend is dat helemaal niet. In een droge periode kunt u uw gemakkelijkste wandelschoenen aantrekken; bij of net na regen krijgen rubberlaarzen de voorkeur. Helaas, kinderwagens en rolstoelen zijn volkomen ongeschikt voor een dergelijk wegennet.

PARKEREN Parkeren is mogelijk in de omgeving van de natuurstenen, neogotische kerk (met ernaast een grote Lourdesgrot) van het gehucht Trou de Bra, langs de N645 die Lierneux met de Amblèvevallei bij Stoumont verbindt. Trou de Bra bevindt zich ongeveer halverwege tussen de beide genoemde dorpen.

VERTREKPUNT U houdt de kerk en de grote Lourdesgrot (1) aan uw rechterhand en u volgt een kort stuk van de N645, want u moet zo dadelijk de eerste weg links inslaan (pijlen 'Grand-Heid 2,5 km' en 'Derrière les Thiers 1,5 km' volgen).

☛ Het wandelparcours kronkelt door de driehoek Trou de Bra-Les Villettes-Bra, en omvat de hele middenloop van de Lienne. Een qua natuurschoon zeer afwisselende streek: een nagenoeg vlakke vallei

vol weiden waardoor de Lienne duizend meanders trekt, dichtbeboste heuvels, hooggelegen weiden met de fraaiste panorama's van het Liennedal en het voorvaderlijke, bijzonder schilderachtige dorp Bra. Kortom, dit gebied mag gerust een ereplaats bekleden in het grote album van de mooiste Luikse landschappen.

DE WANDELING

DOOR HET LIENNEDAL NAAR DE HOOGTEN BIJ LES VILLETES

Net voor de **brug over de Lienne** (2) passeert u drie boven elkaar geplaatste wandelwijzers, maar daarvan volgt u alleen – en dan nog gedeeltelijk – de gele wandeling, de 'Promenade Mierdeux'. Die is aangegeven met gele cirkeltjes.

Meteen steekt u de Lienne over. Na de brug slaat u rechts de eerste (geasfalteerde) straat in. Deze heet Al'Cense en leidt langs een picknickbank en enkele vakantiehuisjes. Links rijst een hoge, dichtbeboste heuvel op.

Na ongeveer 250 m komt een weggetje van links achter uit op de Al'Cense, en het brengt tegelijk de wit-rode tekens van het Grote-Routepad 578 met zich mee. Vooralsnog loopt het dus samen met de gele wandeling. Op die plek krijgt u de Liennevallei perfect te zien en te bewonderen.

Pakweg een halve kilometer verderop bereikt u een **huis met een vakwerkgevel** (nr. 43) (3). Daar buigt de gele weg naar links af, maar u blijft rechtdoor lopen (zie GR-teken met pijl op een betonnen verlichtingspaal), een keienweggetje in tussen weiden, maar overschaduwde door bomen (onder meer essen) en met links in de berm een schat aan wilde planten.

Verderop schiet aan uw linkerhand een ruig sparrenbos op, maar rechts liggen de weiden waar de Lienne haar vele bochten doorheen trekt, nu eens dichtbij, dan weer verderaf. Eind mei-begin juni kleuren sommige stukken weide helemaal roze van de bloeiende adderwortelaren.

Het is nu eens een eindje stijgen, dan weer dalen, met rechts geregeld doorkijkjes op de mooie vallei. Hebt u al gemerkt dat in de bodem roodachtige (wegens de aanwezige mangaanzouten) leisteen zit? Bij een kruispuntje van boswegen blijft u rechtdoor lopen (GR-pad) door een soort uitgedroogde beekbedding. Na felle regen kan het pad bijna onbegaanbaar zijn, maar voor in het bos, links, kunt u dan een parallel pad volgen.

U moet nu zo'n 800 m lang onafgebroken klimmen, weliswaar niet echt steil, tot bij een volgend kruispunt van boswegen, bij het hoogste punt van dit deel van het parcours. Sla daar rechts af (GR-pad) en meteen mag u lekker afdalen. Bij de bosrand wacht u een onbetaalbaar panorama (rechts) op glooiende weiden en ronde heuvels

vol bos. Recht voor u ziet u het kerktorentje van Les Villettes. Het gaat nu op en neer tussen weilanden door. De weg loopt er in wijde kronkels doorheen en biedt **grandioze uitzichten op het Lienenedal (4)** en de wijde omgeving. Waar het weggetje een verhard wegdek krijgt, kijkt u links uit over Les Villettes, waarnaar u afdaalt.

NAAR HET MOOIE, VOORVADERLIJKE DORP BRA

Het dorp Les Villettes bezit talrijke panden van natuursteen, met de kenmerkende bakstenen omlijstingen van deuren en ramen.

Bij de voorrangsweg N651 (Bra-Trois-Ponts) slaat u rechts af, mee met het GR-pad. Loop veiligheidshalve wel aan de linkerkant van de weg. Goed 500 m verder bereikt u de plek Pont de Villettes, het kruispunt van N651 en N645. Daar slaat u links af, richting Lierneux. U volgt nog steeds het GR-pad.

Ongeveer 400 m verder passeert u rechts een **steengroeve (5)** met ijzerhoudend leisteen. Nog even verderop, tegenover het huis nr. 1, moet u naar rechts de N645 verlaten, het GR-pad achterna. De bosweg leidt tussen een houten chalet met een enorme visvijver (links) en een zware helling vol sparren (rechts).

Voorbij de vijver buigt het weggetje naar rechts af en stijgt het bepaald stevig door een strook naaldbos. Daarna komt u uit tussen weiden. Het karspoor wordt wat breder en begint uiteindelijk – zalig! – te dalen langs weiden en nog een stuk bos. Links verrijst een smaragdgroene heuvelrug.

Voorbij het bos wacht u rechts een uitzicht over alweer een visvijver. U krijgt er de eerste huizen van Bra bij cadeau.

Het GR-pad slaat een dwarsweg naar rechts in en leidt langs een herdenkingskruis voor drie verzetslui, een **picknickplek (6)** en een informatiebord.

U bereikt andermaal de N651, die u naar links inslaat. Zo loopt u het prachtige dorp Bra in. U volgt de verkeersweg tot bij de omheiningsmuur van het **kasteel (7)**. Maar niets belet u nader kennis te maken met Bra. Liefhebbers van schilderachtige plekjes en fotogenieke gebouwen zullen het zich niet beklagen.

HET LIENNE-EN-CHAVANNEPAD

Bij de omheiningsmuur van het kasteel moet u rechts de straat Sur les Fats in, langs oude wasbakken. Vanhier gaat u een stuk van de geel bewegwijzerde Lienne-en-Chavanne-wandeling volgen. De Chavanne is een zijriviertje van de Lienne.

In het kasteelpark groeien enorme bomen; eiken, essen, een rode beuk, een zwarte den... Stuk voor stuk natuurmonumenten.

Daarna loopt u door een ietwat ongewone mengeling van weiden en parkachtige bosjes. Ook hier groeien schitterende bomen, onder an-

dere een van de dikste beuken die u ooit hebt aanschouwd. Verderop is het landschap 'gewoner': weiden, stukken bos, houtkan-ten en tot kleine, grillige bomen uitgegroeide meidoorns.

Ongeveer 650 m ver in Sur les Fats moet u rechts afslaan, een dalende, wat holle weg in die wat verder naar rechts afbuigt, dalend langs een echte wand van hazelaars, gemengd met meidoorn. Links voor u strekt zich het groene Liennedal uit.

U belandt bij een kruispuntje van onverharde weggetjes. Sla daar de eerste weg links in. U loopt nog even tussen een weide en een smalle strook bos, daarna tussen een prachtige rij essen en sparren.

Bij een Y-vormige wegsplitsing, weer eens 150 m verder, kiest u de rechter weg die daalt door een smal sparrenbosje. Buiten dat bosje wandelt u door een soort dal dat een vrij woeste aanblik biedt en begroeid is met aangeplante sparren en natuurlijk uitgezaaide berken. Mettertijd zullen de sparren de andere boompjes overgroeien.

Vervolgens buigt het weggetje bij eiken naar links af en rechts beneden is de N645, de weg langs de Lienne, te zien. Van links komt een naamloos bijbeekje van de genoemde rivier aanvloeien. Het loopt een poosje met u mee, tot het naar rechts van de helling stroomt.

De wandelweg raakt bijna de N645. U hoort de Lienne al kabbelen, maar u krijgt haar nog niet te zien. Plotseling verbreedt de weg en komt hij dan toch uit bij de N645, die u naar links volgt. Rechts kijkt u uit over het groene dal, jammer genoeg met een kleine hoogspanningslijn in de lengte erdoorheen. Verderop komt de Lienne een paar maal tot vlak bij de weg vloeien.

Net voorbij kilometerpaal 13 komt de Chavanne van links naar rechts onder de weg door vloeien, om zich even verder in de Lienne te storten. Maar dan komt Trou de Bra, tevens het eindpunt van deze prachtige wandeling, al in zicht.

Pont de Villettes

AFSTAND 13 km.

BEWEGWIJZERING Een groot deel van het parcours maakt deel uit van plaatselijke wandelingen, aangegeven met gekleurde verfstippen of cirkeltjes. Indien nodig wordt daar in de beschrijving van de wandeling gewag van gemaakt. Ook de wit-rode tekens van het Grote-Routepad 578, het Liennepad, vergezellen u een poos op uw weg, vooral dan in de omgeving van het natuurreservaat.

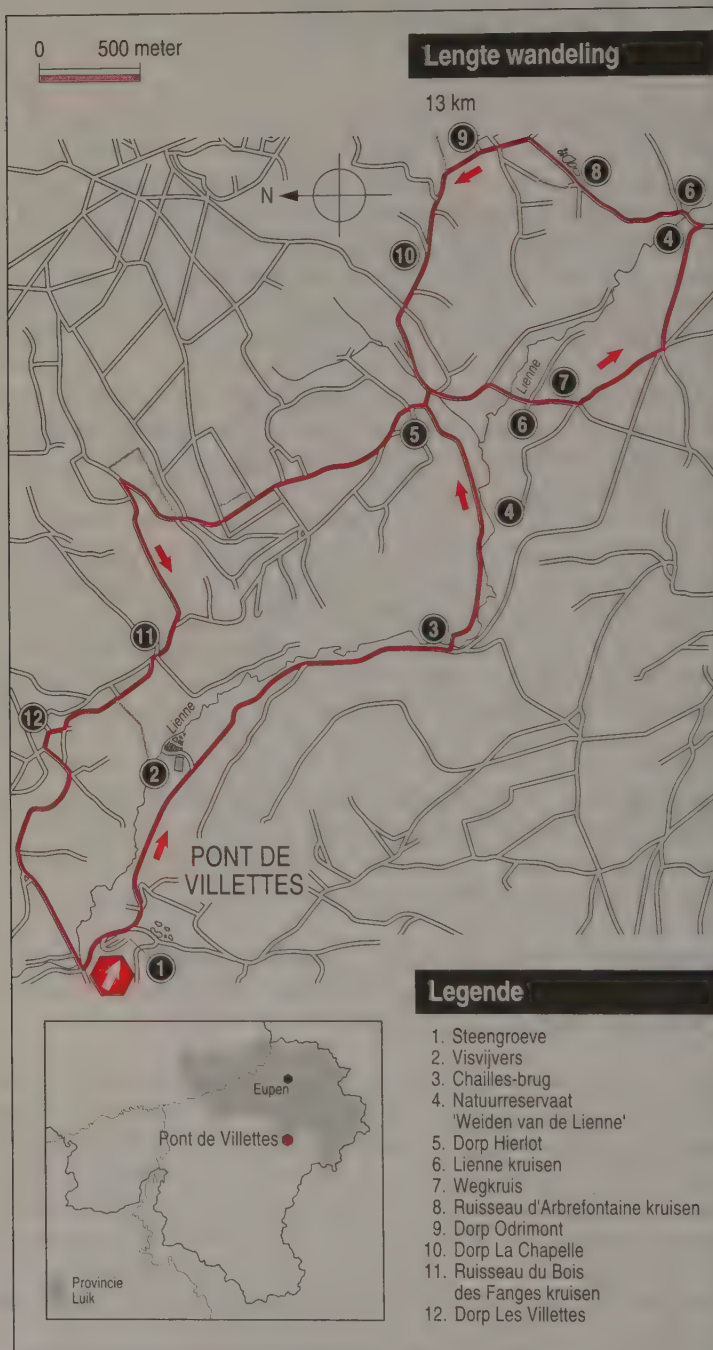
KAARTMATERIAAL Kaart 52/3-4, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut. Ook de 'Carte des Promenades', schaal 1/20.000, van de VVV La Haute Lienne in Lierneux, kan aanvullend nuttig zijn.

AARD VAN DE WEGEN U bewandelt als het ware een staalkaart van alle soort wegen en weggetjes, te beginnen met een eind (rustige) verkeersweg N645 (Lierneux-Amblèvevallei). Daarna volgen veldwegen, smalle paadjes en stukken asfaltweg (in de dorpen) elkaar af. In of net na een regenperiode zijn rubberlaarzen aangewezen. U hebt natuurlijk allang begrepen dat rolstoelen en kinderwagens thuis moeten blijven.

PARKEREN Even ten noordoosten van de afrit 49 van de E25/A26 (Luik-Baraque Fraiture) kruisen de N645 en de N651 elkaar. Dat punt heet Pont (brug) de Villettes. U kunt de auto een poos kwijt bij de Liennebrug, tegenover de taverne 'Le Pont de Vilette'.

VERTREKPUNT Op het genoemde parkeerterrein keert u de taverne de rug toe en volgt u de N645 zuidwaarts, pijl 'Lierneux 7 km' en de wit-rode tekens van het GR-pad.

☛ De Lienne wordt geboren uit een groot aantal waterloopjes, die alle hun bron hebben in de onmiddellijke omgeving van de grens tussen de provincies Luik en Luxemburg, even ten zuiden van Lierneux. Bij het dorp Hierlot zijn de meeste ervan al verenigd tot één rivier – de Lienne uiteraard – en net waar deze haar middenloop aanvat, heeft men een deel van het aloude landschap willen bewaren als natuurreservaat, namelijk dat van de Weiden van de Lienne. Het glooiende land dat dooraderd wordt door zoveel bronbeekjes, is ook nog bezaaid met dorpen, vaak een handvol huizen bij een kerkje, ver van alle gewoel en verkeer.

DE WANDELING

NAAR DE BRUG VAN CHAILLES

De vallei van de Lienne bevindt zich dus aan uw linkerhand. Erachter verheft zich een heuvel met de kerk van het dorp Les Villettes. Ter hoogte van een **steengroeve** (1) waar ijzerhoudende leisteen wordt gewonnen kabbelt de Lienne tot vlak bij de weg. Kort daarna verdwijnt het GR-pad in een rechter zijweg. U blijft rechtdoor lopen en u moet het dus een poos zonder bewegwijzering stellen.

De weg kruist de Ruisseau de la Follerie, een van de talrijke bijbeekjes van de Lienne, en vervolgens kiest u bij een Y-vormige wegsplitsing de linker weg, tevens de laagste.

Links kijkt u uit over een op-en-top groene vallei, waardoor de Lienne een massa bochten trekt. Het weidelandschap is echter rijk aan bomen en struiken.

Goed een kilometer ver op uw weg kon een viskwekerij moeilijk ontbreken in het dal. Op die plek werden **elf vijvers** (2) uitgegraven. Daarna bereikt u een strook bos, spoedig ook rechts van de weg. De hoofdboomsoort is de fijnspar, maar de weg is omzoomd met eiken. Net voorbij hectometerpaaltje 18,1 (aan de rechterkant) verlaat u de verkeersweg naar links en steekt u de Lienne over via de **brug van Chailles** (3).

LANGS HET NATUURRESERVAAT NAAR HIERLOT EN ODRIMONT

Bij het voetgangersbruggetje over de Lienne staan een rustbank en een informatiebord. En jawel, er is weer volop bewegwijzering: de wit-rode tekens van het GR-pad plus de gele van de 'Promenade Prés de la Lienne'.

Hier loopt u langs het noordelijkste stuk van het **natuurreservaat** (4). In de bloeitijd (juni-juli) zijn de weiden omgetoverd tot een zee van bloemen.

Het grazige weggetje kronkelt vooralsnog tussen bos en weide, maar daarna loopt u door open land en kunt u genieten van een ruim uitzicht over het natuurreservaat.

Het landweggetje wordt hol en komt uit bij asfaltweg in het **dorpje Hierlot** (5). U slaat rechts af en verlaat dus andermaal het GR-pad. Langs karakteristiek Ardense huizen loopt u naar het volgende kruispunt, waar u rechts afslaat, langs een Onze-Lieve-Vrouwekapelletje. De asfaltweg – bewegwijzerd als VTT-route 12 en 13 (terreinfietsroutes) – leidt meteen de woonkern uit en **kruist spoedig de Lienne** (6). Daarna wordt het matig klimmen, met overal weiden om u heen.

Even opletten, want u moet het tweede weggetje links voorbij de Lienne ingaan, dus bij een kruisbeeld, nagenoeg bij het hoogste punt van de weg. Het weggetje is hol en stijgt nog wat onder een

aantal forse eiken. Dergelijke monumentale bomen krijgt u hier geregeld te zien.

Zo'n 500 m verder bereikt u de verkeersweg, bij een totaal **verweerd stenen kruis** (7). U volgt hem heel even rechtdoor, maar u moet al meteen de eerste landweg links in, alweer door weiden. En hier zit u weer op de gele 'Promenade Prés de la Lienne'. U komt uit bij een weide: die steekt u diagonaal over en u wandelt verder naar een dwarsweggetje, dat u voor een eik naar links inslaat. Even verderop steekt u, bij een rustbank, nogmaals **de Lienne over** (6). Het is daar een uitgelezen plekje wat natuurschoon betreft, met links nog een stuk van het **reservaat** (4). Bij een informatiebord moet u linksaf, een eindje door het natuurgebied.

De weg kronkelt, onder machtige eiken, naar Odrimont, maar kruist eerst nog de **Ruisseau d'Arbrefontaine** (8), een belangrijke bijbeek van de Lienne. Net voor de woonkern van Odimont passeert u rechts het kleine privé-natuurreservaat 'Es Sâsseu' en een aantal viskweekvijvers. Bij een voorrangsweg in de woonkern van **Odri-mont** (9) slaat u links af. U verlaat dus de gele weg.

VIA LA CHAPELLE TERUG NAAR HIERLOT

Bij het nu volgende kruispunt volgt u rechtdoor de pijl 'Hierlot 2 km', en dalend laat u Odrimont achter u. Pakweg 350 m verder staat rechts een kruisbeeld met een rustbank (te bereiken via trapjes).

Over de Ruisseau de Fagnoulles (zijbeekje van de Lienne) wandelt u de woonkern van het schortgrote **La Chapelle** (10) in. De kerk is een niet onaardig bouwsel (behalve de westkant). Aan de omheiningmuur hangt een gedenkplaat die herinnert aan 27 december 1944, toen de Amerikaanse troepen de Duitsers voorgoed verdreven uit de streek.

U blijft gewoon rechtdoor de verkeersweg volgen naar Hierlot, dat na een bocht naar links in zicht komt en waar u licht dalend op af loopt.

Bij het u al bekende kruispunt in dat dorp slaat u rechts af. Even verder passeert u links het weggetje/GR-pad dat u vanaf de brug van Chailles hebt gevolgd.

DE HOOGTEN LANGS DE RECHTEROEVER VAN DE LIENNE

Uw weg is nu (even nog) overvloedig bewegwijzerd: wit-rood (GR-pad), groen (Promenade de la Crestai) en blauw (Promenade de Herisart). Maar groen verdwijnt in de eerste weg links en wit-rood in de eerste weg rechts. U houdt dus nog alleen blauw over en bij een pomp met waterbak slaat u links af, meteen vrij stevig bergop. De asfaltweg wordt al dadelijk een min of meer holle veldweg tussen weiden.

Wat verderop gaat blauw rechtdoor een breder, iets minder steil weggetje volgen.

Zo'n 700 m voorbij Hierlot verdwijnt de weg in een bos. U passeert een houten loods. Midden in het bos is de weg rechts omzoomd met veel brem, voor een bestand douglasspar.

De blauwe weg daalt wat door een ouder bos, maar buigt bij een kruispuntje haaks naar rechts af. Hier blijft u gewoon rechtdoor lopen en volgt u de gele wandelweg. Na 200 m passeert u de eerste weg links, maar 20 m verder slaat u de nu volgende bosweg links in (geel). Pakweg 400 m verderop slaat u de nu volgende bosweg links in en verlaat u de gele route. U daalt vrij stevig af door een sparrenbos. Buiten het bos daalt u verder af door een grazig karspoor tussen nog piepjonge sparren (althans in mei 1998). Zolang die boompjes klein zijn kunt u genieten van schitterende uitzichten over de vallei van de Lienne.

Uiteindelijk bereikt u een dwarsweggetje, dat u naar rechts inslaat. Zo komt u almaar dichterbij het dorp Les Villettes.

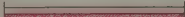
Verderop steekt u de **Ruisseau du Bois des Fanges** (11) over. Bij de daaropvolgende Y-vormige wegsplitsing kiest u voor links, rustig stijgend.

Recht voor u krijgt u nu spoedig het kerkje van **Les Villettes** (12) in zicht: een plaatje!

Bij een volgende Y-vormige wegsplitsing slaat u de linker weg in, en die leidt naar een kruispuntje bij een kleine Lourdeskapel. Sla daar rechts af, stijgend over asfalt. Even verder moet u bij een T-splitsing bij een blauw kruisbeeld linksaf. U nadert steeds dichterbij de woonkern van Les Villettes, maar tegenover het huis nr. 68 slaat u links af, een dalend, onverhard weggetje in.

Sla daarna het volgende weggetje rechts in. Daar kunt u genieten van weidse uitzichten over de Liennevallei. Stevig dalend bereikt u de verkeersweg N651. Daar linksaf en tot slot sluit u de mooie wandelcirkel bij de brug over de Lienne.

0 500 meter

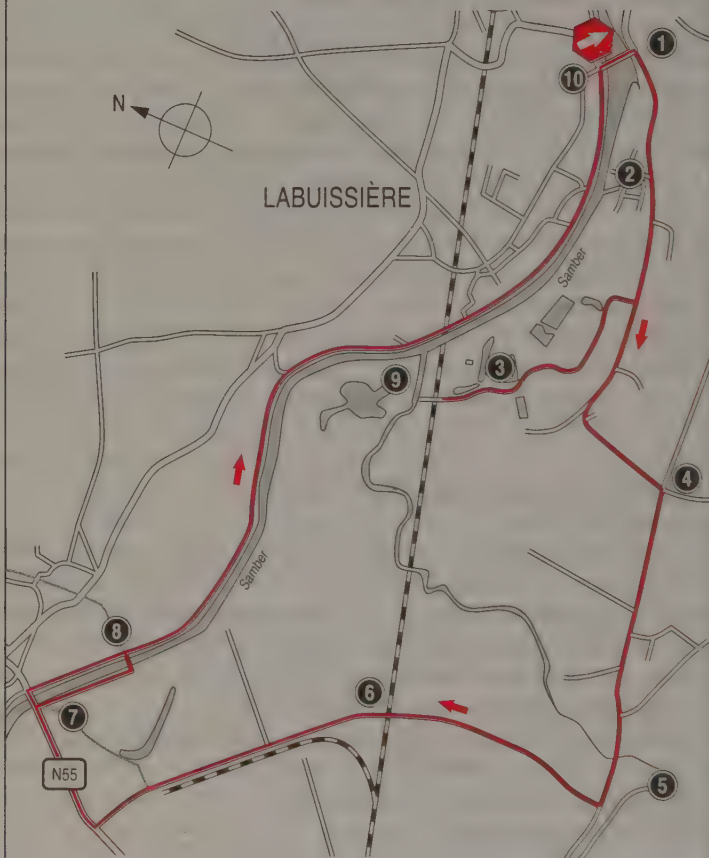

Lengte wandeling

6,5 km

LABUISSIÈRE

Legende

1. Brug over Sambre
2. Fabrieksruïnes
3. Weg door natuurreservaat
4. Calvariekapel
5. Brug over de Hantes
6. Spoorwegovergang
7. Moeras
8. Oude spoorwegbrug
9. Samenvloeiing Hantes-Sambre
10. Sluis

18 Labuissière

AFSTAND 6,5 km.

BEWEGWIJZERING Het beschreven parcours is niet bewegwijzerd. Enkele straatnaambordjes kunnen nuttig zijn.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 52/1-2, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN Het prachtige wandelpad door het natuurreserveaat – bij de Samberbrug in Merbes-le-Château – is uiteraard onverhard en kan er bij of na regenweer erg modderig bij liggen (rubberlaarzen zijn dan aangewezen). Daar komt u dus onmogelijk met een kinderwagen of rolstoel doorheen. Maar er is wel een alternatief stukje weg mogelijk, zodat meteen het hele parcours kan worden afgelegd over verharde weg. Alles wordt duidelijk vermeld in de beschrijving van de wandeling.

PARKEREN In Labuissière ligt er uiteraard een brug over de Samber. In feite steekt u daar de rivier over in twee fasen: eerst over de sluis (tenminste als u het dorp uitrijdt), daarna over de eigenlijke Samber. Op die plek bevindt zich de place de Labuissière, zeg maar het dorpsplein. In die omgeving kunt u de auto achterlaten.

VERTREKPUNT Heel eenvoudig: u stelt zich op op de **brug over de Samber** (1) en u keert de woonkern van Labuissière de rug toe.

☛ Aan de samenloop van de Samber en haar zijriviertje de Hantes, op het grondgebied van het dorp Labuissière, bleven enkele van de ooit zo talrijke moerassen aan de Boven-Samber bewaard. Ze vormen sinds 1985 een 32 ha groot natuurreserveaat. Het is een waar paradijs dat tijdens de trek door honderden vogels wordt bezocht. Onder meer aalscholver, kuifeend, wintertaling, krakeend, grote zaagbek en fuut komen er pleisteren. Dodaars, meerkoet, waterhoen, slobeend, wilde eend en blauwe reiger broeden er. Een gevarieerde flora trekt een enorm aantal libellen, vlinders en andere gekleurde insecten aan. Via een weggetje en een pad kunt u een schitterend stuk van het reserveaat verkennen. Of vindt u meer in een tochtje door de moerassen, aan boord van een daartoe aangepaste boot?

Voor informatie en afspraken (voor rondleiding of rondvaart) kunt u terecht bij J. M. Laurent, tel. (071) 58 89 78.

Wat Labuissière zelf betreft: het was ooit een bekend marmerdorp. Men ontgon er het Sint-Annemarmer, diepzwart met witte stippen. Het marmer schittert nog steeds in de oude trottoirs, muren en woningen.

DE WANDELING

NAAR HET DAL VAN DE HANTES

Eens de rivier over slaat u rechts af en volgt u de pijl 'Hantes-Wihéries 1 km'. U loopt nu door de rue Jean Jaurès, met aan uw linkerhand een vrij hoge, beboste heuvel.

Het verlengde van de genoemde straat is de rue des Usines – de Fabrieksstraat, maar van die fabrieken blijven enkel **vervallen, verlaten gebouwen** (2) over. Ze kijken met stukgegooide ruiten uit over het liefelijke dal van de Samber. Een van de talrijke plekken in Hene-gouwen waar de ooit bloeiende industrie is teloorgegaan...

U passeert het doorgestreepte plaatsnaambord van Labuissière en de weg leidt, licht stijgend, tussen hoge en dichtbegroeide bermen waarvan het onderste stuk veelal een kalkstenen muur is, waarop heel wat planten zich thuis voelen.

Om alvast even kennis te maken met het natuurrreservaat van Labuissière kunt u eventueel **de eerste weg rechts** (3) ingaan. Hij kronkelt door een fraai stuk van het natuurgebied.

Het parcours loopt evenwel rechtdoor, langs een voetbalveld (met erachter een deel van het natuurrreservaat). De weg stijgt vrij stevig langs een hoge berm (links), begroeid met interessante kruiden, vooral kalkminnende planten.

Wat verderop buigt de wandelweg praktisch haaks naar links af en heet hij rue Cavée. U moet even nog wat bergop. Voor u verrijst de kerktoeren van het dorp Hantes-Wihéries, maar de woonkern ervan ligt niet op uw weg.

Bij een kruispunt met **een oude calvariekapel** (4) tussen valse accacia's slaat u rechts af, langs het plaatsnaambord van het genoemde dorp. Meteen begint u langzaam af te dalen in het dalletje van de Hantes, een overigens schilderachtig en grotendeels onbedorven valleitje. De weg leidt een poos tussen begroeide kalkstenen muren, echte monumenten die echter nooit op de monumentenlijst zullen prijken.

U passeert links de rue en Bas – met lelijk bakstenen kapelletje – en daarna steekt u de **brug over de relatief brede Hantes** (5) over.

NAAR DE SAMBERBRUG IN MERBES-LE-CHÂTEAU

Verderop komt u bij een kruispuntje en daar slaat u rechts af in de rue Brunguette. Voorbij de laatste hoeve kunt u rechts genieten van een weids uitzicht over de vallei van de Hantes en een deel van het natuurrreservaat. Links glooit een weide.

Vervolgens steekt u de **spoorweg Charleroi-Maubeuge** over (6). Die loopt nota bene dwars door het natuurreservaat. De weg is nu op eens stukken breder; hij leidt trouwens door een klein industriepark. Hier kunt u goed zien hoe pure natuur en menselijk ingrijpen vlak naast elkaar liggen.

Aan het eind van dit minder interessante stukje van het parcours komt u uit bij een T-splitsing: sla hier rechts af in de rue de la Gare. Hier bevindt u zich in het dorp Merbes-le-Château, dat zijn naam dankt aan een verdwenen burcht. Het was ooit tot ver over de grenzen beroemd om zijn marmer.

De parochiale Sint-Maartenskerk, die u voor u ziet, bewaarde delen van het vorige bedehuis uit 13de-14de eeuw, maar onderging diverse wijzigingen in 16de-18de eeuw. De vierkante toren dateert van 1570 en is bekroond met een achthoekige klokkentoren met een peervormige spits.

De weinig interessante rue de la Gare leidt regelrecht naar de brug over de Samber, en daar hebt u dan twee mogelijkheden om uw weg voort te zetten.

HET ALOUDE MOERASGEBIED

De eerste mogelijkheid is de volgende.

Vlak voor de brug slaat u een aardeweg naar rechts in. Hij buigt al spoedig naar rechts af en zo'n 15 m voor hij doodloopt slaat u links een grazig pad in dat door een populierenbosje loopt. Bij een dode arm van de Samber klautert u rechts een berm op en meteen volgt u een kronkelpad, goed voorzien van bramen en netels, maar uitzonderlijk mooi. Aan uw rechterhand kijkt u uit over een natte weide, links over een **moeras** (7) met een rijke, heel specifieke flora. Met wat geluk kunt u er ook een aantal vogelsoorten waarnemen. Langs zwarte els, vlier en sleedoorn bereikt u, aan het eind van het pad, een **oude spoorwegbrug** (8) over de Samber. Op de andere oever moet u dan onmiddellijk links of rechts van de berm af en komt u terecht op een betonweg die elke kronkel van de Samber volgt. U slaat die weg uiteraard naar links in, weg van Merbes-le-Château.

En nu de tweede mogelijkheid (voor mensen met kinderwagen of rolstoel, of wanneer ze niet zo goed ter been zijn).

Zij steken de Samberbrug in Merbes-le-Château over, en voor het witte plaatsnaambord van dat dorp slaan ze rechts een betonweg langs de rivier in. Op die plek staat een informatiebord betreffende het natuurreservaat.

Bij de oude spoorwegbrug worden dan de wandelaars opgewacht die door het reservaat zijn getrokken.

DE WANDELWEG LANGS DE SAMBER

Tot slot volgt nu nog een heerlijke kuierweg langs de rivier en nog

meer stukken van het natuurreserveaat, onder andere een prachtige natte weide waarop veel meer soorten planten groeien dan u zo op het eerste gezicht zou vermoeden. Die plek is vooral prachtig wanneer ze in bloei staat, bijvoorbeeld in juni.

Aan het eind van die weide ziet u rechts, op de overliggende oever, nog een ander deel van het natuurgebied (zie bord bij een aanlegsteiger).

Maar de woonkern van Labuissière meldt zich aan. Het devies luidt hier: gewoon zo dicht mogelijk bij de Samber blijven en u niets aantrekken van zijstraten of -weggetjes die links naar de woonkern van het dorp leiden. Bij de Y-vormige wegsplitsing bij de eerste huizen kiest u dus de rechter weg.

Voor u overspant een nog in gebruik zijnde spoorwegbrug de Samber. Aan de overkant van de rivier blinkt de grootste plas van het reserveaat. Links zijn het allemaal huisjes-met-een-tuintje. De straat heet rue Sous les Rocs. Net voor de spoorwegbrug **mondt de Hantes uit in de Samber (9)**.

U loopt onder de brug door en u passeert op korte afstand de kerk van Labuissière. De straat die u volgt is intussen van naam veranderd en heet nu rue du Halage. Die naam herinnert aan de tijd toen de boten op die plek met mankracht werden voortgetrokken (= halage) over de rivier.

U loopt langs hoge Italiaanse populieren. Aan de overzijde van de Samber ziet u nog steeds een deel van het reserveaat, maar daarna gevolgd door de verlaten fabrieksgebouwen uit het begin van de wandeling.

Bij de **sluis (10)** op de Samber slaat u rechts af en met wat meeval kunt u het versluizen van een platbodem gadeslaan. Even verderop bereikt u de place de Labuissière en is de wandelcirkel gesloten.

19 Neidingen

AFSTAND Om en nabij 8 km.

BEWEGWIJZERING Geen, behalve de eerste 800 m van het parcours, wanneer u de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad 56 volgt.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 56/7-8, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut kan een handige metgezel zijn.

AARD VAN DE WEGEN Een mengeling van veelal erg rustige landwegen, boswegen en -paden, die echter niet geschikt zijn voor rolstoelen en kinderwagens. Helemaal in het begin van de wandeling wachten u twee korte eindjes adembenemend pad.

PARKEREN Bij het kerkje met zijn witte gevel en leidendak bevinden zich enkele parkeerplaatsen.

VERTREKPUNT Het beginpunt is het bruggetje over de Braunlauf bij de kerk. U loopt eroverheen, met de kerk rechts achter u.

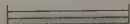
☛ Neidingen is een schortgroot dorpje in het zuidelijke deel van de Oostkantons, in het 'verre' oosten van de provincie Luik, waar de mensen Duits spreken. Ten zuiden van de kleine woonkern, te midden van een geweldige homp groen, kabbelt de Braunlauf van west naar oost, op zoek naar zijn samenvloeiing met de Our. Daar gaat u een stuk van verkennen en u ontmoet daarbij een van zijn interessante bijbeekjes, de Hasselbach. Behalve de pracht van de valleitjes wacht u een aantal panorama's, karakteristiek voor de Oostkantons. En uiteraard volop groen, uitgestrekte bossen en een weelde van wilde planten, bloemen en kruiden.

DE WANDELING

WEGKLIMMEN UIT DE VALLEI VAN DE BRAUNLAUF

Bij het kruispunt van straten, even voorbij de brug over de Braunlauf, moet u linksaf. U volgt nu een stuk van het Grote-Routepad 56, het zogenoemde Pad van de Oostkantons (let op het wit-rood teken op de betonnen verlichtingspaal op het kruispunt). De asfaltweg stijgt lichtjes door een deel van het dorp (1) en spoedig liggen de laatste huizen achter u. Aan uw linkerhand wacht u een

0 500 meter

Lengte wandeling

Ongeveer 8 km

Legende

1. Dorpskern
2. Kruisbeeld en rustbank
3. Brug over Hasselbach
4. Andere arm van de Hasselbach
5. Gehucht Hasselbach
6. Brug over Braunlauf
7. Kerk Maspelt
8. Kruis

fraai uitzicht over het groene valleitje van de Braunlauf.

Zo'n 400 m ver op uw weg slaat u, bij een kruispuntje van wegen, links af (GR-teken volgen). Bij een huis onder paardekastanjes, 20 m verderop, moet u dan weer rechtsaf; langs dit steile weggetje (nog steeds GR-pad) groeien talloze wilgenroosjes.

Na 250 m zwoegen komt u uit op een asfaltweg. U steekt hem gewoon over; u blijft dus rechtdoor het GR-pad volgen, dat nog steeds stevig de hoogte ingaat langs brem, wilgenroosjes en hondsroos. Achter uw rug zakt Neidingen dieper en dieper weg; erachter ontdekt u de brug over de A27, de autoweg die Verviers met het Duitse Prüm verbindt (het is en blijft jammer dat er zoveel natuur voor is moeten sneuvelen).

Weer 150 m verderop bereikt u, bij een **kruisbeeld en een rust-bank** (2), nogmaals het asfaltweggetje. Hier verlaat u het GR-pad, dat rechtdoor loopt; u slaat rechts af. Links in de verte piept het kerktorenspitsje van Lommersweiler boven de bomen uit. U volgt nu een halfverharde weg door een glooiend weidelandschap.

Iets minder dan 400 m voorbij het kruisbeeld kruist u, net vóór een bos, een kleine dwarsweg. U blijft rechtdoor lopen, nu langs de rand van een sparrenbos aan uw rechterhand. Verderop duikt u het bos in.

WANDELEN LANGS DE HASSELBACH

Wanneer u de hoofdweg trouw volgt, dan bereikt u, na pakweg 600 m bos, een open plek en daar **steekt u de Hasselbach over** (3). Meteen staat u op een dwarsweg, die u naar links ingaat. U volgt nu iets minder dan een halve kilometer de bekoorlijke Hasselbach, waarna u **een andere arm** (4) ervan eveneens oversteekt. Vervolgens de eerste weg links inslaan; die buigt heel scherp naar links af, bijna terug in de richting waaruit u aan kwam stappen.

Links van u, slechts enkele meters lager, stroelt de Hasselbach, die u nu stroomafwaarts volgt, dwars door veel bos, hoofdzakelijk bevolkt met naaldbomen. Aan het eind van die kilometerslange weg krijgt u, links vooruit, de kerk van Lommersweiler in het vizier.

U komt uit bij een asfaltweg, die u naar links moet ingaan of beter: afdalen. Een paar honderd meter verderop komt u het bos uit en voor u ligt dan het **gehucht Hasselbach** (5). In stijgende lijn gaat het langs een groot kruis en een handvol huizen.

Voorbij het gehucht kiest u bij de splitsing de linker weg. En hier zult u wel even raar opkijken: de ene pijl geeft aan dat Lommersweiler nog 3 km van u vandaan is, de andere houdt het op 4 km – in werkelijkheid is het niet méér dan 2,1 km!

Zo'n 600 m verderop bereikt u de plek waar de Hasselbach samen-vloeit met de bredere Braunlauf, die u via **een brug** (6) oversteekt.

MET DE BRAUNLAUF AAN UW ZIJ

De weg windt zich nu in grote kronkels omhoog uit het dal van de Braunlauf. Om u heen ligt allemaal bos en weide.

De asfaltweg buigt in een grote bocht naar links af, tot tegen de Braunlauf aan, en vervolgens in een grote kronkel naar rechts, lichtjes stijgend nu. Aan uw linkerhand kijkt u uit over de Braunlauf, die zijn weg zoekt door een romantische vallei. Maar meteen moet u een stuk steviger stijgen.

U bereikt een picknickplek met een ijzeren kruis, rechts van de weg. Haaks rechts ziet u op een hoogte **het dorpje Maspelt (7)** liggen.

De asfaltweg buigt nu naar links af. Hier even opletten, want zo'n 50 m verderop verlaat u hem naar links en slaat u een onverharde bosweg in (een oude spoorwegbedding), die vrij stevig daalt en door het overvloedig beboste dal van de Braunlauf kronkelt. Verderop bereikt u het riviertje weer, dat u nu een eind stroomopwaarts volgt. Maar uiteindelijk loopt de bosweg dood tegen de Braunlauf, vóór u in de diepte. Op die plek keert u zo'n 50 m op uw schreden terug en slaat u links af, een nauwelijks zichtbaar paadje in. Een paar meter hoogte winnen en meteen bereikt u een bosweg, die u naar links volgt, dus in dalende lijn. Zo komt u spoedig weer bij de Braunlauf uit (links van u). U volgt het waterloopje via een paadje door een naaldbos.

Een eindje verder verlaat u definitief het bos. U volgt de weg die naar links door weiden loopt, door een aantrekkelijk landschap.

Aan uw linkerhand passeert u statie VI van de kruisweg tussen Lommersweiler en Neidingen: **een kruis (8)** met een vrome spreuk.

Verderop staat onder berken statie V.

Bij een kruispuntje loopt u onder een voormalig spoorwegviaduct door en blijft u de Braunlauf verder volgen, langs de staties IV, III en II.

Bij het bereiken van asfalt moet u even stijgen en links krijgt u Neidingen te zien met zijn minuscule, witte kerkje.

Bij statie I krijgt u, vlak voor u, een prachtige, witte hoeve in zicht. U slaat er links af, de wit-rode tekens van het GR-pad 56 achterna. Even verderop eindigt uw tochtje waar het begon: bij het kerkje van Neidingen.

20 Falmignoul

AFSTAND Circa 7,5 km.

BEWEGWIJZERING Zodra u een eind bent afgedaald in het bos dat zijn pracht dankt aan het riviertje de Ruisseau de Ranle, volgt u de wit-rode tekens van het Grote-Routepad 126 (Brussel-Semois). In het dal van de Maas zelf is er in feite geen bewegwijzering nodig, en om het te verlaten volstaan een pijltje naar 'Falmignoul', een pijltje met een F erop en verderop nog een eindje GR-pad. We vermelden het allemaal in de beschrijving van de route.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 53/7-8, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, kan bij het volgen van het traject goede diensten bewijzen. Ook de VVV van Waulsort heeft een degelijke wandelkaart gepubliceerd, gebaseerd op voornoemde stafkaart.

AARD VAN DE WEGEN In het dorp Falmignoul bewandelt u verharde (asfalt)wegen, maar voor het overige krijgt u hier te maken met een bonte afwisseling van halfverharde wegen, onverharde boswegen en vaak erg steile paadjes. Trek schoenen aan met diep ingesneden profielzolen: de vaak vochtige brokken kalksteen op uw weg zijn verrassend glad. Rolstoelen of kinderwagens kunnen onder geen beding worden meegenomen.

PARKEREN In de in alle seizoenen rustige dorpskom van Falmignoul vindt u wel een plekje om de auto achter te laten.

VERTREKPUNT U houdt de kerktoeren aan uw rechterhand en even verderop passeert u de eerste straat links.

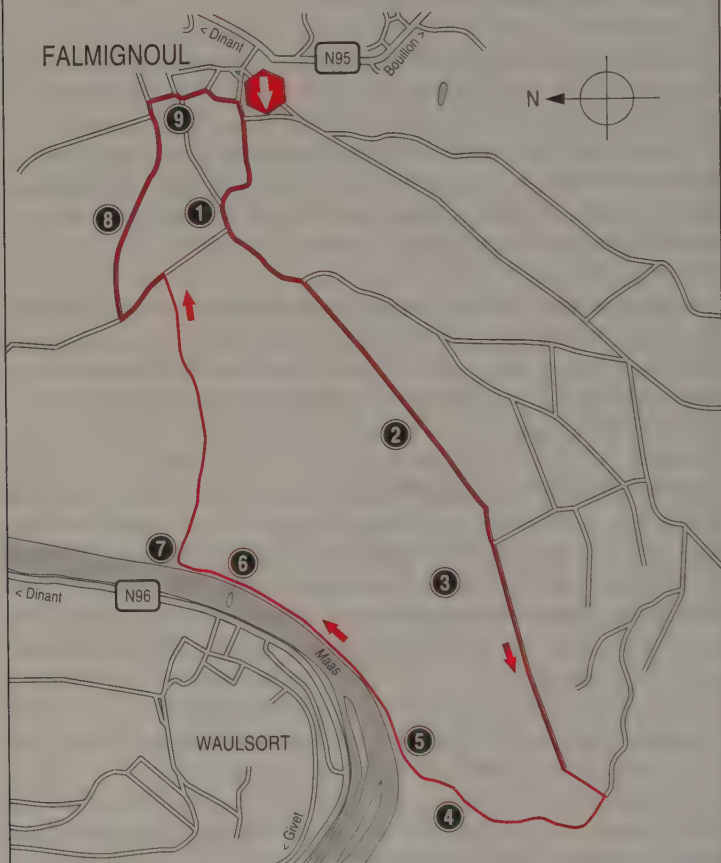
☛ De vallei van de Maas lijkt in het zuiden van de provincie Namen alleen maar te reiken van het aantrekkelijke Dinant tot het prachtige kasteel van Freÿr en de 'Chaussée des alpinistes', het gebied bij het Colebi-ravijn, waar sportieve meisjes en jongens, beladen met klimtouwen en kilo's ijzerwerk, de indrukwekkende rotsplaten met zwier bedwingen.

Nog zuidelijker, langs de rechteroever van de Maas, komt u evenwel terecht in de allerpuurste, hoogst pastorale landelijkheid, met een kalkstenen dorp als Falmignoul en een Maasoever bekleed met een groots bos en dooraderd met onvoorstelbaar romantische beekjes, die voor uw ogen ontspringen.

0 500 meter

Lengte wandeling

7,5 km

Legende

1. Kapel O.-L.-Vr. van Lourdes
2. De Sint-Nicolaasweiden
3. Le Ladigan
4. Les Cascatelles
5. Picknickplek
6. Overzetdienst en jachthaven
7. Informatiebord
8. Kapelletje Notre-Dame des Champs
9. Enorme kasteelhoeve

DE WANDELING

DE VRUCHTBARE AKKERS EN DE VETTE WEIDEN VAN DE CONDROZ

U loopt, licht stijgend, door de stille dorpskern van Falmignoul. Bij een kruispunt met een bakstenen kapel van **Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes** (1) onder twee enorme linden, moet u links afslaan, een halfverharde weg in. Even verderop kiest u bij een Y-vormige wegsplitsing de linker weg. Rechts kijkt u uit over de hoogten die de Maasvallei beheersen.

De weg voert langs hakhout (links, met veel hazelaar), en weiden en het vruchtbare akkerland van de Condroz aan de andere kant.

U moet maar eens over uw linkerschouder kijken. U ontdekt dat Falmignoul als het ware weggezonden ligt in een valleitje, en dat het beheerst wordt door het tweelingdorp Falmagne, een heel stuk hoger op de hellingen. U passeert een overhard veldweggetje rechts.

De weiden langs uw weg, even voor een uitloper van het bos tot aan de weg reikt, heten daar de *Prés de Saint-Nicolas*, zeg maar de **Sint-Nicolaasweiden** (2). Het bos zelf wordt 'Le Ladigan' (3) genoemd.

U passeert de eerstvolgende weg links en u loopt nu over een grazig karspoor, dat zo'n 240 m boven de zeespiegel ligt. Het Maasdal, nauwelijks een paar kilometer ver aan uw rechterhand, bevindt zich pakweg 140 m lager. U zult dus stevig moeten afdalen.

EEN ERG ROMANTISCH RAVIJNBOS

De landweg loopt zonder verpinken een erg fraai loofbos in, dat vooral met eiken is bevolkt. Het is meteen dalen geblazen, maar vooralsnog helemaal niet zo steil. De weg versmalt verderop en voert naar een kruispunt van bosweggetjes. Daar blijft u rechtdoor lopen en de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad 126 zijn daarbij uw bakens.

Het wordt hier spoedig sterk dalen, wat zeker bij nat weer voor de nodige schuifpartijen kan zorgen.

Hoe dan ook, 'beneden' komt u uit bij een ongelofelijk romantisch riviertje, de Ruisseau de Ranle, hoogstens een paar meter breed maar wondermooi!

U moet het naar rechts volgen, door een al even romantisch ravijnbos, nog steeds dalend, maar een stuk minder steil dan zojuist.

U moet het beekje een eerste keer oversteken. Dankzij de stapstenen is dat helemaal geen probleem. U loopt nu op de linkeroever van het watertje, onder de hemelhoge kronen van essen.

Het beekje begint speels te worden en huppelt via een serie kleine watervalletjes – **Les Cascatelles** (4) (cascatelle = watervalletje) – de diepte in.

Verderop moet u de beek andermaal oversteken. Daarna loopt het water steeds dieper van u weg, door een erg steile kloof. Ook u blijft

maar dalen. Waar verderop kalkrotsen verschijnen, blijft u rechtdoor lopen (GR-tekens volgen).

LANGS DE OEVER VAN DE MAAS

En dan komt u beneden in het dal van de Maas terecht. Voor een pand buigt de te volgen weg naar rechts af. Verderop krijgt u de grote rivier even te zien. Rechts verrijzen hoge, begroeide (kalk)rotswanden.

Bij een **picknickplek** (5) op de Maasoever buigt het GR-pad naar links af. Voorlopig neemt u hier afscheid van de wit-rode tekens, maar later krijgt u ze nog wel een poosje te zien. Bij de picknicktafel slaat u dus rechts af en volgt u de Maas stroomafwaarts. Dit is een erg fraaie plek, waar de enige wanklank het verkeerslawaaï is op de overliggende Maasoever. U loopt er onder de indrukwekkende kronen van onder andere stokoude paardekastanjes. De rotswanden zijn als het ware behangen met dichte sluiers klimop en varens zorgen voor wat afwisseling. Links vooruit krijgt u, in een doorkijkje, de beroemde grote rotswanden te zien tegenover het kasteel van Freÿr.

U passeert het eerste pad rechts ('Ladigan - départ', dus het begin van de wandelweg naar de u al bekende Ladigan).

In een meer open plek bereikt u de jachthaven, met een **overzetdienst** (een soort ponton) naar de linker Maasoever (6). U kunt hier naar de andere Maasoever: van april tot eind september, tussen 9.00 en 19.30 u en in de overige maanden tussen 9.30 en 17.00 u.

Even verderop krijgt u, aan de overkant, het fraaie kasteel van Waulsort te zien (uit 1670), het dorp op de andere oever van de Maas. Ongeveer ter hoogte van dat fotogenieke gebouw bereikt u drie monumentale beuken en een **informatiebord** (7).

TERUG NAAR AF LANGS DE RUISSEAU DU CHESTIA

Daar moet u rechts afslaan, net voor een beekje, de Ruisseau de Chestia. U volgt daarbij, stevig stijgend, de pijltjes 'Falmignoul/Walzin' (aan de voet van een bezienswaardige rotswand). Bovendien geven ook de pijltjes F en G (aan een boom) de te volgen richting aan. U passeert meteen een stevig dalende weg rechts, met een fraai stenen kruis dat herinnert aan ene Jean François Colar en ene Guillaume Lefevre, beiden uit Falmignoul, die daar op 5 maart 1758 verdronken. U vraagt zich natuurlijk wel af hoe dat kon op die plek, zo hoog boven de Maas. Mysterie!

Hier loopt u andermaal door een prachtig bos met onder meer beuk, eik en haagbeuk en rechts het diep ingesneden dalletje van de Ruisseau de Chestia, dat u in feite volgt tot bij zijn bron.

Nog volop stijgend kiest u bij een Y-vormige wegsplitsing de linker weg (hoofdweg - wandeling F). Even verderop komt het Grote-Routepad (wit-rood) er van rechts aan en u volgt het dus nu rechtdoor en stijgend.

Bij de bosrand loopt zowel wandeling F als het GR-pad naar links, maar u blijft rechtdoor wandelen, tussen een weide en een informatiebord en bos. Rechts, in een kloof, passeert u het bronnetje van de Ruisseau de Chestia (waar het bos rechts ophoudt).

U loopt nu door een glooiend weidelandschap, met nog tamelijk wat hagen en boompartijen. U passeert hier een letterlijk naakte en erg fotogenieke veelstammige populier (als hij nog rechtop staat) en bij de nu volgende halfverharde dwarsweg moet u links afslaan.

Zo'n 250 m verderop, bij een windmolen die water oppompt uit de ondergrond, moet u naar rechts, via een nauwe doorgang, een weide ingaan en een nog zichtbare weg volgen, omzoomd door meidoorn-boompjes en licht stijgend.

Verderop, met het dorp Falmagne in zicht, bereik u via een soort draaihek een **kapelletje van Onze-Lieve-Vrouw van de Velden (8)**.

De grazige weg leidt u naar een kruispunt bij het ommuurde kerkhof van Falmignoul. U loopt er nog even wat rechtdoor en u slaat vervolgens de eerste straat rechts in. Rechts verrijst een **enorme kasteelhoeve (9)** met een fantastische schuur, die echter ontsierd wordt door een modern aanbouwsel.

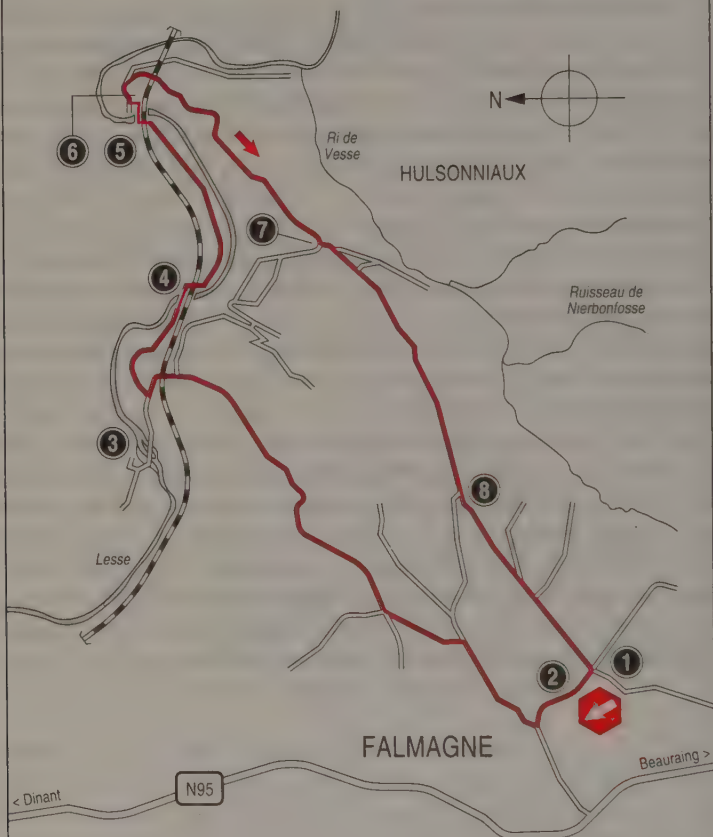
Bij de nu volgende Y-vormige wegsplitsing moet u rechtsaf (in de straat links staat een betorende hoeve). Heel even verderop wacht alweer een dergelijke wegsplitsing, maar daar moet u links afslaan, door de rue Moneau.

Bij de daaropvolgende Y-vormige wegsplitsing moet u de rechter weg naar de kerk volgen, langs prachtige kalkstenen muren en panden die getuigen van het feit dat Falmignoul een veel prachtiger dorp is dan u zo op het eerste gezicht zou denken.

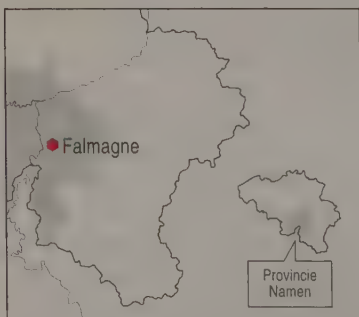
0 500 meter

Lengte wandeling

10 km

Legende

1. Sint-Donaaskapel
2. Kerkhof
3. Kasteel van Walzin
4. Brug over de Lesse
5. Roche à la Chandelle
6. Sint-Niklaaskapelletje
7. 'Bois de Chaleux'-hoeve
8. Alleenstaande eik

21 Falmagne

AFSTAND 10 km.

BEWEGWIJZERING U volgt een tijdlang de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad 126 dat, over een afstand van 221 km, Brussel verbindt met de Semois. Deze markering is vooral handig in het dal van de Lesse.

Voor het overige ziet u hier en daar een aantal tekens en/of gekleurde pijlen van plaatselijke wandelparours; soms kunnen die even helpen.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 53/7-8, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN Het overgrote deel van het parcours bestaat uit halfverharde land- en bosweg. Bij de Lesse volgt u meestal onverharde wegen door het weidenrijke dal. De eerste 450 m van de wandeling krijgt u ook nog wat asfalt onder de voeten.

Falmagne ligt ongeveer 240 m boven de zeespiegel, het dal van de Lesse op nauwelijks 100 m, dus rekent u zelf maar uit. Geen nood: het gaat allemaal heel geleidelijk aan en halsbrekende hellingen zijn er helemaal niet bij. U moet wel een paar keer de hoge spoorwegberm op en af, hetgeen niet te doen is met een rolstoel of kinderwagen. Bij slecht weer zijn rubberlaarzen aan te raden; na een droge periode volstaan gewone wandelschoenen.

PARKEREN De dorpskern van Falmagne ligt even ter zijde van de N95, Dinant-Beauraing. U rijdt de dorpskom in, langs de kerk en het beboomde dorpsplein. 300 m verderop buigt de weg naar rechts af en na nog eens 450 m bereikt u de **Sint-Donaaskapel (1)** uit 1874, overschaduwde door enorme essen. Daar kunt u de auto wel voor een poos kwijt.

VERTREKPUNT Bij het kruispuntje van landwegen bij de Sint-Donaaskapel volgt u de weg, die naar de dorpskom leidt.

☛ Falmagne, een deelgemeente van Dinant, moet u zoeken in de hoek, gevormd door de Maas en de Lesse, even ten zuiden van de samenvloeiing van die beide rivieren. Het is een agrarisch dorpje zonder grote bezienswaardigheden, dat rustig uitkijkt over het vruchtbare land tussen de kerk en de Lessevallei. Een paar kilometer ten noordoosten van de woonkern trekt de Lesse haar voorlaatste

kronkels door de diep ingesneden vallei, langs de Aiguilles de Chaleux en het imposante kasteel van Walzin: een van de aantrekkelijkste bladzijden uit het grote, boeiende Lesseverhaal.

DE WANDELING

AFDALEN NAAR DE LESSEVALLEI

Vanaf het vertrekpunt daalt de weg matig. Links vooruit verrijst het bakstenen kerkorentje met links ernaast een bevallige, ronde heuveltop met een kroon van bomen.

U passeert het met blauwsteen **ommuurde kerkhof** (2) en het plaatsnaambord van Falmagne.

Bij het eerste kruispunt, bij de rand van de woonkern, moet u rechtsaf. U ziet hier een wit pijltje met erin een blauw driehoekje en een wandelaarssilhouetje. Verderop komt die pijl nog voor, maar in andere varianten, bijvoorbeeld met twee witte driehoekjes.

Vorbij het verkeersbord met de doorgestreepte plaatsnaam van Falmagne krijgt u halfverharde weg onder de wandelschoenen. Recht vooruit daalt het glooiende weideland af naar het diep ingesneden Lessedal. Toch vertoont het landschap ook nog heel wat bospartijen, zodat het iets parkachtig uitstraalt.

Goed 500 m verderop moet u de eerste weg links inslaan (let op het witte pijltje), steviger dalend nu. Pal links kijkt u uit over Falmignoul, het buurdorp van Falmagne.

De weg die u volgt lijkt waarschijnlijk heel goed op een Romeinse heirweg en leidt naar een viersprong van veldwegen, waar u de rechter weg kiest, matig dalend door een prachtige mengeling akkers - bos - weiden, maar helaas met verruigde bermen.

Verderop daalt de weg door een smalle strook bos, het Bois de Baileu: eerst loofhout, dan naalddhout en vervolgens opnieuw loof, en met in de ondergroei een aantal interessante planten. Blikvangers zijn natuurlijk de monumentale eiken op de erg steile hellingen.

Het groen wordt steeds dichter. Bij betrokken weer loopt u hier echt in halve duisternis, waarin nog flauwtjes de wit-rode tekens van het GR-pad te zien zijn.

Links snijdt een buitenmaatse sloot door het bos. Met welk doel is dié ooit gegraven?

HET UNIEKE DAL VAN DE LESSE

In het dal van de Lesse steekt u een spoorbaan over. Er volgt nog een strook hakhout en dan staat u bij de bosrand, met vóór u een prachtig tafereel: het indrukwekkende **kasteel van Walzin** (3), boven op een rots, met aan de voet ervan de Lesse. Onvergetelijk! Dit arendsnest, dat tal van kunstenaars heeft geïnspireerd – onder anderen Victor Hugo – werd al in 1345 vermeld, maar tussen 1880 en

1887 werd een groot deel ervan praktisch herbouwd. Ook in 1930 hadden nog aanpassingen plaats. Toch is en blijft Walzin een van de schilderachtigste kastelen van Namen, wellicht dankzij zijn unieke ligging.

Maar nu verder op uw pad. Als u bij de bosrand uitkomt, moet u de eerste weg rechts ingaan (dus het GR-pad blijven volgen). Ook verderop in dit weggetje kunt u het kasteel nog volop bewonderen, met rechts ernaast ook al fotogenieke rotsplaten.

U komt nu **almaar dichter bij de Lesse (4)**, waarop vaak kanoërs zijn te zien.

U loopt onder de spoorweg door, maar daarna moet u dadelijk rechtsaf (let op het GR-teken) en de steile spoorwegberm beklimmen. De spoorbrug is – gelukkig maar – voorzien van een voetgangerspad en boven op de brug wacht u een prachtig uitzicht over de Lesse en omgeving.

Aan de overkant daalt u de berm weer af en beneden gaat u het dwarsweggetje naar links in (hier verlaat u het GR-pad). De Lesse stroelt dus aan uw rechterhand. Op de andere oever van de rivier verrijzen wederom fraaie, loodrechte rotspartijen.

U komt nu in een wijde kom terecht, een door rotswanden ingesloten vallei met weiden en een rij populieren.

Aan het eind ervan moet u weer een dwarsweggetje naar links inslaan en direct daarna staat u bij alweer een spoorwegbrug over de Lesse. Even ervóór gaat u linksaf (let op het gele pijltje). U bestijgt de spoorwegberm en u steekt, net als zo-even, ook deze brug over. Links verrijzen de Aiguilles de Chaleux, met als fraaiste rots de **Roche à la Chandelle (5)** (letterlijk: Vetkaarsrots).

Na de oversteek moet u onder de brug door, in de richting van de Roche à la Chandelle en een plek waar tal van kanoërs een poosje uitblazen.

Een kort eindje verderop moet u het eerste weggetje rechts inslaan en passeert u spoedig het **Sint-Niklaaskapelletje (6)** uit 1852. Van hieruit is de Vetkaarsrots goed te zien.

DE LANGE KLIM NAAR FALMAGNE

Dit is echter meteen ook het afscheid van de mooie Lessevallei. Bij de eerste Y-vormige wegsplitsing moet u de rechter weg kiezen, stevig stijgend door een bosstrook: het Bois de Chaleux. U steekt een laatste maal de spoorbaan over en u blijft rechtdoor de hoofdweg volgen (let op de gele pijlen). U moet weg uit het Lessedal en dat betekent dus een flink eind stijgen, maar dan zeker niet halsbrekend steil.

Uit het bos komt u in glooiend weiland terecht en vóór u bevindt zich de vrij grote, bakstenen **Ferme Bois de Chaleux (7)** (= Chaleux-bos-hoeve). U passeert de hoeve langs twee enorme eiken (links). Bij het kruispuntje erna blijft u rechtdoor lopen (let op de

rode pijl); volg dus de halfverharde, stijgende weg langs het plaatsnaambord van Falmagne.

Zowat een kilometer verderop kunt u, recht vooruit, al de ronde heuvel naast de kerk van Falmagne ontdekken. U begint het einddoel al te naderen. Intussen geniet u nog maar eens volop van de enorm weidse vergezichten ter plaatse.

Pakweg anderhalve kilometer voorbij de hoeve bereikt u, bij een **alleenstaande eik** (8) en rechts een betonnen paal, een Y-vormige wegsplitsing. Hier kiest u de linker weg, een grazig karrenspoor. Recht vooruit kijkt het spitsje van de kerktoren van Falmagne net boven de velden uit. U moet nog wat hoogte winnen en voorbij een lariksbosje komt u uit bij een bredere, halfverharde landweg, die u uiteraard rechtdoor volgt. Vóór u kunt u nu al de groene koepel van de essen bij de Sint-Donaaskapel zien: het eindpunt van het tochtje. Als toetje krijgt u er nog een fraai dorpsgezicht van Falmagne bij cadeau.

22 Rochefort

AFSTAND 14 km.

BEWEGWIJZERING U zult langs uw weg regelmatig ruitvormige bordjes ontmoeten, met erop een richtingwijzer en de naam van een wandeling. In de beschrijving van het parcours wordt telkens aangegeven welke van die bordjes nuttig zijn voor het volgen van het traject. Helemaal op het eind volgt u ook nog een stukje van het wit-rood bewegwijzerde Grote-Routepad 577 'Lesse en Lomme'.

KAARTMATERIAAL De te volgen weg kunt u ook terugvinden op de topografische kaarten 59/1-2 en 59/3-4, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN In het eerste en laatste deel van de wandeling volgt u de gewone, maar gelukkig niet drukke verkeersweg. In de middenmoot zitten land- en boswegen en -paden. Kinderwagens en rolstoelen kunnen niet mee.

PARKEREN Het is wel een beetje frustrerend: in Rochefort wijst een aantal pijlen naar de 'Gare', maar het stadje is allang geen station meer rijk. Nu ja, als u de pijlen volgt, komt u uit bij het voormalige stationsgebouw, waarin tegenwoordig de bibliotheek is ondergebracht, met een ruime parkeerplaats erbij.

VERTREKPUNT U houdt de bibliotheek aan uw linkerhand, u steekt even verderop de vroegere spoorbaan over en u slaat de eerste straat links in, de avenue d'Alost.

☛ De Famenne, de smalle depressie aan de voet van het Ardense massief, heeft heel wat fraais in petto. Maar het aantrekkelijkste ervan vindt u in de streek tussen Rochefort en Han-sur-Lesse: rustige, weidse landschappen, enkele pastorale dorpen en gehuchten, mysterieuze grotten en een net van weggetjes, geknipt voor de wandelaar-natuurgenieter.

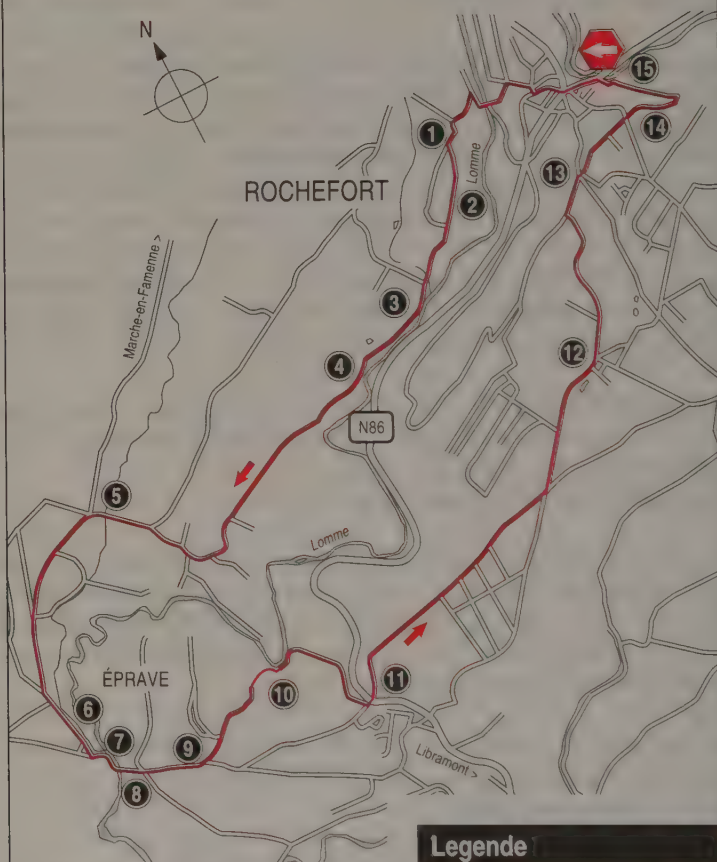
Alles begint in het toeristenstadje Rochefort. Het ligt in het zuidoosten van Namen, maar dat wist u natuurlijk allang.

0 500 meter

Lengte wandeling

14 km

Legende

1. Over voormalige spoorweg
2. Kasteeldomein
3. Brug over Biran
4. Waterzuiveringsstation
5. Over Ruisseau de Behotte
6. Fraaie kalkstenen panden
7. Dubbele watermolens
8. Wit kruis
9. Parkeerplaats
10. Grot van Éprave
11. Gietijzeren wandelboom
12. Gehucht Hamerenne
13. Monument La Fayette
14. Kapel O.-L.-Vr. van Loreto
15. Trou Maulin

DE WANDELING

DOOR EEN BUITENWIJK VAN ROCHEFORT NAAR HET LAND VAN DE 'TIENNES'

In het centrum van Rochefort draait u links de rue de l'Abattoir in. Deze straat buigt verder naar rechts af, en net voor de Lomme kiest u bij een Y-vormige wegsplitsing de rechter weg.

Op de andere oever van de rivier volgt u de hoofdweg haaks naar rechts. Daarna slaat u de eerste straat links in, de rue de Gemeroyes. Bij de eerstvolgende straat rechts staat een ruitvormig bordje van de wandeling 'Chapelle du Maquis' (Kapel van het Verzet), en die gaat u nu geruime tijd volgen. Niet veel verderop steekt u de **gewezen spoorweg** (1) over, nu een prachtige wandel- en fietsweg.

Vervolgens buigt de hoofdweg naar rechts af, langs een **kasteeldomein** (2).

Bij een Y-vormige wegsplitsing kiest u de linker weg, de avenue de Montrival. De routebordjes loodsen u door een oudere villawijk, langs het doorgestreepte plaatsnaambord van Rochefort en over de **Biran** (3), een zijriviertje van de Lomme, die links van u stroomt, voor een hoge, beboste wand, en die u zo dadelijk te zien krijgt. Rechts bevindt zich een **waterzuiveringsstation** (4). U passeert het en u loopt rechtdoor, het natuurschoon in.

Bij een naaldbosje splitst de 'Chapelle du Maquis'-wandeling zich naar rechts af. Blijf hier rechtdoor lopen, tamelijk bergop. Bij het hoogste punt kunt u in de verte de grote antennes van Belgacom-Lessive ontdekken, te midden van een gedroomd 'tienne'-landschap. Een 'tienne' is een kalkheuvel, ooit een koraalrif in een prehistorische, warme zee.

NAAR EN DOOR HET LOMMEDORP ÉPRAVE

U blijft de asfaltweg rechtdoor volgen. Dadelijk na een grote bocht naar rechts passeert u een betonweg en wandelt u rechtdoor tot bij een grotere dwarsweg, die u naar links inslaat.

U steekt nogmaals een zijriviertje van de Lomme over, dit keer de **Ruisseau de Behotte** (5). Verderop staat het plaatsnaambord van Éprave. Dat dorp was vroeger wijd en zijd bekend als kuuroord. Van de 15de-eeuwse kerk met gotisch koor hebben maar enkele delen de vernieling van 1654 overleefd.

Matig stijgend wandelt u het dorp in, via de rue Pecheron en daarna de rue de la Gare. Bij een kruispunt loopt u rechtdoor de rue de l'Aujoule in (pijl 'Han 2 km'). Die straat pronkt met talrijke **kalkstenen panden** (6). U wandelt tot het einde van de straat, langs een fraaie, **dubbele watermolen** (7).

Ter hoogte van de kerk volgt u, rechtdoor, nog een kort eind het kanaal van de watermolen, dat even verderop samenvloeit met de

Lomme. U wandelt de brug over de rivier over. U passeert het door-gestreepte plaatsnaambord van Éprave en een oud oud kruis met een onleesbaar geworden inscriptie.

EEN GROT IN EEN FANTASTISCHE OMGEVING

Bij het volgende kruispunt, met een **wit kruis** (8) en een rustbank, loopt u rechtdoor.

Bij een Y-vormige wegsplitsing, bij een grote linde met eronder een rustbank, slaat u de linker weg in.

Verderop, bij een **parkeerplaats** (9) met een bord dat u vertelt dat u de grotten alleen maar mag bezoeken mits toestemming van de burgemeester, ontmoet de weg een dennenbos. Zo'n 75 m verderop, bij een Y-vormige wegsplitsing, gaat u de rechter weg in. Hij slingert zich naar een volgende strook bos, die u ingaat.

Verderop kiest u, bij een Y-vormige wegsplitsing, de linker weg, onder hoge zwarte dennen.

Boven op de 'vesting' of 'Chestay d'Éprave' bereikt u een kleine, open plek met een rustbank. Daar bevond zich in de Romeinse tijd een *oppidum* of versterking. Nu wacht er u een prachtig panorama met in de diepte de Lomme.

U daalt links de 'Chestay d'Éprave' af via een aantal betonnen trapjes.

Zo komt u vanzelf uit bij de **grot van Éprave** (10), vroeger een toeristische attractie, nu afgesloten met een hek.

Het pad kronkelt onder een natuurlijke rotsboog door en voert tot bij de Lomme, helemaal in de diepte. Daar bevindt zich een tweede grot, de 'Trou du Rond Tienne', waar de rivier de Wamme, na een lange onderaardse tocht, weer opborrelt en zich verenigt met de Lomme.

De wandeling verloopt vervolgens naar rechts, stroomopwaarts langs de Lomme.

Spoedig verlaat u het bos. Blijf daar zo dicht mogelijk bij de Lomme; dus naar links uitwijken, met glooiende velden aan uw rechterhand. De weg buigt vervolgens naar rechts af.

De verderop geasfalteerde weg stijgt vrij stevig naar een dwarsweg die u naar links inslaat, om uit te komen bij een voorrangsweg, de N86, Rochefort-Han-sur-Lesse.

DOOR EEN BOS EN EEN GEHUCHT TERUG NAAR ROCHEFORT

U steekt de N86 over. Bij een fraaie **gietijzeren wandelboom** (11) volgt u de pijl naar Hamerenne en loopt u het bos So Hère in. Bij het nagenoeg hoogste punt wacht u een Y-vormige wegsplitsing: kies de linker weg (in feite blijft u rechtdoor lopen). Even verderop herhaalt zich dat nog eens.

U trekt zich van zijwegen helemaal niets aan en u blijft gewoon

rechtdoor wandelen, onder een massa zwarte dennen. Verderop verschijnen ook beuken en berken.

Buiten het bos loopt u door prachtig glooiende velden. Sla vervolgens een geasfalteerde dwarsweg naar links in. Voorbij een bank en een kruis onder linden bereikt u het gehucht **Hamerenne (12)**, dat een Witte Hoeve en een 12de-eeuwse Sint-Odiliakapel rijk is.

Bij een kruispunt kiest u voor links en passeert u de rue des Cortis en de rue des Mesanges. U volgt de rue de l'Écureuil, en voor u ligt, in een dal, Rochefort, waarvan u nu spoedig ook het plaatsnaambord passeert.

Bij een groot, kalkstenen kloosterpand slaat u rechts de avenue du Rond Point in. Ze leidt naar een voorrangsweg, die u oversteekt langs het **monument ter ere van La Fayette (13)**.

OEROUDE LINDEN, EEN KAPEL EN EEN DROOGGELEGDE GROT

Bij de Y-vormige wegsplitsing, dadelijk erna, kiest u de linker weg, de unieke avenue des Tilleuls, beplant met 17de-eeuwse linden. U loopt de laan helemaal door en u kruist de volgende dwarsstraat (pijl 'Chapelle Lorette').

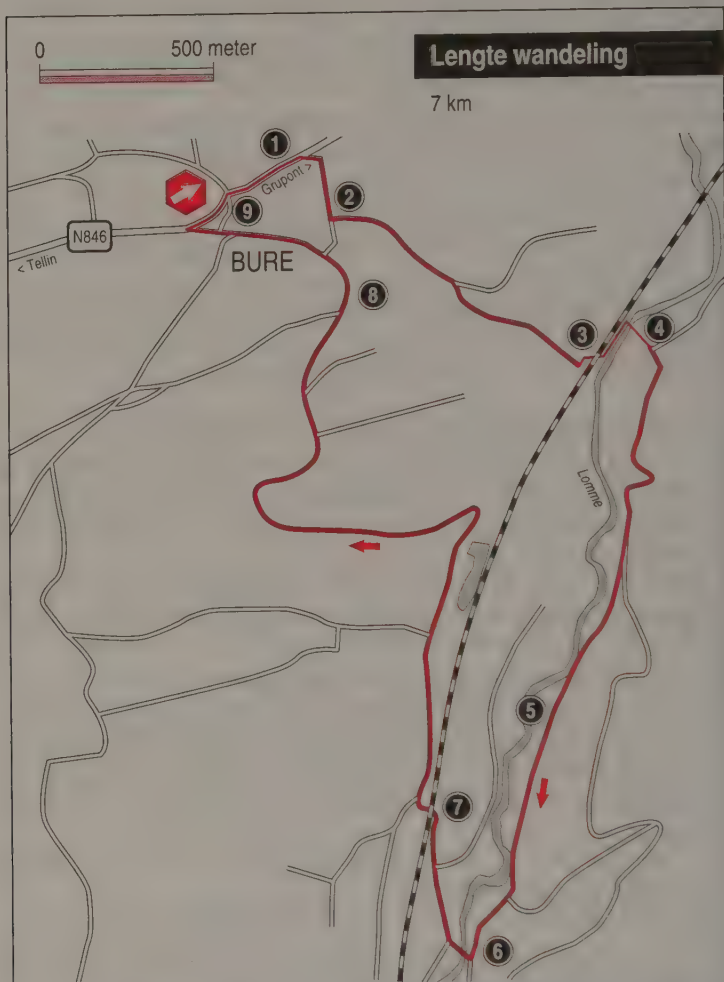
Rechtdoor verrijst de kapel van **Onze-Lieve-Vrouw van Loretto (14)**, waarvan het koor een nauwgezette reproductie is van het huis van Nazaret. Links naast de kapel bevindt zich een calvarie. Daar kunt u genieten van een fraai panorama van het dal van de Lomme, die van rechts aan komt vloeien en in feite door de heuvel aan uw voeten heen zou gaan. Daar heeft de rivier trouwens in vroeger tijden een bezienswaardig grottenstelsel uitgeschuurd. Waarom de Lomme dat nu niet meer doet, merkt u zo dadelijk, aan de voet van de heuvel.

En nu de diepte in. U kiest het smalle, steile en bochtige weggetje rechts naast de kapel (GR-pad).

Langs het kronkelende pad volgt u de rood-witte GR-tekens om uiteindelijk via houten trappen af te dalen. Zo belandt u in het dal, bij een oude hoeve. Even verderop passeert u links een gapende grot: het 'Trou de Maulin', de plek waar zoveel eeuwen lang de Lomme in de heuvel verdween. Maar de mensen van nu vonden het veel interessanter om de rivier in een bocht om Rochefort heen te doen vloeien. Ze bouwden een dijk voor de grot en verplichtten de rivier een bocht te nemen, rakelings langs het '**Trou de Maulin (15)**'. Alleen bij heel hoge waterstanden stroomt het water over de dijk heen en krijgt de grot nog wat te slikken.

Via een zebrapad steekt u de verkeersweg over en gaat u linksaf. Rechts van u kabbelt de Lomme in een kalkstenen bedding.

Bij het nu volgende kruispunt hebt u maar de pijl 'Gare' te volgen, terug naar het beginpunt.

Legende

1. Oude pomp
2. Imposante valse acacia
3. Onder spoorweg door
4. Ruïne watermolen Crahay
5. Prachtige uiterwaarden van de Lomme
6. Bruggetje over de Lomme
7. Andermaal onder spoorweg door
8. Rij lindebomen
9. Kapel O.-L.-Vr. van Salette

23 Bure

AFSTAND Circa 7 km.

BEWEGWIJZERING Het grootste stuk van het te volgen parcours loopt samen met de plaatselijke wandeling nr. 18, die op haar beurt soms ook nog samenvalt met delen van de wandelingen 16, 17 en 22. De bewegwijzering is nagenoeg perfect.

KAARTMATERIAAL De te volgen weg kunt u terugvinden op de topografische kaart 59/7-8, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

WAARD VAN DE WEGEN In en in de onmiddellijke omgeving van het dorp zijn de straten en wegen geasfalteerd, maar in het dal van de Lomme wacht u een bonte afwisseling van onverharde en halfverharde boswegen en -paden, en die staan garant voor schilderachtigheid. Ze zijn echter jammer genoeg ongeschikt voor kinderwagens en rolstoelen.

Bure ligt op een hoogte – de Lomme kabbelt wel 80 m lager – en om de vallei te verlaten moet u dus vrij stevig stijgen. En dat nog wel op het eind van de wandeling. U hoeft gelukkig geen snelheidsrecords na te jagen.

PARKEREN In de straat, rechts van de kerk van Bure, bevindt zich een parkeerterrein naast de kerkhofmuur, met ruimte voor een tiental auto's.

VERTREKPUUNT U stelt zich op onder aan de trappen die naar de kerkdeur leiden. U keert de fraaie voorgevel en de toren van de kerk de rug toe en u loopt rechtdoor de hoofdstraat (in feite de N846) van Bure in, langs de *Foyer culturel* (rechts) en de bezienswaardige panden nrs. 5, 7 en 9.

☛ Bure is een deelgemeente van Tellin, in het westen van de provincie Luxemburg, aan de N846 en de Lomme, hemelsbreed 7 km ten zuidoosten van Han-sur-Lesse. Dit laatstgenoemde, alom bekende stadje ligt echter in de Famennedepressie, pakweg 155 m boven de zeespiegel. Bure bevindt zich al op de Ardense hoogten, die de Famenne ten zuidoosten beheersen en wel zo'n 320 m boven het zeeniveau uitsteken.

In die omgeving begint de Lomme aan haar benedenloop en heeft

ze een diep dal uitgesleten in het dichtbeboste rotsmassief. Een dal dat een gedroomd wandelgebied is.

DE WANDELING

DOOR EEN FRAAIE WOONKERN AFZAKKEN NAAR DE LOMMEVALLEI

Het dorp Bure pronkt met een erg schilderachtige, laatgotische parochiekerk en met een museum 'Au temps jadis' (In vroeger tijden), met een verzameling ambachtelijke werktuigen en voorwerpen die betrekking hebben op het dagelijkse leven en het volksgeloof. De kerk is aan Sint-Lambertus gewijd en prijkt terecht op de monumentenlijst. In de winter van 1944-1945 werd ze tijdens het Ardenenoffensief erg geteisterd, en om die reden draagt de speelse, heel fotogenieke toren het jaartal 1945 in anderskleurige leien. De arduinen treden, die vol schelpfossielen zitten, leiden naar de kerkdeur, met het jaartal 1738 in de sluitsteen erboven. Hoog in de gevel, in een met glas afgesloten nis, kijkt Sint-Lambertus uit over 'zijn' dorp. In het ook al heel fraaie interieur van de kerk zijn de drie altaren en het mooie plafond volledig van hout.

Maar u bent al op weg door de hoofdstraat van het dorp.

Bij kilometerpaal 10 van de N846 en een fraaie **oude pomp** (1) met drinkbak, tegenover het pand nr. 21 (een gebouw uit 1857), moet u rechtsaf een stevig stijgende straat inlopen, die bij het pand nr. 40 haaks naar rechts afbuigt, langs hagen en tuinen, om wat verderop een half holle weg te worden.

Bij een **imposante valse acacia** (2) slaat u de eerstvolgende weg links in. De bladeren van de genoemde boomsoort zijn, net als die van de lijsterbes, veervormig samengesteld. Aan de voet van de steel staan twee scherpe dorens. Deze boom behoort tot de vlinderbloemenfamilie en bloeit met hangende trossen vol geurige, witte bloemen. De bast is diep gegroefd. Valse acacia is niet inheems, maar werd omstreeks 1600 vanuit Noord-Amerika ingevoerd, op ruime schaal aangeplant en is in onze streken ook enigszins verwilderd.

En nu laat u de woonkern achter u. Voorbij een hoogspanningslijn wacht u, links vooruit, een aantrekkelijk panorama van de Lommevallei, waarin u zo dadelijk zult afdalen. Eerst moet u echter nog even wat hoogte winnen, maar vervolgens gaat het in dalende lijn naar een bos toe.

TOT OVER UW OREN IN HET GROEN

Bij de rand ervan kiest u, bij een Y-vormige wegsplitsing, de rechter weg (pijl 17/18), die onverhard en steil de diepte ingaat. De weg versmalt tot een pad en u wandelt onder de kronen van eik, haagbeuk en hazelaar. Verderop krijgt u ook fijnspar en lork te zien en wordt het pad overschaduwed door middelhout van berk en een he-

melhoge tweeling-es (waar links het sparrenbos begint). Een es kunt u herkennen aan zijn samengestelde, tegenoverstaande bladeren en de gevleugelde nootvruchtjes die in bundels aan de vrouwelijke bomen hangen. Deze boom is inderdaad tweehuizig: vrouwelijke en mannelijke bloemetjes staan op verschillende bomen, maar als de es oud wordt, kunnen de beide bloeiwijzen op dezelfde boom voorkomen, en dat is toch wel merkwaardig. Nog een ander kenmerk: in de winter zijn de knoppen van de es roetzwart. In vochtige, vruchtbare grond kan hij uitgroeien tot een monumentale boom. Bij minder rijke gronden is zijn groei vrij gebrekkig.

Aan uw rechterhand groeien douglassparren en kabbelt een naamloos bijbeekje van de Lomme. U steekt het over via een stokoud stenen bruggetje met een door de tijd uitgesleten kruis erbij.

Even verderop loopt u **onder de spoorweg (3)** Marche-en-Famenne/Libramont door, die hier vrij trouw de loop van de Lomme volgt. Vervolgens moet u linksaf, langs de Lomme en door een idyllisch plekje. Via een voetgangersbrug kruist u de rivier en aan de overkant slaat u nogmaals links af. Het gaat nu langs een sparrenbos, waarna u bij de **ruïne van de oude watermolen van Crahay (4)** komt. Er is echter niet veel meer van te zien tussen het overwoekerende groen. Op die plek moet u rechtsaf en bij de volgende dwarsweg nog een keertje. U volgt hier de wandelingen 18 en 22. De weg is bezaaid met stenen, stijgt wat, maar wordt verderop opnieuw vlak. U wandelt langs een afwisseling van sparren, hagen, houtwallen en klein loofhout. Rechts stroomt de Lomme, maar ze houdt zich verborgen in het groen.

Uiteraard krijgt u af en toe een trein te horen: een volkomen onnatuurlijk geluid.

U blijft de aanduidingen 18 (samenlopend met 22) trouw volgen, met andere woorden de laagste weg, het dichtst bij de Lomme, die u verderop, in een loofbos in doorkijkjes te zien krijgt. De weg daalt tot bij de rivier met haar **moerassige oevers (5)**. Daar groeien en bloeien onder meer het mooie goudveil en de knalgele dotterbloem. Een natuurreservaat zonder dat het de naam draagt, maar zogoed als ondoordringbaar.

Pakweg 2 km voorbij de watermolenruïne bereikt u een kruispunt: hier moet u rechtsaf (wandeling 18) en **steekt u de Lomme een laatste maal over (6)**. De rivier spoelt hier om een eilandje heen: allemaal erg fotogeniek. Wandeling 18 loopt vervolgens wat samen met nr. 16.

Even over het bruggetje slaat u een verharde dwarsweg naar rechts in. U volgt dus de andere oever van de Lomme, gewoon rechtdoor, langs afwisselend sparren en loofhout. Verderop wordt de weg eerder halfverhard en hij gaat nog eens **onder de spoorweg door (7)**.

Eenmaal uit de tunnel slaat u een dwarsweg naar rechts in. Het par-

cours loopt nu evenwijdig met de spoorweg. Zo'n 500 m verderop buigt wandeling 16 naar links af, maar u blijft rechtdoor lopen, langs een visvijver. En ja, intussen kreeg u alweer asfalt onder de wandelschoenen, en dat blijft zo tot bij het eindpunt.

STIJGEND TERUG NAAR DE BEWOONDE WERELD

Niet veel verder wacht u een serieuze klimpartij, weg uit het dal. De weg buigt meer dan haaks naar links af, door een stuk bos. Wanneer u het bos weer verlaat kijkt u uit over een groene vallei.

Verderop gaat het wat minder steil omhoog en voorbij de laatste twee bomen – een esdoorn en een populier – wandelt u tussen graas- en hooiweiden en geniet u volop van grootse panorama's. U passeert een weg rechts en volgt trouw de hoofdweg rechtdoor, door een allerlaatste strookje bos.

Bij het hoogste punt passeert u een weg links en even verderop staat het witte plaatsnaambord van Bure.

U loopt nu, in dalende lijn, langs (ver)nieuwbouw en een bijzonder **fraaie rij linden (8)** (een enkele paardekastanje is er tussen geslopen).

U passeert een weg rechts en links een wit ijzeren kruis in een tuintje.

Verderop staat rechts de schilderachtige **kalkstenen kapel (9)** van Onze-Lieve-Vrouw van Salette (1849), met op het altaar een heel bijzonder Onze-Lieve-Vrouwebeeldje en een aantal beelden van volksheiligen, alles weggestopt achter een stevig hek. Bij de kapel kunt u genieten van een prachtig uitzicht op de dorpskern met de kerk van Bure.

Even voorbij de kapel staat links nog een oude pomp met een hardstenen waterbak vol bloemen.

Tot slot slaat u de eerstvolgende straat rechts in, die u regelrecht naar de kerk leidt.

AFSTAND Om en nabij 8 km.

BEWEGWIJZERING Het parcours is grotendeels bewegwijzerd met de tekens van plaatselijke wandelingen, maar die zijn zo talrijk dat u door het bos de bomen niet meer ziet. We hebben ze in de beschrijving van het te volgen parcours alleen vermeld wanneer ze echt functioneel zijn.

KAARTMATERIAAL De hierna uitgetekende weg kunt u gemakkelijk terugvinden op de topografische kaarten 59/1-2 en 59/5-6, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

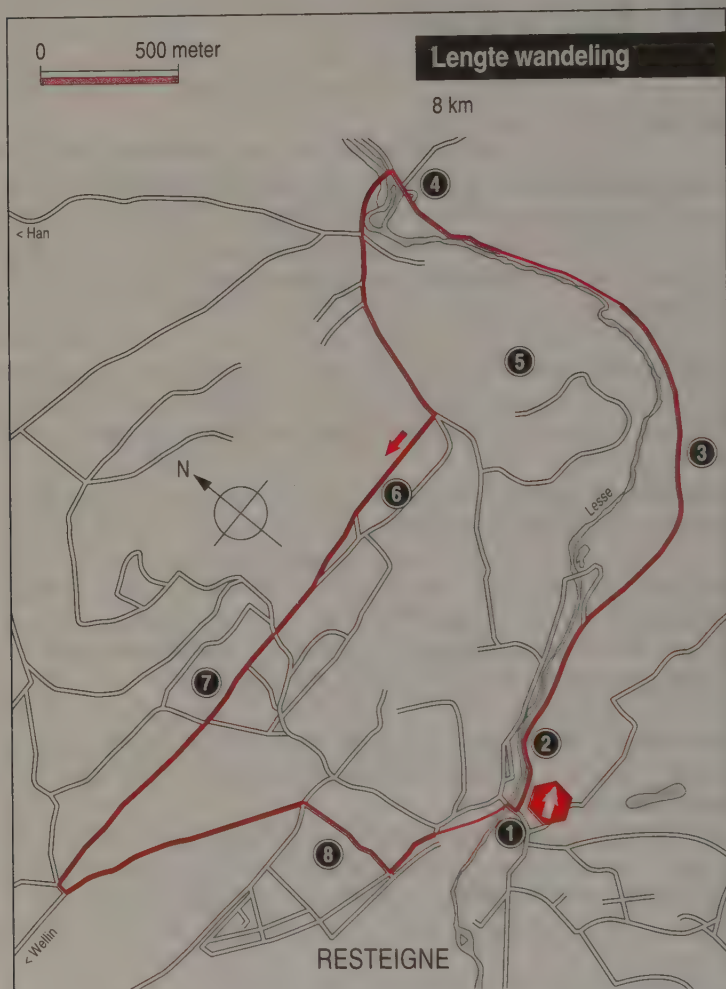
AARD VAN DE WEGEN Een grote mengeling van half-, onverharde en verharde wegen (die laatste vooral in het gehucht Belvaux). In het genoemde dorpje is het wel stevig klimmen geblazen, maar helemaal niet halsbrekend. Tijdens een droge periode volstaan gewone wandelschoenen, bij of na regen trekt u het beste rubberlaarzen aan, zeker in het bos van Ellinchamps. De smalle, onverharde paden zijn niet geschikt voor rolstoelen en kinderwagens.

PARKEREN In de omgeving van de brug over de Lesse, even ten noorden van de woonkern van Resteigne (in het centrum de pijl 'Belvaux' volgen).

Voor wie het nog niet wist: Resteigne is een dorp aan de Boven-Lesse en de N846 (Chanly-Tellin-Bure-Grupont), in de kalkband tussen Ardennen en Famenne, hemelsbreed 5 km nagenoeg pal ten zuiden van Han-sur-Lesse, maar nog wel net in de provincie Luxemburg.

VERTREKPUNT U vat post op de Lessebrug en u keert de fraai gelegen horecabedrijven de rug toe. Rechts voor u ziet u dus **het kasteel van Resteigne** (1), eigendom van de familie d'Hoffschmidt. Het heeft een verrassend brede voorgevel, begroeid met leiperelaars en gedomineerd door een vrij forse toegangstoren met in zijn leiendak een uurwerk. Jammer genoeg wordt de onmiddellijke omgeving ervan ont sierd door een enorme **steengroeve** (2) waar nu blijkbaar de werken zijn stilgelegd. De grote wond in het landschap is echter gebleven.

☛ De hierna beschreven wandeling leidt u door het zuidelijke deel van het Park van Lesse en Lomme, een van de fraaiste natuurgebieden van het land. Het strekt zich uit aan weerszijden van de grens

Legende

1. Kasteel van Resteigne
2. Enorme steengroeve
3. Natuurreservaat van het bos van Ellinchamps
4. Dorpje Belvaux
5. Natuurreservaat Lesse & Lomme - Les Pairées
6. Natuurreservaat Lesse & Lomme - Amont
7. Domeinbos van Ave-et-Auffe
8. Vakantiedorp

tussen de provincies Namen en Luxemburg. De Naamse kant is toeristisch de meest bekende: het is de streek tussen Han-sur-Lesse en Rochefort. Maar we starten in Luxemburg, in Resteigne, waar de Ardennen een voorbeeldig huwelijk hebben aangegaan met de bevalige Famenne.

DE WANDELING

LANGS DE LESSE DOOR EEN BOSRESERVAAT

Eens de fraaie, driebogige Lessebrug over slaat u de eerste weg links in. U loopt dus tussen de Lesse (links) en de al genoemde, enorme steengroeve (rechts). Voorbij de groeve verdwijnt u over een licht stijgende en halfverharde weg in een aantrekkelijk beukenbos: het **natuureservaat van het bos van Ellinchamps (3)**. U merkt dat u de wandeling 2 volgt (rood cijfer op witte achtergrond). Uiteraard hebt u ook aandacht voor de lange, gave en gladde beukenstammen, die zelfs wat roodbruin van kleur zijn.

Bij de eerste Y-vormige wegsplitsing kiest u de rechter weg, tevens de hoogste, onverhard en aangegeven als wandeling 2. Heel even verderop herhaalt zich dat scenario (de linker weg is trouwens privé). De weg stijgt vooralsnog stevig, maar is verderop nagenoeg vlak. In het bos ontdekt u nu ook wat haagbeuk, een enkele eik en lork en wat fijnsparren, maar de beuk voert er nog steeds de boventoon. Klimop fungeert als bodembedekker. Tussen u en de Lesse groeien fijnsparren en verderop bosjes lariks en grove den.

De wandelingen 2 en 3 splitsen zich naar rechts af, maar u blijft koppig rechtdoor lopen. Verderop verschijnen meer eiken en zelfs een aantal rijzige Corsicaanse dennen. Links beneden vangt u, tussen het groen, een glimp op van de Lesse, maar u hoort haar beter dan u haar ziet.

De weg versmalt en daalt langzaam af naar het niveau van de Lesse. In het wegdek is almaar meer kalksteen te zien. Uiteindelijk loopt u vlak langs de rivier, over – althans bij hoge waterstand – een gatenkaas die alom water doet opborrelen uit de ondergrond. Rechts groeit veel haagbeuk op uit hakhout en in de lente vormen de bosanemonen er echte tapijten van wit en groen.

DOOR BELVAUX NAAR HOGERE REGIONEN

Buiten het bosreservaat komt u terecht in open land met recht vooruit het **dorpje Belvaux (4)** en erachter de beroemde Boine, de kalkheuvel waarin de Lesse de bekende grotten heeft uitgeloofd. U passeert een paar vakantiehuisjes en een aantal veel stoerdere en fraaie authentiek-Famenniaanse panden van kalksteen, links een oude ovenbuur en verderop – tegenover het kerkje – nogmaals een exemplaar, rechts deze keer.

U loopt rechtdoor naar de brug over de Lesse, u steekt de rivier over (pijl 'Han-sur-Lesse') en u volgt dus de plaatselijke wandelpaden 'Martinets' en 'Pinsons'. Vanaf de brug kunt u genieten van een heerlijk gezicht van de Lesse, met links een beboomd eilandje en rechts de Boine-heuvel. De brug overspant ook nog het kanaal van een vroegere watermolen.

U volgt nu de rue des Pairées, die pronkt met een aantal prachtige panden (links). Bij het eerstvolgende kruispunt – met kruis – blijft u rechtdoor 'Martinets' en 'Pinsons' volgen, evenals de richting Resteigne. U passeert meteen het eerste straatje links en matig stijgend volgt u meteen ook de plaatselijke wandelpaden 1 en 3 (rood op geel) langs andermaal een aantal oude panden, vaak aangepast, maar helaas niet altijd geslaagd.

Voorbij het pand nr. 43 passeert u een rechter zijweg, en wat verderop nogmaals zo'n zijweg, waarin de wandeling 3 en 'Pinsons' verdwijnen.

Voorbij het doorgestreepte plaatsnaambord 'Belvaux' blijft u maar klimmen – met links achter een fraai uitzicht over de Lessevallei – en opeens stelt u vast dat u toch weer wandeling 3, en nu ook 4, volgt.

LANGS EN DOOR TWEE NATUURRESERVATEN

Een laatste steil stuk voert u tot 240 m boven de zeespiegel (ter vergelijking: de Lessebrug in Belvaux ligt ongeveer 50 m lager). Bij het hoogste punt moet u rechtsaf (Martinets) en meteen bevindt u zich bij het **natuurreservaat Les Pairées (5)** (Park van Lesse en Lomme), dat zich in feite aan uw linkerhand, tussen u en de Lessevallei bevindt. U loopt hier het **natuurreservaat Amont (6)** in, eveneens een stuk van het Park van Lesse en Lomme. De brede, verderop versmalende weg leidt u door een smalle strook bos met eik, grove den en veel heesters in de ondergroei. Links, een beetje van de weg af, kunt u ook jeneverbesstruiken ontdekken. Verderop zult u nog een heel bosje van die struiken kunnen bewonderen. Ze komen lang niet meer algemeen voor en zijn dus terecht beschermd.

Bij een duidelijke Y-vormige wegsplitsing kiest u de linker weg. Even verderop bereikt u alweer zo'n wegsplitsing en dit keer krijgt de rechter weg (Martinets) uw voorkeur. Pal links, in de diepte, kunt u heel even de kerktoeren van Resteigne zien. Rechts ligt een strook bos met alweer een aantal jeneverbesstruiken. Links schermt een eind houtwal u af van een weide, en daarna wandelt u langs een prachtige (luzerne)weide met erachter, in de verte, de eerste hellingen van de authentieke Ardennen.

Bij andermaal een Y-vormige wegsplitsing kiest u niet de linker (hoofd)weg, wel de rechter weg. Maar 50 m verderop, waar Martinets naar rechts afbuigt, blijft u rechtdoor een slingerweg door het bos volgen. Nog eens 10 m verder passeert u een rechter zijweg en

verderop een (voorlaatste) weide. Vervolgens loopt u door een bepaald woest hakhoutbos met een groot aantal boomsoorten: eik, berk, esdoorn, zwarte den, fijnspar, grove den en ook nogal wat zoe- te kers. Voorbij de laatste weide is het weer al bos om u heen en bij een kleine Y-vormige wegsplitsing kiest u de linker weg (betekent in feite rechtdoor gaan). Het bos groeit uit tot een fraai eiken-berken- bos, maar verderop eisen forse Corsicaanse dennen de aandacht op en daarna komt u terecht bij een fijnsparrenbos. Kortom, u door- loopt hier een ongeloofelijk aantal bostypes – die **het domeinbos van Ave-et-Auffe** (7) vormen – wat bepaald afwisselend kan worden ge- noemd.

DOOR VELD EN WEI TERUG NAAR DE LESSE

Uiteindelijk bereikt u een kruispunt van talrijke boswegen – bij een paal met drie routebordjes – en daar slaat u links af. 20 m verderop slaat u de eerste weg links in (u volgt nu, maar in de omgekeerde zin, de plaatselijke wandeling 'Etourneau'). Het grazige, nagenoeg vlakke karspoor voert door velden en weiden, met voor u een prachtig uitzicht op de Ardense heuvels en de Lessevallei. Rechts vooruit kunt u **een vakantiedorp** (8) zien liggen. Het werd gelukkig laag ge- houden, en is dus niet zo erg storend voor het landschap.

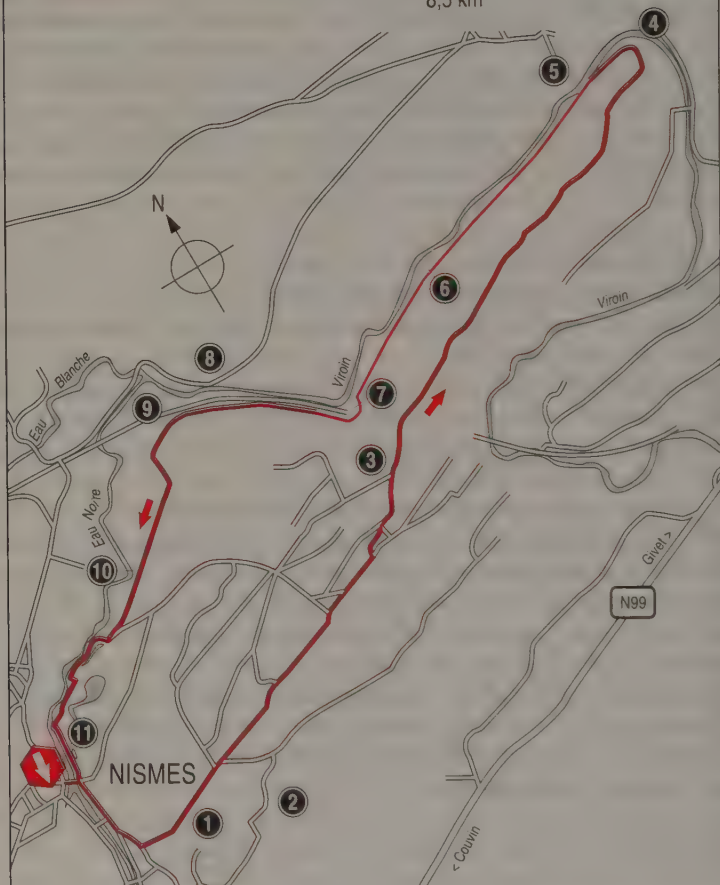
Via een hoekje bos komt u terecht bij een geasfalteerde dwarsweg, u kruist hem en u volgt een eveneens geasfalteerde weg. Spoedig komt links de steengroeve van Resteigne in zicht. Bij Les Brulins – het va- kantiedorp (met kampeerterrein) van zojuist – moet u een halfver- harde weg links inslaan, dus tussen een houtwal (links) en de cam- ping (rechts). Het gaat nu heel steil bergaf naar een geasfalteerde dwarsweg, die u naar rechts inslaat. Hij leidt naar de brug over de Lesse, waar de wandeling begon, maar met helaas als weinig glorieus decor de enorme steengroeve.

0 500 meter

Lengte wandeling

8,5 km

Legende

1. Hoogstamboomgaard
2. Fondry des Chiens
3. Abannet
4. Ruïne Kasteel 'La Haute Roche'
5. Kerkje van Dourbes
6. 'Eilandje' lorken
7. Spoortunnel
8. Roche à Lomme
9. Samenvloeiing
Witte en Zwarte Water
10. Grote zagerij
11. Camping

25 Nismes

AFSTAND Het te volgen parcours is 8,5 km lang en uitstekend geschikt als halvedagwandeling – tenzij u met kinderen en/of kleinkinderen blijft hangen aan de ondiepe Viroin, op de plek waar u uitzicht hebt op de kasteelruïnes van ‘La Haute Roche’: daar kunt u dagen blijven hengelen, pootjebaden, fotograferen, luieren et cetera.

BEWEGWIJZERING Het te volgen traject is, zeker in de eerste helft van de wandeling, bewegwijzerd met diverse tekens. Om alle verwarring te voorkomen maken we er maar sporadisch en daar waar echt nodig gewag van. De wandeling loopt een poos samen met het Grote-Routepad 12, aangegeven met wit-rode verfstreepjes op bomen, rotsen en dergelijke.

In de tweede helft van het parcours is er geen bewegwijzering meer, maar de te volgen weg laat zich gemakkelijk beschrijven.

KAARTMATERIAAL U kunt zelf heel gemakkelijk de route van de wandeling uitzetten op de topografische kaart 58/5-6, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN In het begin en aan het eind van de wandeling krijgt u asfaltweg onder de wandelschoenen. Voor het overige goed begaanbare boswegen en -paden, die er na of bij regen modderig bij kunnen liggen. De wandeling is volkomen ongeschikt voor kinderwagens en rolstoelen.

PARKEREN Voor de voorgevel van de kerk van Nismes treft u een beperkt aantal parkeerplaatsen aan. In de zomer moet u hoogstwaarschijnlijk een plekje gaan zoeken in de belendende straten.

VERTREKPUNT U houdt de kerk van Nismes aan uw linkerhand en u steekt de brug over het Zwarte Water over. Vervolgens slaat u rechts de rue Grande in.

☛ In het verste zuiden van de provincie Henegouwen en het uiterste zuidwesten van de provincie Namen – zeg maar de streek bij Chimay en Couvin – kronkelen twee ‘watertjes’ door een zeer bosrijke streek: het Witte en het Zwarte Water (oké, qua kleur ziet u niet het minste verschil).

Bij het dorp Nismes – waar het Zwarte Water miljoenen jaren geleden de grotten van Couvin heeft gevormd (het stroomt nu nog steeds door de Neptunusgrotten van Petigny) – vloeien de beide ri-

vieren samen en vormen ze de Viroin, die door een prachtig dal naar de Maas kabbelt, maar dan wel door een smalle corridor Frankrijk, even ten zuidwesten van Givet.

DE WANDELING

KLIMMEN NAAR DE HOOGTEN VAN DE ABANNETS

Zoals u ziet is het stadje Nismes doorsneden van het Zwarte Water, dat slechts enkele kilometers zuidwestelijker door de imposante grotten van Neptunus – in het buurdorp Petigny – is gestroomd. U passeert al gauw een voetgangersbruggetje over de rivier en verderop een straat (rechts) die eveneens het Zwarte Water kruist.

Bij een Y-vormige straatsplitsing even verderop kiest u de linker straat en slaat u daarna de volgende straat links in, namelijk de stevig stijgende rue Orgeveau. Hierbij volgt u een pijl naar de Fondry des Chiens. Intussen hebt u natuurlijk ook al gemerkt dat u het witrode Grote-Routepad 12 aan het volgen bent.

Voorbij het laatste pand passeert u een **hoogstamboomgaard** (1), en die ziet u tegenwoordig niet zoveel meer. Meteen loopt u een *zone refuge* in, een schuilzone voor fauna en flora, waar een *fauchage tardif* plaatsvindt, dat wil zeggen dat er laat wordt gemaaid, na de zaadzetting.

Bij een eerste Y-vormige wegsplitsing kiest u de rechter weg (in feite blijft u rechtdoor lopen). Bij een gelijkaardige wegsplitsing wat verderop loopt u de linker weg in, die alleen door landbouwvoertuigen mag worden bereden.

Het is beslist interessant om hier even af te wijken van het parcours door de rechter weg in te slaan: hij voert, via nogal wat gekronkel, naar de grootste *abannet*, de Fondry des Chiens (2), pakweg 600 m verderop.

Hoe dan ook, u bent aanbeland op het plateau dat wemelt van abannets. Dat woord is afgeleid van het Oud-Franse 'abannir' en daarmee duidde men een plek aan die de omwonenden moesten vermijden, doorgaans omdat het betreden ervan gevaarlijk was. De abannets zijn zeer merkwaardige karstverschijnselen, een soort cirkelvormige, langwerpige of vertakte openluchtgrotten, tot 30 m diep en 200 m lang. Ze hebben kalkstenen wanden en dat kalksteen werd gevormd in het Devoon (400 tot 350 miljoen jaar geleden). Ze dragen duidelijk alle sporen van chemische corrosie, eigen aan kalkgesteenten. Maar bij bepaalde abannets, bijvoorbeeld de Fondry des Chiens zijn eveneens sporen van stromend water te zien. Daaruit leidde men af, dat de abannets paleoafgronden zouden zijn, dus plekken waar heel oude rivieren zich in een afgrond stortten. Toen de zee in het Oligoceen (pakweg 45 miljoen jaar terug) het land binnendrong, werden de afgronden gevuld met zand en andere sedi-

menten, waarin dan later limoniet – een soort ijzererts – werd gevormd, dat werd ontgonnen vanaf de Romeinse tijd tot midden vorige eeuw.

Nu liggen de abannets erbij als half gepolijste kalkrotsen met een massa spleten en miniatuurcañons. In het kalksteen zitten veel fossielen verborgen.

Maar de afgronden zijn niet beveiligd, zodat het uitkijken geblazen is, zeker met kinderen.

DOOR HET BOS NAAR DE VIROIN

U loopt aanvankelijk nog langs glooiende velden en weiden, maar spoedig dient zich aan uw linkerhand het bos aan, bevolkt met veel jonge eik. U blijft hier zo'n 1200 m rechtdoor lopen zonder u ook maar iets aan te trekken van welke zijweg ook. Verderop maakt het asfalt plaats voor onverharde veldweg.

Zo'n 30 m vooraleer de weg even naar rechts afbuigt om dan in het bos te verdwijnen – met andere woorden: even voor de plek waar nu ook rechts bos groeit – moet u links een bosweggetje inlopen. Links vooraan in dat weggetje staat een wandelpaal, maar het wandelsymbool (een geel, liggend rechthoekje) staat aan de achterkant van de paal.

Een steenworp verderop komt u uit bij een dwarsweg, en die slaat u naar rechts in. Meteen duikt u onder in een bos waarin duizenden Corsicaanse dennen groeien, hier en daar gemengd met wat loofbomen, en met een rijke ondergroei. De hoogste dennen halen hier 25 tot 30 m. Als u – bij benadering – de leeftijd van de bomen wilt weten, dan hoeft u maar het aantal takkransen te tellen: elk jaar komt er een bij.

De weg door het bos is ruim 2 km lang en bewegwijzerd met de wit-rode tekens van de GR 12, en met rood-wit-rode rechthoekjes (maar dit laatste wandelpad volgt u wel achterstevoren).

In het bos krijgt u, net voorbij de eerste linker zijweg, een **abannet** (3) te zien. Hij is lang niet zo imposant als de Fondry des Chiens, maar meer uitgevlakt door de erosie en overwoekerd door bramen en klimop. Ook talrijke bomen zijn getooid met klimop, wat u vaak ziet op kalkbodems.

DOOR HET OVERDADIGE GROEN LANGS DE VIROIN

Uiteindelijk daalt de bosweg stevig af naar het dal van de Viroin. Bijna beneden buigt hij naar links af, maar voordat u hem verder volgt, loopt u nog even rechtdoor tot bij een erg schilderachtig plekje aan de rechteroever van de Viroin. Daar ontdekt u op de andere oever (steek evenwel niet zelf de rivier over), hoog op een gelaagde rots – **la Haute Roche** (4) – de ruïnes van de burcht van Dourbes. Vervolgens keert u even op uw schreden terug en slaat u de eerste

bosweg rechts in. Wat een verschil van bostype met het vorige! Een loofbos waarin de eik de hoge toon voert is hoe dan ook toch een stuk aantrekkelijker dan een naaldbos.

Zo'n 20 m verder kabbelt de Viroin, met erachter de schilderachtige en rustige dorpskern en het fraaie, door hoge linden overschaduwde **kerkje van Dourbes (5)**, dat u in een doorkijkje te zien krijgt. De bosweg is er een van het heel mooie type, overschaduwde door grote loofbomen (eiken, beuken, esdoorns...) en hakhout en met overal om u heen kalkminnende, kruidachtige planten.

Vorbij een **'eilandje' lorken (6)** daalt de weg tot op het niveau van de Viroin, die nu vlak bij uw rechterhand stroomt. Aan de overzijde groenen weiden.

Nadat u de rivier praktisch 1800 m hebt kunnen bewonderen, veelal via doorkijkjes, buigt ze vrijwel haaks naar rechts af. U blijft nog eventjes rechtdoor lopen en u bereikt een kruispuntje van paden, met links een spoorbaan, die een **tunnel (7)** onder een beboste heuvel induikt. Bij die plek moet u rechtsaf, even wat afdalen om dan meteen weer het pad stroomopwaarts langs de Viroin te volgen. Vervolgens loopt u een eindje tussen de spoorbaan en de rivier, maar u moet nu heel spoedig de spoorweg kruisen. Veel treinen komen er niet langs, maar kijk voor alle zekerheid toch maar even uit. Aan de Y-vormige splitsing iets verderop moet u het rechtse paadje kiezen (niet het bos in). U belandt in een meer open, maar ruig gebied, tussen enorme hagen die verderop plaats ruimen voor akkerland.

Het weggetje stijgt een beetje, is opeens geasfalteerd en buigt naar links af. Zo'n 200 m verder naar rechts, aan de voet van de indrukwekkende, met een kruis bekroonde **Roche à Lomme (8)**, wordt de Viroin geboren uit de **samenvloeiing van het Witte en het Zwarte Water (9)**.

Bij een weide (rechts) krijgt u een deel van de woonkern van Nismes te zien. Het weggetje leidt u naar een **grote zagerij (10)** aan de oever van het Zwarte Water.

Vorbij dat indrukwekkende bedrijf slaat u rechts af en loopt u langs een aftakking van het Zwarte Water. Niet veel verder kabbelt het échte Zwarte Water aan uw rechterhand.

Links is een park helemaal ingericht als **camping (11)**. Het is niet zo'n fraai gezicht: kijk maar eens naar de zwarte vakantiehuisjes, verderop rechts. Vorbij die bouwseltjes – ze zullen ooit de krotten van de twintigste eeuw worden genoemd – slaat u links af, maar dadelijk erna moet u rechtsaf en kruist u een soort kanaal om vervolgens andermaal de oever van het Zwarte Water te volgen.

U blijft rechtdoor lopen en bij een stuw in de rivier verlaat u het camping-park. Vlak voor u spant de brug bij de kerk haar bogen over een van de twee moederrivieren van de Viroin. En daar sluit u dan de erg fraaie wandelcirkel.

Saint-Hubert

(Fourneau Saint-Michel)

AFSTAND 13,5 km.

BEWEGWIJZERING Geen, op enkele stukjes na van het Grote-Route-pad 14 (wit-rood aangegeven) en van de plaatselijke wandelingen 10 en 6 (witte cijfers), maar die zijn in feite van geen belang, want het traject laat zich moeiteloos beschrijven.

KAARTMATERIAAL De topografische kaart 59/7-8, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN Uitsluitend verharde en halfverharde boswegen. Kinderwagens en rolstoelen kunnen mee, zeker na of tijdens een droge periode. Misschien is wat hulp nodig op de moeilijkste plaatsen. De eerste helft van het parcours gaat het in stijgende lijn, de tweede helft is het voortdurend dalen geblazen, maar zeker niet al te steil. Gewone wandelschoenen volstaan.

PARKEREN Langs de N849, bij kilometerpaal 9 en bij het hoofgebouw van het IJzermuseum, is er ruimte voor enkele tientallen auto's. Indien daar alles vol staat, dan kunt u terecht op de ruime parkeerplaatsen, een paar honderd meter naar het noorden, langs de N849 (als u uit de richting Saint-Hubert komt).

VERTREKPUNT Op de N849, bij het hoofgebouw van het IJzermuseum (1), dat u aan uw rechterhand houdt. U daalt de N849 verder af, u kruist het riviertje de Masblette en gaat rechtdoor, richting Musée Vie Rurale (2) (Museum van het Landelijke Leven). Rechts blinkt een visvijver. U passeert, eveneens rechts, een grote parkeerplaats voor bussen.

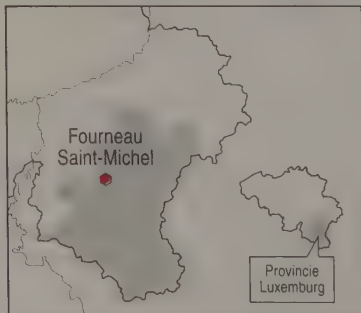
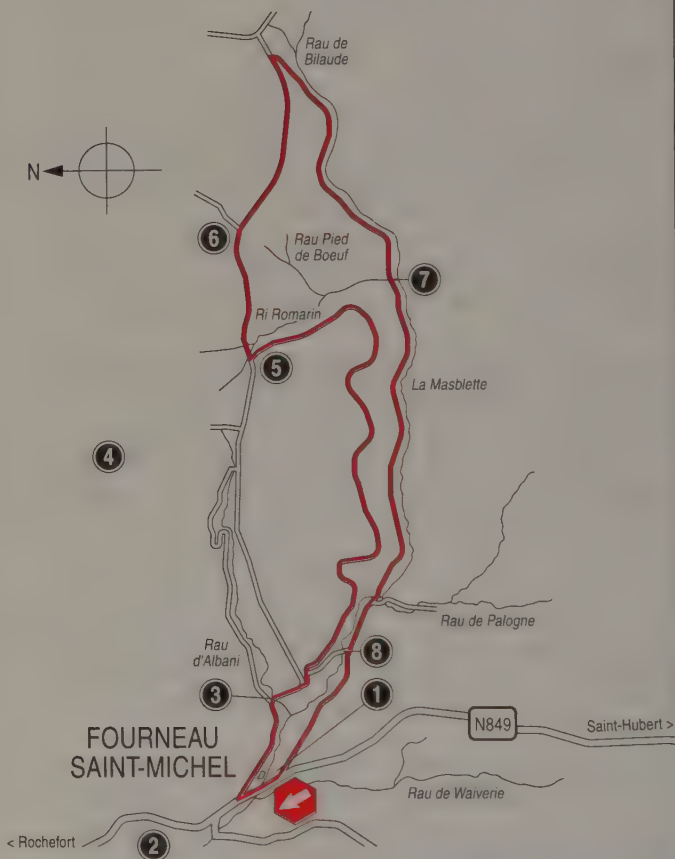
☛ Saint-Hubert is een wijd en zijd bekend vakantiestadje in het hart van de Hoge Ardennen. Zo'n 8 km ten noorden ervan, te midden van enorme wouden, bevindt zich de plek die Fourneau Saint-Michel (= Sint-Michielseven) wordt genoemd. Daar heeft ooit de laatste abt van de abdij van Saint-Hubert een ijzerhoogoven gebouwd, op de oever van het riviertje de Masblette. Tegenwoordig heeft de provincie Luxemburg er een heel interessant Musée du Fer (= IJzermuseum) ingericht, een goed voorbeeld van industriële archeologie.

0 500 meter

Lengte wandeling

13,5 km

Legende

1. Musée du Fer
2. Musée Vie Rurale
3. Bruggetje over Rau d'Albani
4. Bois Saint-Michel
5. Bord brandgevaarzone
6. Rustbank
7. Bruggetje over Rau Pied de Boeuf
8. Pont Mauricy

Tijdens de wandeling letten we echter meer op de Masblette en haar bijbeekjes: een vrij lange staptocht, die het Sint-Michielswoud diep binnendringt, op zoek naar stilte, groen, rust en, wie weet, groot wild (edelhert, ree en wild zwijn zijn hier niet zeldzaam).

DE WANDELING

KRONKELWEG DWARS DOOR HET ENORME WOUD

Aan het eind van de parkeerplaats voor bussen moet u naar rechts van de N849 af, om daarna, in een hoek van de parkeerplaats, een stijgende asfaltweg in te gaan. U volgt, zoals u aan de wit-rode verfstreepjes kunt zien, het Grote-Routepad.

Wat verderop loopt u via een openstaand hek – indien gesloten is er links wel een poortje open – het uitgestrekte **Forêt domaniale de St-Michel** (4) (Domeinwoud van Sint-Michiel) in. Op de wegen zijn geen voertuigen toegestaan, behalve die van het bosbeheer. Aan uw rechterhand liggen de visvijvers van zo-even en de gebouwen van het IJzermuseum. Maar waarschijnlijk bent u meer geboeid door het geweldige loofwoud met zijn monumentale bomen, vooral eiken en beuken, maar ook wel eens een den of spar. Rechts in de diepte kabbelt de Masblette.

Zo'n kilometer verderop splitst zich naar links een weg af, samen met het Grote-Routepad. U blijft hier de hoofdweg volgen, genietend van het bos in al zijn gedaanten. Meteen **kruist u de Ruisseau de l'Albani** (3), een bijbeekje van de Masblette.

200 m verderop kiest u, bij een Y-vormige wegsplitsing en een rustbank, de rechtse, dus laagst gelegen weg. U bent hier weer op het Grote-Routepad, maar niet voor lang. 150 m verderop namelijk volgt nog een Y-vormige wegsplitsing en nu kiest u de linkse, tevens hoogste weg. En zo verlaat u het GR-pad, dat naar rechts verdwijnt. U stijgt nu matig over een halfverharde weg. Aan uw rechterhand verdwijnt de Masblette spoedig in een zee van groen. Ook hier kunt u prachtige eiken bewonderen.

Uiteindelijk, pakweg 4 km na de laatstgenoemde wegsplitsing, komt u uit bij een geasfalteerde dwarsweg, die u naar rechts in moet gaan. Op die plek staat een bord 'Domaine Saint-Michel' met erbij de vermelding 'Zone d'incendie' (brandgevaarzone) (5) en dat slaat op het grote naaldwoud dat hier groeit en veel brandgevoeliger is dan loofwoud. Om die reden is het trouwens verboden de naaldbossen te bewandelen.

U steekt nu algauw de Ri Romarin over, alweer een bijbeekje van de Masblette, maar in juni, toen we deze wandeling maakten, stond het bijna droog.

U loopt nu tussen naaldwoud (links) en loofhout (rechts). Aan uw rechterhand biedt het bos de aanblik van een uniek parklandschap.

Verderop verschijnt ook links meer loofhout.

Na circa een kilometer asfalt bereikt u een kruispunt van boswegen, bij een **rustbank (6)** (links). Hier moet u gewoon rechtdoor blijven gaan en even verderop bevindt u zich op het hoogste punt van de wandeling, namelijk circa 525 m boven de zeespiegel.

LANGS DE MASBLETTE NAAR HET ARBORETUM

U blijft nog goed een kilometer rechtuit gaan en dan bereikt u het 'keerpunt' van de wandeling, namelijk waar een halfverharde bosweg zich naar rechts van de hoofdweg afsplitst. Nog in het begin van die scherp teruglopende weg – als het ware terug in de richting waaruit u aan kwam lopen – ziet u op een boom een wit cijfer 10 en een richtingwijzer. U gaat die weg in. Hij leidt door een veel dichter bos. Uiteraard merkt u wel dat u nu aan het dalen bent.

Spoedig hoort en ziet u aan uw linkerhand de Ruisseau de Bilaude, een bescheiden maar schilderachtig bijbeekje van de Masblette, dat een heel fraai en ruig V-dalletje heeft uitgesneden in de rotsen.

1,8 km verderop steekt u de Ruisseau du Pied de Bœuf (iets als de Ossenpootrivier) over en meteen volgt u opnieuw een stuk van het Grote-Routepad.

U daalt steeds verder af in het dal, waar de diverse bijbeekjes samenvloeien om er de Masblette te vormen. Op welk punt dat precies gebeurt, is niet duidelijk te zien, want het diep ingesneden dalletje wordt als het ware bedolven onder het groen. Hoe dan ook, enkele honderden meters voorbij de Ossenpootrivier kabbelt de Masblette aan uw linkerhand en kunt u weer eens ontelbaar veel prachtige plekjes ontdekken in het woud.

2,5 km verderop steekt u via een smal bruggetje de Masblette over. En nu moet u, rechtdoor, wandeling 6 volgen, met de Masblette aan uw rechterhand.

375 m verderop, bij de afslag naar rechts naar de **Pont (= brug) Mauricy (7)**, blijft u eveneens rechtdoor lopen en jawel, daar ontdekt u voor de zoveelste maal de wit-rode tekens van het Grote-Routepad.

Spoedig dijt de vallei van de Masblette uit en rechts wachten heel wat doorkijkjes naar het fotogenieke dal.

Nog even verderop passeert u links een omheind deel van het Sint-Michielswoud: het arboretum of de bomentuin.

En dan zit het tochtje erop. Rechts komen de gebouwen van het IJzermuseum in zicht en ten slotte bereikt u de N849. Die weg naar rechts ingaan en al snel staat u bij de geparkeerde auto.

27 Lesse

AFSTAND 16,5 km.

BEWEGWIJZERING Bij het verlaten van het gehucht Lesse volgt u een stuk van een plaatselijke wandelweg, aangegeven met witte libellen. Daarna voert het wandelpad D2 u weg uit het Lessedal. Vervolgens zijn daar de geel-witte verfstreepjes van de GTA, de Transardense wandelweg, en wel tot u even voor het gehucht Lesse de rivier de Lesse bereikt. Vanaf dat punt volgt u, tot net voorbij de Lessebrug, de wit-rode tekens van het Grote-Routepad 14. Tot slot krijgt u een stuk van de 'Promenade des Marches' voorgeschoteld.

KAARTMATERIAAL De te volgen weg kunt u gemakkelijk terugvinden op de topografische kaart 64/1-2, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

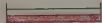
AARD VAN DE WEGEN Het grootste stuk van het parcours verloopt over boswegen en -paden, ideaal voor natuurliefhebbers, maar ongeschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Het aandeel asfaltweg bedraagt ongeveer 5 km, en wel van een eind voor Séchery tot net voorbij de woonkern van Redu, net als in de kleine woonkern van Lesse.

PARKEREN In het gehucht Lesse, liefst in de omgeving van de Lessebrug.

VERTREKPUNT U keert in Lesse de Lessebrug de rug toe en u volgt, linksaf, de pijlen 'Daverdisse' en 'Redu'.

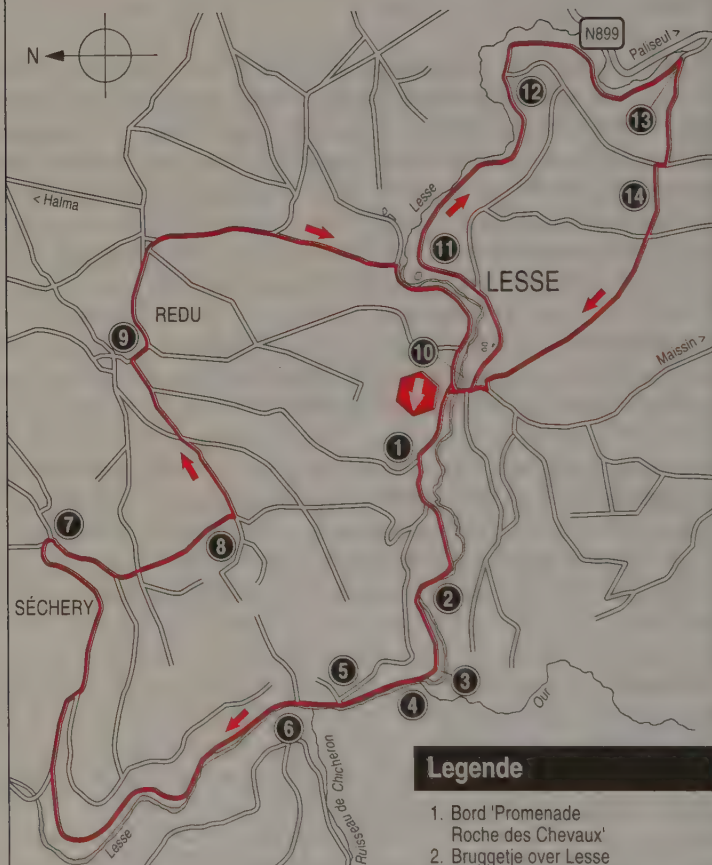
☛ Even ten westen van uitrit 24 van de E411 – jawel, die van het Euro Space Center – bevindt zich, bij de samenvloeiing van de Our met de Lesse, een van de allerfraaiste natuurgebieden van de Ardennen. De driehoek Lesse (het gehucht) - Séchery - Redu is inderdaad een en al groene verrukking, zeker wanneer u daar een zo groot mogelijk stuk van de Lesse (de rivier) gaat verkennen. Als toemaatje krijgt u daar nog een volgstation van kunstmanen en een boekendorp bij.

0 500 meter

Lengte wandeling

16,5 km

Legende

1. Bord 'Promenade Roche des Chevaux'
2. Bruggetje over Lesse
3. Gerestaureerde watermolen (privé)
4. Samenvloeiing met de Our
5. Kruispuntje boswegen
6. Samenvloeiing met Ruisseau de Chicheron
7. Woonkern Séchery en bord 'Promenade de Séchery'
8. Volgstation Esa
9. Woonkern Redu
10. Bordje 'Promenade des Châtelouis'
11. Imposante rotspartijen
12. Picknicktafel en bordje 'Promenades des Marches'
13. Volgend bord 'Promenade des Marches'
14. Beukenbos

DE WANDELING

VIER KILOMETER LANGS DE LESSE

U loopt langs de natuurstenen huizen van het gehucht Lesse en bij het volgende kruispunt kiest u de meest linkse weg, de '**Promenade Roche des Chevaux**' (1) (Wandeling van de Paardenrots).

Even verderop gaat u nog eens linksaf en daalt u af langs een laatste vakantiehuis; spoedig komt u terecht in het bijzonder schilderachtige Lessedal. Eerst zijn er nog wat weiden, maar verderop wordt u helemaal opgeslokt door het bos. De weg, aangegeven met witte libellen, loopt rakelings langs de Lesse, die overspannen is door een **bruggetje** (2). De rivier is hier nog pril en ondiep, maar heeft gelukkig haar natuurlijke pracht behouden. De vrij steile dalwand rechts is begroeid met fijnspar. Verderop verschijnen hakhout van berk, esdoorn en haagbeuk.

In het dal is er maar één wanklank: een toegangspoort bij een privé-weg, die verlicht is met lantarens en naar een **gerestaureerde watermolen** (3) leidt – nu vakantiehuis met een kaalgeschoren gazon en perken met voor deze plek vreemde bloemen.

Aan het eind van het gazon ziet u, aan de overkant van de Lesse, de monding van haar bijrivier **de Our** (4). Mcteen wordt de Lesse een stuk forser.

Rechts verrijzen, bij een **kruispuntje van boswegen** (5), fotogenieke bemoste rotspartijen. De witte-libellen-wandeling buigt hier naar rechts af, maar u blijft de Lesse en de wandeling D2 rechtdoor volgen, genietend van het uitbundige natuurschoon om u heen, onder andere met talrijke majestueuze eiken. Zo'n 600 m voorbij de samenvloeiing met de Our mondt (eveneens aan de overkant) de **Ruisseau de Chicheron** (6) uit in de Lesse, maar dat is wegens het overdadige groen nauwelijks te zien.

U trekt zich van zijwegen niets aan en uiteindelijk stijgt D2 door een groots sparrenbos. U verlaat het Lessedal en u komt uit bij de geasfalteerde weg, die Daverdisse, via Séchery, met Redu verbindt.

PRACHTIGE VAKWERKHUIZEN EN EEN SCIENCEFICTIONTAFEREEL

Stevig stijgend volgt u die weg, een stuk van de geel-witte GTA. Rechts groeien sparren, links loofhout, en daar kabbelt ook een naamloos bijbeekje van de Lesse.

U komt uit tussen weiden en kleine bosbestanden en bij het eerste huis van Séchery is het eindelijk weer vlak.

U passeert het **plaatsnaambord van Séchery** (7) en meteen wandelt u de kleine, rustige en aantrekkelijke woonkern met fotogenieke vakwerkhuisen in, langs geweldige eiken en essen. U passeert de eerste straat links. Net voorbij het pand nr. 142 slaat u rechts af (pijlen 'Redu' en 'Libin', GTA, 'Promenade de Séchery'), bergop langs het

doorgestreepte plaatsnaambord. Voorbij het eerste weggetje rechts buigt het asfalt naar links af. Bij een kruispunt bereikt u het hoogste punt en loopt u rechtdoor (pijl 'Lesse', GTA). Voor u ontvouwt zich een sciencefictiontafereel: het **ESA-volgstation (8)**, een bos van antennes in een komvormig dal. Een eindje voor de hoofdtoegang ervan kiest u, bij een Y-vormige wegsplitsing, de linker weg (GTA). Sla vervolgens, 30 m verderop, de dwarsweg naar links in. Spoedig komt de toren van Redu in zicht.

VIA HET BOEKENDORP OPNIEUW AFZAKKEN NAAR DE LESSE

Bij het eerste kruispunt net voor de **woonkern van Redu (9)** slaat u de tweede straat rechts in, de rue de la Cahoute. U passeert wat verderop de route Rimbaud (rechts) en langs het plaatsnaambord van Redu wandelt u klimmend het beroemde Boekendorp binnen.

Bij een dwarsweg slaat u rechts af (pijl 'Transinne'), snel dalend door een aantrekkelijk deel van de dorpskom. De GTA-tekens loodsen u langs het doorgestreepte plaatsnaambord en door het glooiende weideland.

De GTA gaat de eerste weg rechts in, passeert dadelijk een rechter zijweg en kiest even verderop, bij een Y-vormige wegsplitsing, de halfverharde rechter weg, dalend naar een sparrenbos.

Nog wat verderop, waar nu ook rechts bos groeit, kiest u bij alweer een Y-vormige wegsplitsing de linker weg (in feite rechtdoor) door een donker fijnsparrenbos. Niet veel verder herhaalt zich dat nog eens.

Bij het eind van het sparrenbos bereikt u een kruispunt van boswegen. Blijf hier rechtdoor lopen (GTA). U loopt onder eiken, haagbeuken en hazelaars, maar verderop verschijnt weer de fijnspar. De weg lijkt wel een droge beekbedding.

U moet almaar steviger dalen tot u bij een kruispuntje van boswegen komt, voor de Lesse.

EEN LAATSTE STUK LESSE, EEN OVERWELDIGEND BOS

Hier verlaat u de GTA en volgt u, onmiddellijk rechtsaf, het GR-pad 14 (dus niet de brug oversteken). De aantrekkelijke, brede wandelweg voert u door een loofbos, vrij dicht bij de Lesse. Rechts krijgt u fotogenieke rotspartijen te zien. U moet even nog wat stijgen, langs een voormalige steengroeve, voor u afdaalt naar het gehucht Lesse. Eens in de bewoonde zone passeert u de eerste weg rechts en daalt u betrekkelijk steil af door de kleine woonkern, terug naar de Lessebrug, die u oversteekt.

U passeert een **bordje met 'Promenade des Châtelouis' (10)** erop, een oude pomp, twee drinkbakken en een picknicktafel. Het GR-pad zwenkt de eerste weg rechts in, maar u moet de eerste linker weg ingaan, met links een naaldbos bij de Lesse en rechts een vrij

ruig gebied met veel uitzaai van berk. Licht stijgend loopt u het bos in. Links krijgt u in doorkijkjes de Lesse te zien.

Bij een Y-vormige wegsplitsing kiest u de linker weg. Zo'n 200 meter verderop gaat u opnieuw linksaf.

Een eind verderop verrijzen rechts **imposante rotsen** (11). Links groeit een fraai hakhoutbos. Waar de weg naar rechts afbuigt, ontdekt u links in de diepte een huis en een bruggetje over de Lesse.

Bij de volgende Y-vormige wegsplitsing blijft u eveneens zo dicht mogelijk bij de rivier en loopt u door een grote mengeling van naald- en loofbomen. Op een paar plaatsen is beuk aangeplant.

De wandelweg raakt vervolgens de Lesse en daar zijn de fotogenieke plekjes legio. U passeert een zich naar links afsplitsende weg en verrijdt u weer wat van de rivier. De wandelweg begint merkbaar te stijgen, tussen sparren en een groot lorkenbos (rechts).

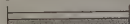
Bij de volgende Y-vormige wegsplitsing, bij een **picknicktafel en een bordje met 'Promenade des Marches'** (12) erop, kiest u de linker weg (in feite rechtdoor), wat dalend en nog niet helemaal weg van de Lesse. U passeert spoedig een linker zijweg. De Lesse gaat een poos volkomen schuil in het groen, maar laat zich daarna toch nog zien, vooral bij een sparrenbestand. Aan de overkant van de rivier is de verkeersweg N899 te zien, en vooral te horen.

Maar bij het nu **volgende bord van de 'Promenade des Marches'** (13) zegt u de Lesse vaarwel en slaat u rechts een stijgende weg in. U wandelt langs sparren, verderop rechts gevolgd door berkenopslag.

Bij een dwarsweg met keien slaat u rechts af, maar even verderop moet u naar links, onder **hoge beuken** (14). U trekt zich helemaal niets aan van zijwegen en dus volgt u rechtdoor de hoofdweg, vooralsnog matig stijgend, maar weldra bent u over de heuvelkam heen. Bij een 'groot' kruispunt van boswegen blijft u koppig rechtdoor lopen. De beuken worden verdrongen door sparren. Daar voorbij, waar zich links een weide aanmeldt, loopt u door een ruig gebied. Rechts krijgt u de heuvels boven het gehucht Lesse te zien.

De weg buigt haaks naar links af, is daar geasfalteerd en komt even verderop uit bij een dwarsweg, die u rechts inslaat, terug naar de Lessebrug.

0 500 meter

Lengte wandeling

7 km

Legende

1. La Passerelle
2. Kerk
3. Dode arm Semois
4. Les Croisettes
5. Tabak-droogloodsen

28 Frahan

AFSTAND 7 km.

BEWEGWIJZERING U volgt in hoofdzaak de door de VVV van Groot-Bouillon uitgestippelde wandelingen nrs. 87 en 88 (zwarte cijfers op witte achtergrond). Soms lopen daar nog stukken van andere wandelingen (bv. 32 en 66) mee samen, evenals het Grote-Routepad Æ (Ardennen-Eifel) dat wit-rood is aangegeven. De routeaanduiding is betreffelijk duidelijk.

KAARTMATERIAAL De topografische kaarten 64/5-6 en 67/1-2 (schaal 1/25.000), uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut, kunnen zeker een handige bijkomende leidraad zijn tijdens de wandeling.

AARD VAN DE WEGEN U kunt rekenen op een viertal kilometer verharde weg (asfalt). Voor de rest betreft het brede boswegen en smalle paden. Wie goed ter been is, kan deze wandeling beslist aan. Kinderwagens en rolstoelen kunnen echter niet mee.

PARKEREN Nabij de camping van Frahan is er in de omgeving van het café La Passerelle (1) plaats voor een tiental auto's.

VERTREKPUNT Wanneer u de ingang van de genoemde camping de rug toekeert, dan ziet u links een verlichtingspaal met erop de nummers 87 en 88 en tevens een wit-en-rood verfstreepje van het Grote-Routepad. Rechts staat een houten kruisbeeld; aan dezelfde kant ziet u, hoog boven u, het beroemde uitzichtpunt van het dorp Rochehaut. U houdt de verlichtingspaal aan uw linkerhand en u loopt zo'n 50 m rechtdoor, tot aan een wegsplitsing. Rechts kunt u naar hotel Beau Séjour, maar u kiest voor links en volgt dus de wandelingen 66, 87 en 88.

De Semois is een van de belangrijkste Ardense rivieren. Ze ontspringt in Aarlen, de hoofdstad van de Belgische provincie Luxemburg, vloeit dan een eind door het Land van Gaum, maar haar Ardense schoonheid krijgt ze pas vanaf Florenville, waar de beboste heuvelkammen haar in duizend bochten dwingen. Een van de bekendste meanders is die van Frahan, een eindje ten noordwesten van Bouillon. Frahan is een gehucht, praktisch geheel ingesloten in een nauwe bocht van de Semois en op een unieke manier te overzien vanaf het uitzichtpunt in Rochehaut.

DE WANDELING

EEN FRAAI STUK VAN DE SEMOIS

Even verderop, met vóór u een oude Ardense hoeve met leiendak en leistenen muren, gaat u linksaf (let op een paal met nrs. 87 en 88 en GR-teken).

U passeert meteen **het schilderachtige kerkje (2)** uit 1843.

Daarna volgt u circa 2,5 km de gewone weg die Frahan met Poupehan verbindt. Even terzijde: het 'han' in de plaatsnamen betekent gewoon 'bocht'. U volgt de Semois nu stroomopwaarts.

U passeert het kerkhof (rechts) en aan uw linkerhand kabbelt de Semois langs ruige, beboste hellingen.

U verlaat weldra het grondgebied van Frahan (verkeersbord met doorgestreepte plaatsnaam) en zo'n 1300 m voorbij het kerkje loopt u langs een **dode arm (3)** van de rivier, in het zomerseizoen begroeid met fraaie waterlelies.

U passeert ook een picknickplek aan de oever van de Semois, die echter spoedig schuilgaat achter een dicht bomenscherm.

Pakweg 600 m verderop verlaat u de verkeersweg naar links. U gaat een brede aardeweg in, onder een groene koepel van loofhout (nr. 88 volgen). U passeert verderop een buitenverblijf en de weg leidt, licht stijgend, verder weg van de Semois.

De aardeweg komt na 600 m uit bij een kruispunt met het café **Les Croisettes (4)**. U kunt er alle kanten uit: naar Corbion (4 km), Poupehan (1 km) en Rochehaut (4 km).

MET HET RIVIERTJE VAN DE MOOIE MOLEN AAN UW LINKERHAND

U draait evenwel rechtsaf, richting Frahan, en u krijgt weer zo'n 100 m lang asfalt onder de wandelschoenen. Dan moet u linksaf, het bos in, waarbij u de wandelingen 32 en 66 volgt, evenals de rode wandeling nr. 1 (een pad van de Touring Club).

Wat verderop moet u mee naar rechts met de wandelingen 66 en 88. Aan uw linkerhand murmelt nu de Ruisseau du Moulin Joly (= Riviertje van de Mooie Molen) – een bijbeekje van de Semois. Nu verschijnen ook weer de aanduidingen 21 en 1 (rood). De brede bosweg leidt langs loofhout (links) en loofbomen (rechts). Goed nieuws voor de dorstigen: u passeert hier ook nog een café, dat uiteraard Moulin Joly heet.

Vervolgens moet u aan de klim (66 en 88 volgen), maar niet voor lang want bij de volgende wegsplitsing kiest u de dalende weg naar links (66 en 87). Met de Ruisseau du Moulin Joly nog steeds aan uw linkerhand loopt u nu de Semois tegemoet, maar die rivier is nog niet zichtbaar.

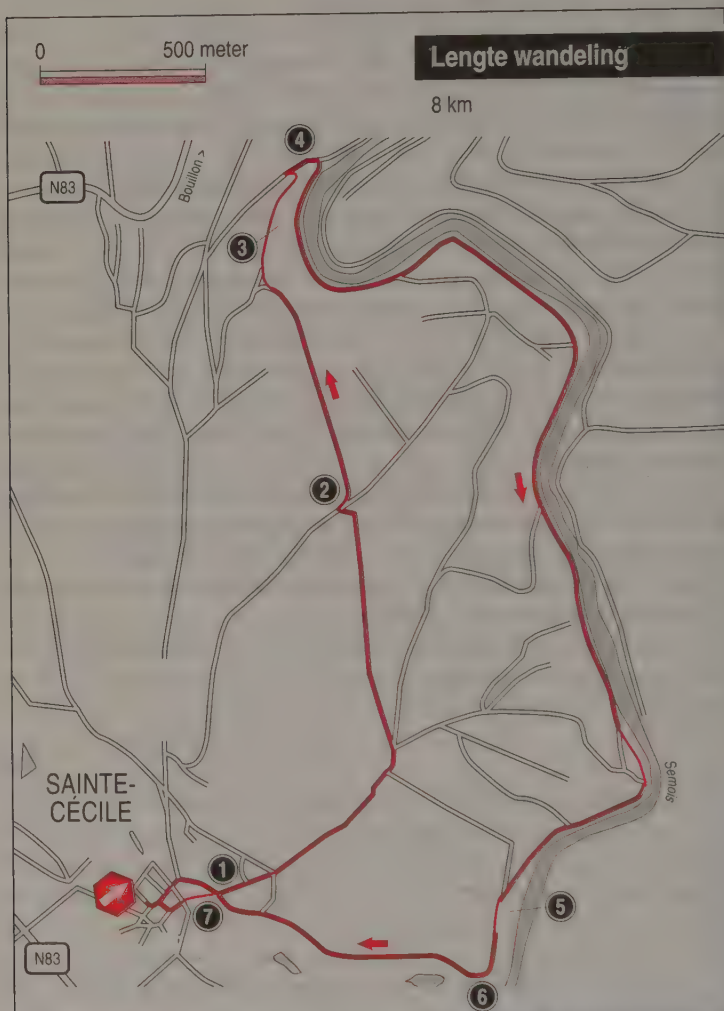
LANGS DE SEMOIS TERUG NAAR FRAHAN

Iets meer dan een kilometer voorbij Les Croisettes komt u circa 20 m vóór de Semois uit. Op dit punt moet u rechtsaf een bospad in, aangegeven met 66 en 87 én met het Grote-Routepadteken. U moet de hoogte in en na een flinke inspanning wordt u beloond met een erg aantrekkelijk uitzicht op de Semois en Rochehaut. Frahan krijgt u nog niet te zien: dat verbergt zich achter de heuvelkam.

De te volgen weg buigt naar rechts af, gaat om een rotsformatie heen en daalt dan erg steil af. Helemaal beneden staat een wegwijzer: 66 en 87 gaan hier rechtdoor, rechts kunt u naar de Crêtes de Frahan, maar u moet hier schuin naar links een bijna onzichtbare weg in (geen routetekens) met eerst wat loofbomen en na 30 m naalddhout. U volgt deze dalende weg tot tegen de Semois aan en vervolgens volgt u het pad op de oever, tussen twee rijen populieren. Met wat geluk ziet u hier een ijsvogeltje wegflitsen boven het water. Verderop loopt het pad langs een prikkeldraadomheining en daarna door een weide, om uiteindelijk uit te komen bij een verharde weg die in een wijde bocht naar Frahan loopt, langs enkele loodsen (5) waarin vroeger de beroemde Semoistabak werd gedroogd.

Hoog boven u ontdekt u de kerk van Rochehaut. Daarna bereikt u weldra de eerste huizen van Frahan.

In het gehucht zelf slaat u voorbij hotel Beau Séjour links af en even verderop wordt de wandelcirkel gesloten.

Legende

1. Berm met bosaardbeien
2. Hek met poortje
3. Uitzichtpunt
4. Le Castelin
5. Picknickplek
6. La Mécanique
7. Speelpleintje

Sainte-Cécile

AFSTAND 8 km.

BEWEGWIJZERING In het eerste stuk van het parcours volgt u een plaatselijk wandelpad dat aangegeven is met een zwarte ster. Daarna loopt nagenoeg het overblijvende (grote) deel van de wandeling samen met het Grote-Routepad Æ (Ardennen-Eifel), dat wit-rood bewegwijzerd is. Langs de linkeroever van de Semois is de wandelweg ook nog aangegeven met rode sterren. Kortom, geen problemen om het circuit te volgen.

KAARTMATERIAAL De te volgen weg kunt u terugvinden op topografische kaarten 67/3-4 en 67/7-8, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN In en bij het dorp bewandelt u asfaltwegen, maar voor het overige veelal brede, halfverharde boswegen maar ook smalle paden, waaronder een steil exemplaar. Deze wandeling is niet geschikt voor stappers die niet goed ter been zijn en het valt af te raden kleine kinderen mee te nemen. Uiteraard kunnen kinderwagens noch rolstoelen mee.

PARKEREN In de omgeving van de kerk uit 1922, die een opmerkelijk forse toren rijk is. In het interieur kunt u enkele mooie beelden bewonderen: een 18de-eeuwse Sint-Donaas in polychrome eik, twee Christusbeelden en een gotische H. Maagd met Kind in polychrome steen (14de eeuw).

VERTREKPUNT U keert de toegang tot de kerk (onder de toren) de rug toe en u daalt links af door de dorpskern. Aan het eind van het relatief grote dorpsplein slaat u naar rechts de rue de la Mécanique in.

☛ Bij het dorp Sainte-Cécile stroomt de Semois voorgoed de Ardense wouden in. Ze heeft zich daar meteen al een diep dal uitgegraven en zich getooid met rotsige eilandjes, waarop in de lente bossen gele lis staan te bloeien. De uitzichten over de rivier – in het eerste deel van de wandeling vanaf de hoge rotsen, daarna vanaf de oever – zijn van een grote pracht, vooral in de late lente en de herfst. Het defilé van Relogne is een serie relatief hoge en met woud overdekte rotskammen langs de linkeroever van de Semois. Kortom, de natuur op haar best.

DE WANDELING

DOOR HET DORP NAAR HET BOS

U loopt door de verstilte woonkern van Sainte-Cécile, die qua bouwtrant iets heeft van zowel de Gaume als de Ardennen. Het pril-le begin ervan zou een nonnenklooster zijn geweest, uiteraard gewijd aan Sint-Cecilia, de patrones van de musici. Maar in 1380 ging dat klooster in de vlammen op bij een gevecht tussen de Heren van Chassepierre en de troepen van de Luikse prins-bisschop. Ook tijdens de Franse Revolutie werd het dorp deels verwoest. Zo stuurden de Fransen op eerste kerstdag 1793 verkenners naar het dorp, maar de inwoners knalden er lustig op los van achter een haag. Een Frans officier sneuvelde, tot grote Franse woede, maar de inwoners van het dorp vluchtten het woud in, waar ze zich een jaar lang schuilhielden. Intussen werd Sainte-Cécile gedeeltelijk platgebrand. Verhalen van oorlog en verwoesting: constanten in het leven van een dorp. Vroeger had Sainte-Cécile een weverij ('La Mécanique') en een sigarenfabriekje. Maar die zijn allang verdwenen.

U volgt heel even het Grote-Routepad Æ, om daarna al dadelijk, tussen de huizen nr. 16 en 18, het eerste straatje links in te gaan. Verkeer mag er niet door en het stijgt stevig tussen hagen. Voor de liefhebbers: in de berm groeien enorm veel lekkere bosaard-beien (1).

U passeert het eerste zijstraatje links. Bij het kruispunt met de rue du Terme blijft u rechtdoor lopen in de rue de Lambrai en meteen hebt u de bewoning zogoed als achter u. Rechts, achter een kampeerterrein, zijn al even de vallei van de Semois en de kerktoren van Florenville te zien. Bij het laatste pand links passeert u een rechter zijweg en bij een Y-vormige wegsplitsing bij de bosrand kiest u de linker, lichtjes stijgende weg. Tussen brem en braam loopt u naar een donker sparrenbos.

VAN HET ENE UITZICHTPUNT NAAR HET ANDERE

De weg is verderop onverhard en in het bos aangegeven met een zwarte ster. Van zijwegen hoeft u zich helemaal niets aan te trekken. De fijnsparren maken even plaats voor eiken en wat beuken, en uiteindelijk voert de weg door een schitterend eiken-beukenbos, of-schoon de eik wel de toon aangeeft.

U komt uit bij een brede, halfverharde dwarsweg, die u naar rechts moet volgen. Via een hek met poortje (2) betreedt u het omheinde deel van het bos. Daar kiest u al dadelijk de eerste (onverharde) weg links (zwarte ster en tevens GR-pad) en vangt u een schitterende boswandeling aan.

Met wat geluk kunt u tussen de sparren al een glimp opvangen van de Semois. Het GR-pad en de zwarte-sterrenweg kronkelen langs

een steile wand en de weg versmalt tot pad, dat steil afdaalt naar een eerste **uitzichtpunt** (3): daar wacht u een prachtig panorama van een deel van de Semoisvallei.

U daalt verder af door een sparrenbos. Hier moet u, zeker bij of na nat weer, goed oppassen om niet uit te glijden over de spekgladde boomwortels. Er volgt nog een steil stuk pad – kinderen liefst bij de hand houden – en vervolgens kunt u rechts naar het **uitzichtpunt Le Castelin** (4), dat voorzien is van een rustbank en beveiligd door een reling.

LANGS DE BEVALLIGE KRONKELS VAN DE SEMOIS

Aan het eind van het steile pad bereikt u een brede, verharde dwarsweg en die slaat u naar rechts in (nog steeds GR-pad en vrij stevig dalend). Hier loopt u door een kloof, ooit uitgegraven door de Ry de Relogne, het beekje langs de rand van de weg.

Beneden in het Semoisdal steekt u rechts het genoemde waterloopje over en volgt u een halfverharde weg, met de Semois aan uw linkerhand. U volgt de bekende rivier dus stroomopwaarts. In mei tooit ze zich met slierten bloeiende waterranonkel en bossen gele lis. In het rivierbed liggen rotsige miniatuureilandjes. Dit stuk van de rivier afdalen in een kano is een onvergetelijke belevenis.

Bij een Y-vormige wegsplitsing kiest u voor de linker, tevens laagste weg, zo dicht mogelijk bij de Semois. Hier zijn de wit-rode tekens van het GR-pad weer uw leidraad. U passeert een bordje met 'Laide Roche' (lelijke rots) erop. Het gaat om het rotspuntje boven de Semois, die zich hier een bijzonder diep dal heeft uitgesleten. Om u heen groeien hoofdzakelijk loofbomen: eik, beuk, berk, haagbeuk en esdoorn. Het woud van Conques-Sainte-Cécile bestaat trouwens voor 80% uit loofbomen, waarvan 65% beuk en 35% eik. De overige 20% van de oppervlakte wordt ingenomen door een grote verscheidenheid van naaldbomen, zoals douglasspar, lork, Vancouverden, zilverspar, grove den, maar vooral fijnspar. Om de twaalf jaar wordt het woud gedund om de zieke en zwakke bomen te verwijderen en de fraaiste exemplaren alle groeikansen te geven.

Het woud is groot genoeg om heel wat wild te herbergen: edelhert, ree, wild zwijn en moeflon of Europees wild schaap, dat in 1954 werd geïntroduceerd in het Épiouxdoméin, in het hart van het grote woud van Chiny. De moeflon heeft als 'thuislanden' Oostenrijk en Polen, maar heeft zich bij ons uitstekend aangepast. Hij zoekt vooral rotsige plekken op, zoals de dalhellingen van de Semois en bijvoorbeeld ook de Roche du Chat (Kattenrots), die aan het stuk Semois dat u nu volgt gelegen is, maar dan wel aan de overkant. Voor een ontmoeting met wild – altijd wel een belevenis – moet echter wel aan enkele voorwaarden worden voldaan, zoals de stilte in acht nemen en kleding dragen met natuurkleuren (groen, bruin).

Maar terug nu naar de wandelweg. Die volgt elke kronkel van de Semois. Bij de plek Les Gommelîres passeert u een rechter zijweg, net als bij het bordje 'Le Pré Colleau'.

Bij een grote Y-vormige wegsplitsing kiest u de linker weg langs de Semois (GR-pad). Langs of door een prachtig gelegen **picknickplek** (5) passeert u weer eens een rechter zijweg. Het parcours versmalt en stijgt langzaam uit boven het Semoisdal. Beneden, bij de rivier, staat waarachtig een landhuis.

Via een hek met een poortje loopt u rechtdoor de bewoonde wereld tegemoet. Het smalle GR-pad leidt u tussen privé-gronden door en komt uit bij een asfaltweg, die u rechtdoor volgt.

Even verderop slaat u haaks rechts af langs **La Mécanique** (6), de gewezen weverij, nu een imposant privé-domein. Langs het kampeerterrein klimt u in matig tempo naar de woonkern. Weldra, bij de rand van de dorpskom, ziet u voor u de indrukwekkende kerktoeren. Net voorbij **een speelpleintje** (7) slaat u links af, een smalle weg in. U steekt een beekje over, u volgt rechtdoor de rue de la Tannerie (Leerlooiersstraat) en tot slot moet u rechtsaf naar de kerk, waar het heel aantrekkelijke wandeltochtje eindigt.

30 Chassepierre

AFSTAND Minstens 15,5 km lang (de ontelbare bochtjes langs de loop van de rivier zijn nauwelijks te meten).

BEWEGWIJZERING Het overgrote deel van het wandelparcours is een stuk van het Grote-Routepad Ardennen-Eifel, dat zoals alle Grote-Routepaden bewegwijzerd is met wit-rode verfstreepjes. Wegwijzers zijn complementaire hulpmiddelen om op de goede weg te blijven.

KAARTMATERIAAL Wie het traject van de wandeling nog eens wil nakijken, kan dit perfect aan de hand van de topografische kaart 67/7-8, schaal 1/25.000, uitgegeven door het Nationaal Geografisch Instituut.

AARD VAN DE WEGEN Vanaf de Froid-Vent-hoeve tot net voor het gehucht Azy volgt u een grote mengeling van halfverharde boswegen en onverharde, soms rotsige en steile paden. Voor een stuk – het fraaiste! – van het parcours mag u liever geen last hebben van hoogtevrees. Bij de uitzichtpunten zijn de afgronden diep en niet beveiligd. Voor het overige volgt u in hoofdzaak geasfalteerde, wat verkeer betreft meestal erg rustige, wegen die van dorp naar gehucht leiden. U hebt intussen al begrepen dat de wandeling absoluut ongeschikt is voor rolstoelen en kinderwagens.

PARKEREN In de omgeving van de schilderachtige kerk van Chassepierre.

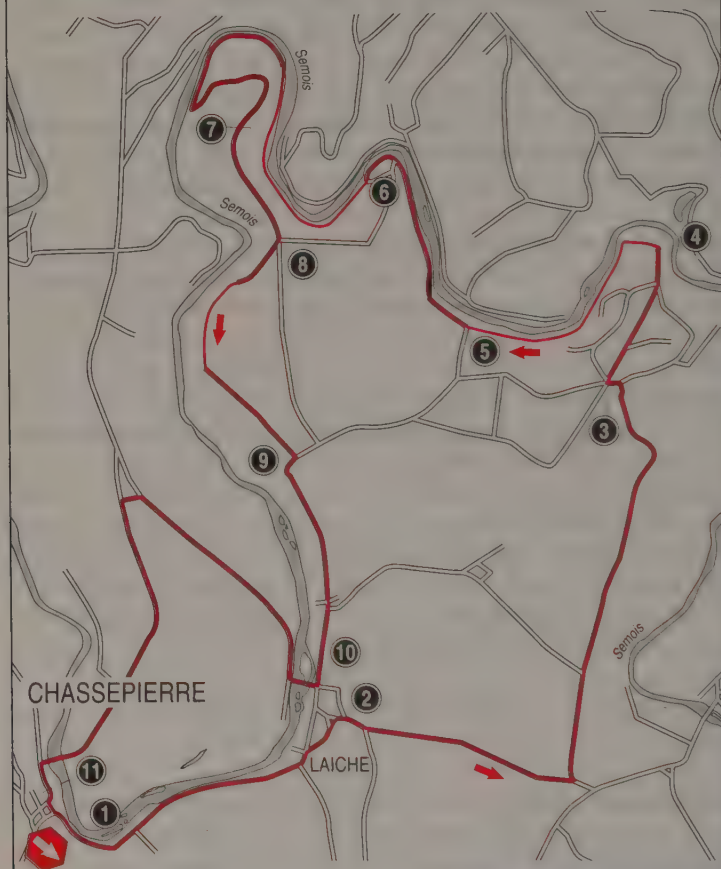
VERTREKPUNT U houdt de toren (1702) van de kerk aan uw linkerhand en u volgt de pijl naar Florenville. Even verderop moet u een dwarsstraat naar links inslaan en via het Grote-Routepad Æ (Ardennen-Eifel) loopt u de woonkern van Chassepierre uit.

☛ Dat de Semois ontspringt in de straten van de Luxemburgse hoofdstad Aarlen is absoluut geen algemeen bekend feit. De rivier kronkelt in haar bovenloop door het mooie, zachte Land van Gaum, raakt voorbij Florenville al even het Ardense hoogland aan, maar wil toch nog even in de Gaume blijven, onder andere in het prachtige dorp Chassepierre – letterlijk het *casa petra* of ‘stenen huis’. Het huidige dorp is gebouwd op een enorm brok kalktuf (naast de kerk kunt u brokstukken van deze rots zien). Kalktuf ontstaat wanneer het in de grond dringende regenwater een laag zandachtige kalksteen bereikt en verzadigd wordt met calciumcarbonaat. Wanneer

0 500 meter

Lengte wandeling

15,5 km

Legende

1. Restant spoorwegbrug
2. Groot kruis in tuin
3. Froid-Vent-Hoeve
4. Forge Roussel
5. Bronbeekje kruisen
6. Lenel-rots
7. Roche Brûlée
8. Informatiebord
9. Kruis (in bocht van de weg)
10. Fraaie linde
11. Site du Vieux Moulin

dit water weer opwelt, slaat het carbonaat neer op mossen en algen. Laag na laag wordt aldus afgezet en mettertijd kan zo'n pak kalktuf een respectabele dikte bereiken. Kalktuf wordt gebruikt voor onder andere schoorsteenpijpen, sluitstenen van booggewelven, gewelven en tussenmuren. De legende vertelt dat zich in de kalktufrots van Chassepierre een onderaardse gang bevond en daar huisden de feeën in. De 'Trous des fées' zijn nu een netwerk van galerijen, door de mens uitgegraven in de kalktufrots; ze lopen door onder de funderingen van de oude molen naar de kelders van de pastorie. Ze maken tegenwoordig, samen met de oude molen, deel uit van een bezoekerscircuit.

DE WANDELING

DOOR DE WEIDEN VAN HET LAND VAN GAUM

Net buiten de woonkern passeert u rechts de Sint-Barbarafontein, waarvan het water vroeger werd aangewend bij huidziektes. Links van de weg, maar wat lager, ligt de Semois te schitteren. Bij een picknickplek buigt het parcours naar links af. In de rivier ontdekt u een eilandje en wat **overblijft van de spoorwegbrug (1)** van de 31 km lange lijn die Sainte-Cécile met Jamoigne verbond. De brug werd in 1940 vernield en nooit heropgebouwd.

Rechts van de weg bevinden zich een prachtig uitgerust kinderspeelplein en een niet onaardig wegkruis.

Via de rue Marci loopt u het dorp Laiche in, met veel wit en leisteinblauw. U passeert de eerste straat rechts. Bij een Y-vormige wegsplitsing in het centrum van de kleine woonkern volgt u rechts de pijl 'Florenville'. De hoofdstraat van Laiche is een karakteristiek brede Gaume-straat. Vroeger diende de ruimte voor de huizen als werkruimte of als opslagplaats (onder meer voor mest).

Bij de nu volgende Y-vormige wegsplitsing kiest u eveneens de rechter weg, net als bij een aartslelijke elektriciteitscabine.

U passeert het doorgestreepte plaatsnaambord van Laiche en een **groot kruis (2)** in een tuin links.

Daar voorbij wacht u alweer een Y-vormige wegsplitsing: kies de linker weg (in feite rechtdoor, pijl 'Martué').

Het eerste zijweggetje links loopt dood in het glooiende weiland, dat in de verte wordt begrensd door het enorme Ardense woud.

Verderop komt rechts voor u de kerktoren van Florenville in zicht. Een eindje voor een kruispunt slaat u de verkeersarme zijweg links in (GR-pad).

U moet even wat klimmen, maar als beloning wacht u rechts een fraai panoramā van het dorp Martué en een fotogenieke bocht van de Semois.

Bij een nu volgende Y-vormige wegsplitsing kiest u de rechter weg

(nog steeds GR-pad) en loopt u, onafwendbaar, het grote woud tegemoet, ook al is de weg een stenige lastigaard.

Verderop buigt de weg naar links af en stijgt hij lichtjes. Achter uw rug steekt de kerktoeren van Florenville boven alles uit.

Rechts voor u krijgt u de **Froid-Vent-hoeve (3)** in het vizier. Een weg omzoomd met jonge lindes voert erheen. Deze 'hoeve van de koude wind' is een indrukwekkend gebouwencomplex met brede, grijze daken en natuurstenen muren, helemaal weg uit de bewoonde wereld. Het GR-pad loopt tussen het complex en jonge notenbomen en een enorme es door.

Net voorbij de gebouwen slaat u links af (pijlje 'Laiche/Martué'), maar even verderop moet u met het GR-pad mee haaks rechtsaf, langs een paardenweide. Spoedig wordt u opgeslokt door het bos van Florenville.

EEN GEDROOMDE WANDELWEG LANGS DE MEANDERS VAN DE SEMOIS

De weg wordt wat verder onverhard en daalt stevig af naar de Semois (GR-pad). In een prachtig eiken-beukenbos krijgt u al snel in doorkijkjes de Semois te zien: een plaatje! De bekende rivier kronkelt door een grazig dal, bij de gele, kasteelachtige gebouwen van de **Forge Roussel (4)**. Daar heerste in de 17de eeuw nogal wat industriële bedrijvigheid (ijzerbewerking). Het kasteelachtige bouwsel dateert van 1656 en werd in 1965 gerestaureerd en omgeven door fraaie Engelse tuinen.

Voor een hek dat een privé-domein afsluit buigt het Grote-Route-pad haaks naar links af en begint het de Semois stroomafwaarts te volgen, vooralsnog onder de kronen van dikke eiken. De weg ver-smalt tot een prachtig pad, dat als het ware gemaakt is om alle schoonheid van de rivier te bewonderen. Links langs het pad verrijzen al even mooie rotspartijen en daar kruipt het pad soms ijsig steil overheen, zodat u de Semois ook nog vanuit vogelperspectief kunt bekijken, vanaf een of ander rotspunt.

U kruist een **bronbeekje (5)** en u wandelt weer op Semois-niveau, langs een materiaalhutje van een hengelervereniging.

De weg is nu halfverhard en komt wat verderop uit bij een brede dwarsweg, waar u rechtdoor volgt. U blijft dus bij de Semois, langs een paar omheinde huisjes onder sparren.

Bij de **Lenel-rots (6)** bereikt u een Y-vormige wegsplitsing en kiest u uiteraard de rechter weg (GR-pad), dicht bij de Semois. De genoemde rots dankt haar naam aan de gebroeders Lenel uit Azy. Ze waren valsemunters en hadden hun atelier ingericht in een grot bij de Lenel-rots. Maar zekere dag trok een rookpluim de aandacht van de politie. De gebroeders werden bij de kraag gevat en opgehangen. Zo ging dat in die tijd.

Voorbij de Lenel-rots bereikt u stijgend een dwarsweg: sla er rechts af.

Waar de Semois scherp naar rechts afbuigt, loopt het parcours over een lastig stuk pad, onder andere over gladde rotsen, die bij hoog waterpeil overspoeld kunnen worden. U passeert een bordje met '**Roche brûlée**' (7) (verbrande rots) erop en u loopt nu binnen een nauwe meander van de Semois.

Daarna slingert het pad zich weer eens over en langs prachtige rots-partijen.

Bijna aan het eind van de meander moet u scherp linksaf – het is duidelijk aangegeven – en het wordt stijgen onder eik, berk en grove den, met in de ondergroei massa's blauwe bosbessen.

De steilste klim is achter de rug wanneer u fijnsparren bereikt.

Net voor de bosrand, waar links een **informatiebord** (8) staat, slaat u naar rechts een onverharde bosweg in (GR-pad). Verderop loopt u dalend langs een omheind bos (links). De Semois bevindt zich nu rechts van u.

U kruist een bronbeekje, loopt langs de bosrand en slaat een brede dwarsweg naar links in.

Spoedig laat u het bos helemaal achter u en krijgt u Azy in het vizier.

Daar loopt u op af, tussen weide en haag (met daarachter een kas-teeltje). Bij het eerste huis krijgt u asfalt onder de wandelschoenen.

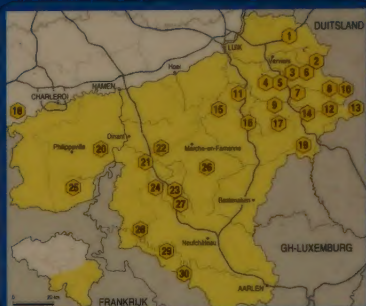
Sla in het centrum van Azy de dwarsweg naar rechts in (GR-pad). In een bocht staat rechts een **kruis** (9).

VAN BRUG TOT BRUG TERUG NAAR CHASSEPIERRE

U blijft maar dalen, rechtdoor door het vlekje Le Menil. Rechts strekt zich het groene Semoisdal uit, maar de rivier zelf is nauwelijks te zien. Wel wat verderop, wanneer u voorbij het plaatsnaambord van Laiche de eerste huizenrij van dat dorpje en een **fraaie linde** (10) rechts de Semoisbrug oversteekt (pijl 'Les Epioux'). In de rivier ligt een relatief groot eiland.

Voorbij de brug slaat u rechts af, langs een paar panden met schilderachtige namen ('The beaver lodge' en 'Le Soudan') en een caravan, die waarachtig 'Last hope' werd gedoopt. De weg voert door vooral weiden met veel hagen en houtkanten. Pakweg 1 km voorbij de brug, bij een alleenstaande eik, slaat u links een onverhard weggetje in, stijgend tussen weiden. Het komt wat verderop uit bij een asfaltweg, en die moet u links inslaan. Rechts voor u is Chassepierre al te zien. Links voor u ontdekt u Florenville, dichterbij Laiche.

Bij de rand van Chassepierre steekt u een laatste maal de Semois over en loopt u de dwarsstraat (route de Davihat) naar links in. In de dorpskern passeert u links een fraaie huizenrij, de **Site du Vieux Moulin** (11) en het Maison du Pays. Net voor de kerk kunt u links nog de 'Trous des Fées' (Feeënholen) bezoeken.

De pracht van het Ardense landschap heeft alles te danken aan de talloze rivieren en bronbeken die de streek dooraderen. Zij hebben immers vaak diepe dalen uitgegraven in de leien kalksteen, een titanenwerk van honderden eeuwen. Tegelijk ging de flora aan het werk en die vond in de valleien alles wat ze ook maar nodig had om zo afwisselend mogelijk uit de hoek te komen. En waar water en

flora zo innig samengaan, wordt mede door de fauna een schitterschone driehoeksverhouding opgebouwd. Het ligt dus voor de hand dat mensen, die nog oog en hart hebben voor het fraaiste natuurschoon van ons land, met gretigheid de Ardense rivieren gaan opzoeken, om ze tot in hun meest mysterieuze plekjes te verkennen. Dit volledig herwerkte wandelboek Ardense rivieren geeft de gelegenheid om kennis te maken met een veertigtal vlugge watertjes. Alles op maat van de genietende wandelaar, met vermelding van afstand, route-aanduiding, aard van de wegen, parkeermogelijkheden, beschrijving van de route en een routekaartje.

Iedereen heeft zo zijn lievelingsplekjes. Voor JULIEN VAN REMOORTERE zijn dat, in eigen land althans, de Hoge Venen, maar evenzeer de Ardense valleien, uitgegraven en geboetseerd door ontelbare waterloopjes. Deze gids is een staalkaart van zijn ervaringen.

REEDS VERSCHENEN

Groot Fietsboek Vlaanderen • Fietsgids voor West-Vlaanderen • Fietsgids voor Vlaams-Brabant • Fietsgids voor Limburg • Fietsgids Provincie Antwerpen • Fietsen door Brussel • Fietsen over jaagpaden en oude spoorwegen • Fietsen langs Ardense en Luxemburgse rivieren • Fietsen door Noord-Frankrijk • Fietsgids voor Oost-Vlaanderen • Fietsen door Nederland • Fietsen langs de Schelde • Fietsen door Moezel en Eifel • Fietsen en wandelen langs oude Ardense spoorwegen • Fietsen langs Vlaamse brouwerijen

Actieve daguitstappen in Vlaanderen • Op tocht langs Ardense slagvelden • Kruidenwandelingen door Vlaanderen • Wandelgids Provincie Antwerpen • Wandelen langs Vlaamse wegen • Avontuurlijk wandelen in de Ardennen • Groot wandelboek Ardennen • Wandelboek Ardense natuurreservaten • Wandelboek Ardense rivieren • Wandelboek Hoge Venen • Wandelboek Limburgse bossen • Wandelen door Oostvlaamse bossen • Wandelboek Vlaams-Brabantse bossen • Wandelboek G.H. Luxemburg • Wandelen langs de Leie • Wandelen langs de mooiste Ardense dorpen • Groot wandelboek Vlaanderen • Wandelgids Oost-Vlaanderen • Wandelen door Eifel en Ardennen • Trektochten in de Ardennen • Wandelgids Limburg • Wandelen door Antwerpse bossen • Wandelen door Westvlaamse bossen